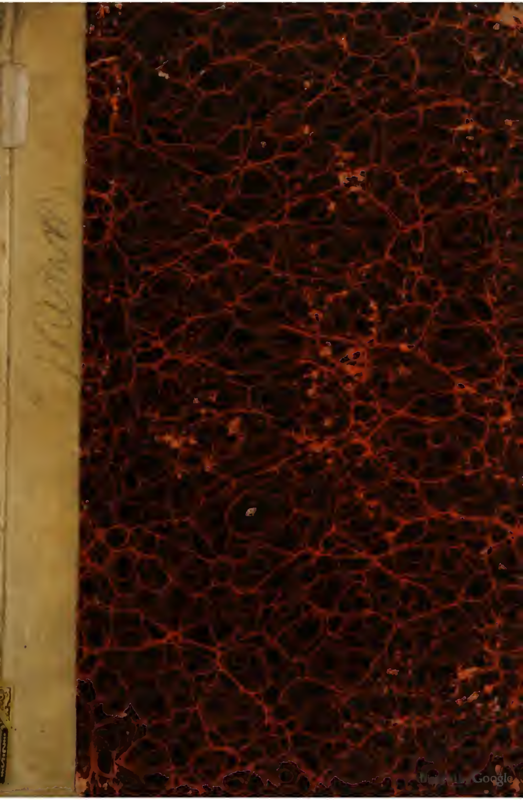

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
33 K
39

GRAMMATICA
HEBRAICA

AUCTORE

EDWARDO SLAUGHTER S. I.

ITEM

CHALDAICA

AUCTORE

IO. DAV. MICHAELIS.

ROMAE

IN COLLEGIO URBANO DE PROPAGANDA FIDE

AN. MDCCCXXXIIII.

CAPUT I.

De ratione legendi.

Ratio legendi apud hebraeos literis, punctis, et accentibus constat. Literae sunt viginti duae, omnes consonantes.: nam vocalium munere funguntur puncta. Earum figuram, nomen, et potestatem subjecta tabella indicabit.

Figura.	Nomen.	Potestas.
א	*Aleph.*	(') *Spiritus lenis graec.*
ב	*Beth.*	*b. vel v. Consonans.*
ג	*Gimel.*	*g. vel gh.*
ד	*Daleth.*	*d. vel dh.*
ה	*He.*	*h.*
ו	*Vau.*	*v. Consonans.*
ז	*Zain.*	*z.*
ח	*Hheth.*	*hh.*
ט	*Teth.*	*t.*
י	*Jod.*	*j. Consonans.*
כ ך	*Caph.*	*c. vel ch.*
ל	*Lamed.*	*l.*
מ ם	*Mem.*	*m.*

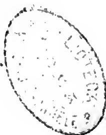

Figura :	Nomen.	Potestas.
ן נ	*Nun.*	*n.*
ס	*Samech.*	*s.*
ע	*Ajin.*	*Aspiratio densissima.*
ף פ	*Pe.*	*p. vel ph.*
ץ צ	*Tsade.*	*ts.*
ק	*Koph.*	*k.*
ר	*Resch.*	*r.*
שׁ שׂ	*Scin.*	*sch. vel s.*
ת	*Tau.*	*t. vel th.*

Nota 1. Ex literis, *gutturales* dicuntur אֲהַחָע, *labiales* בּוּמַף, *quiescentes* יֱהֹוּא: et undecim sunt *serviles* comprehensae his nominibus מֹשֶׁה אֵיתָן וְכָלֵב.

Nota 2. Quinque literae comprehensae voce sequenti אֲהַלְמַת in fine dictionum, ad versum explendum, fieri possunt longiores, ut in bibliis passim videre licet.

Puncta vocalia sunt quatuordecim.

	Nomen.	Fig.	Potest.
Quinque	*Camèts*	ָ	*a*
longa	*Tserè*	ֵ	*e*
	Chirik - gadhòl	ִי	*i*
	Vau - cholem	וֹ	*o*
	Shurek	וּ	*u*

	Nomen.	*Fig.*	*Potest.*
Quinque brevia.	*Pathach*	◌ַ	*a*
	Segòl	◌ֶ	*e*
	Chirik - katòn	◌ִ	*i*
	Camèts - catuph	◌ָ	*o*
	Kibbùts	◌ֻ	*u*
Quatuor brevissima.	*Shevà simplex*	◌ְ	*e*
	Catèph - pathach	◌ֲ	*a*
	Catèph - segòl	◌ֱ	*e*
	Catèph - camets	◌ֳ	*o*

Accentus.

Accentuum alii sunt *grammatici*, alii *rhetorici*. Quaelibet vox (nisi alteri jungatur per maccàph) habet accentum grammaticum, qui dat tonum syllabae, cui apponitur. Si ergo vox habeat unicum accentum, ille est grammaticus : si duos, posterior est grammaticus ; alter rhetoricus ornans. Praecipui ex grammaticis sunt quatuor *distinguentes*, quos vide in tabula subjecta applicatos ad nomen אָב.

Fig. et sit.	*Nomen.*	*Valor.*
אָֽב׃	*Soph - pasùk*	*Punctum.*
אָ֑ב	*Athnàk*	*Duo puncta.*
אָ֔ב	*Zakèph - katòn*	*Punct. et virgula.*
אָ֗ב	*Revia*	*Virgula.*

Ex rhetoricis, duo sunt praecipue in usu. 1. *Metheg*, inter shevà et camèts in voce לְמִדָּה. Dicitur Metheg, id est, fraenum, quia linguam fraenat, ut postea explicabitur. II. *Maccaph* conjungit duas, aut plures voculas, ut כָּל־גּוֹי *omnis gens*. Quoad sedem, accentus grammaticus semper est in ultima, vel in penultima syllaba: plerumque in ultima. Dictio, quae accentum habet in ultima, vocatur *milra*, quae in penultima, vocatur *milel*. Ceterum quaenam dictio sit *milra*, quae *milel*, usus melius docebit.

His praecognitis, ut ratio legendi constet, omnia necessaria paragraphis paucis comprehendam.

I. *De punctis vocalibus ad literas applicandis.*

Haec tria puncta (וּ) (וֹ) (יִ) literis adjunguntur ad latus sic לִי לוֹ לוּ. Et (quia in lingua hebraica, sicut et in ceteris orientalibus, lectio inchoatur a dextra, et pergit ad sinistram) legendum est, *li*, *lo*, *lu*. Porro vau-cholem saepe scribitur sine vau expresso: unde contingit aliquando, ut coincidat cum puncto literae שׁ.

Reliqua puncta vocalia scribuntur sub literis, sed post illas pronunciantur. Sic רֻם legendum est *Rum*, non *Arm*.

Excipe, *pathach suffuratum*, seu pathach necessitatis sub literis ח, ע, et ה (cum puncto illo, quod dicitur *Mappik* seu extensor הּ) in fine vocum. Quando enim illae literae sunt in fine vocum, et non praecedit immediate camèts, aut pathach, ut recte pronuncientur, ponitur sub illis pathach, quod praeter leges communes, et quasi furtim

ingreditur inter illas literas, et punctum praecedens. Sic מָשִׁיחַ legitur *maschiahh*, non *maschihha*.

II. *De literis quiescentibus* יְהוּא

Initio dictionis, nulla illarum quiescit. Literam autem *quiescere*, *silere*, aut *mutam esse*, apud grammaticos idem est, ac *non legi*: et *moveri*, idem est, ac *legi*.

In medio, nulla quiescit, nisi puncto vocali careat.

In fine א semper quiescit. Similiter ה, nisi puncto mappik notetur. Sic (י) post (ֵ) ut אֵי *ubi*: lege *e*, non *ei*. Cum ceteris autem vocalibus coalescit in diphthongum, ut חַי *hhai*, *vivus*.

Dicitur etiam (י) quiescere, quando constituit chirik-gadhòl. Et (ו) quando constituit (וֹ) aut (וּ): alias vau numquam quiescit in fine.

III. *De shevà quiescente.*

Shevà aliquando movetur, aliquando quiescit: ut ergo shevà mobile a quiescente distinguas, haec sit regula:

Shevà silet post grammaticum accentum, aut breve punctum.

Nota tamen 1. shevà veniens post aliud shevà (sive expressum, sive intellectum) non quiescit; quia sic non venit post *breve punctum*, sed post brevissimum. Si autem duplex shevà veniat post accentum grammaticum, utrumque quiescit.

Nota 2. Shevà semper movetur, sub litera dagheshata, ut לִמְּדוּ lege *limmedù*, non *limdù*. Similiter sub priore ex literis geminatis juxta positis, ut הַלְלוּ lege *halelù*, *non hallù*:

IV. *De shevà subintellecto*.

Shevà *mutum* inscribitur omni caph finali sic ךְ , nisi inscribatur camèts sic ךָ . Sub aliis literis in fine vocum, aliquando exprimitur shevà *mutum*. Quando autem non exprimitur , subintelligitur sub omni litera mobili , quae dictionem claudit.

V. *De daghèsh* .

Punctum in medio literae impressum vocatur *daghèsh*. Excipe tamen punctum in medio literae הּ , quod non est daghèsh , sed mappik : et punctum in medio literae וּ quando cum illa constituit shurek.

Daghèsh autem duplex est: *lene* , et *forte* .

Daghèsh lene inscribitur solis literis בְּגַדְ כְּפַתְ ; illisque raro inscribitur , nisi sint *in principio sententiae* , vel veniant immediate post shevà *mutum* , sive ejusdem , sive diversae dictionis . Dicitur *lene* , quia mere tollit aspirationem ; nam , sine daghèsh , literae illae sonant *Bh. seu V. Gh. Dh. Ch. Ph. Th.* Cum daghèsh autem sonant *B. G. D. C. P. T.*

Daghèsh forte invenitur in omnibus literis , exceptis *gutturalibus* , et *resh* . Dicitur *forte* , quia non mere tollit aspirationem a literis illis aspiratis ; sed etiam illas et quascumque alias , in quibus infigitur , ingeminat .

VI. *De camèts-catuph distinguendo a camèts*.

Camèts-catuph figura non differt à camèts : ut ergo aliunde distinguatur , haec sit regula .

Nisi accentus mediet, camèts (o) ante shevà sit.

Quadruplex est casus et 4. exemplis proponam.

חָכְמָה	וַיָּקָם	כָּל־גּוֹי	כָּלּוֹ
1 *Hhocmà.*	2 *Vaijàkom.*	3 *Col-goi.*	4 *Collù.*

In 1. exemplo (ָ) venit ante shevà expressum.

In 2. et 3. venit ante shevà *mutum*, quod (juxta dicta IV.) intelligitur sub ם et ל. In 4. exemplo, sub litera ל geminata per daghèsh, intelligitur etiam shevà *mutum*: perinde enim est, ac si scriberetur כָּלְלוֹ. Nullus autem accentus in dictis exemplis mediat inter camèts, et shevà.

Vide nunc 4. exempla opposita.

חֲֽכָמָה	דְּבָרָם	שָׂא־נָא	לָמָּה
1 *Hhachemà.*	2 *Devaràm.*	3 *Sa-nà.*	4 *Lamma.*

In 1. exemplo venit quidem (ָ) ante shevà expressum: sed mediat accentus *metheg*. In 2. et 4. venit (ָ) ante shevà subintellectum: sed mediat accentus grammaticus. In 3. exemplo, non venit ante shevà sive expressum sive subintellectum.

Nota insuper quod (ָ) ante (ֳ) sit O, licet mediet accentus, sicut saepe mediat inter punctum compositum, et breve affine.

APPENDIX.

De accentibus, et *keri kethib*.

Magnam grammaticorum accentuum turmam omisimus, quia tyronum captum transcendit: id tantum scire sufficiet; syllabam, quae habet accentum, tono afficiendam. Tenenda est ergo regula superius tradita pro sede accentus grammatici,

et observanda sunt paradigmata grammaticalia nominum, et verborum: in illis enim, ad singulas voces, loco accentus grammatici, simplicem virgulam apposuimus, quae syllabam indicet tono afficiendam.

Restat nunc unum advertendum, id est, saepe inveniri in bibliis circellum, qui supra vocem positus significat, vocem illam legendam aliter, quam scribatur in textu. Et in multis bibliis vera lectio notatur in margine. Sic *Gen.* 25. 23. in textu habetur גֹּיִים; in margine autem גוים adjuncta littera ק. Circellus in textu monet lectorem, non haberi ibi omnes litteras debitas: et ק in margine significat vocem legendam esse per litteras marginales, applicatis punctis textualibus; ק enim est abbreviatio, pro קְרִי *lectum*. Tota vero haec diversitas inter lectionem et scriptionem, vocatur a rabbinis *keri kethib*. Voces autem illae קְרִי et כְּתִיב sunt in forma chaldaica; et significant idem, quod hebraice קָרוּא et כָּתוּב, id est, *lectum scriptum*.

CAPUT II.

De nomine, praefixis, et pronomine.

Nomini accidunt, *genus*, *numerus*, *casus*; et, apud hebraeos, *praefixa* casuum expressiva, sicut et *suffixa*, quae originem ducunt ex pronomime primitivo, et locum supplent pronominis possessivi. Unde ut haec omnia breviter et distincte explicentur, sit

I. *De genere* .

Genera in nominibus hebraicis sunt tria : masc. fem. com. pro quibus haec sit regula ,

Feminea הָ תֶ ית וּת *gens , urbs , membra gemella* .

Mascula cetera pleraque sunt . Communia multa .

Sensus est . Feminini generis esse solent , nomina terminata in הָ , sicut et in תֶ , ית , וּת cum ת (ut plerumque fit) servili . Item nomina , quae significant gentes , urbes , et membra gemella , qualia sunt , oculi , aures , manus etc. Hinc

Adjectiva feminina formantur a masculinis communiter , addendo הָ ut טוֹב *bonus* , טוֹבָה *bona* : sed prius tollitur terminatio הֶ , ut יָפֶה *pulcher* , יָפָה *pulchra* .

Aliquando addendo ת ut אַחֵר *alius* , אַחֶרֶת *alia* . Et utroque modo fit in participiis , ut suo loco videbimus.

Femininum per (ית) formant nomina ordinalia , et gentilia terminata in (י) ut שֵׁנִי *secundus* , שֵׁנִית *secunda* , עִבְרִי *hebraeus* , עִבְרִית *hebraea* . Alio item modo , ut עִבְרִיָּה .

Genus neutrum (licet aliquando per masculinum) communiter exprimitur per femininum : ut notat s. Hieronymus ad finem c. 7. *Eccle.* Et hinc in psalmo dicitur , *unam* petii a Domino , *hanc* requiram .

Gradus comparationis (ut hos explicando , simul compleamus doctrinam de *adjectivis*) fiunt circumloquendo sic : טוֹב מִיַּיִן *bonum prae vino* , i. e. *melius vino* . טוֹב מְאֹד *bonum valde* i. e. *optimum* : vel sic יָפָה בַּנָּשִׁים Cant. 1. 8. *pulchra in mulieribus* , i. e. *pulcherrima* : sic *benedicta tu in mulieribus* i. e. *benedictissima mulierum* .

II. *De numero* .

Numeri sunt tres , singularis , dualis , et pluralis .

Dualis fit , addendo (ַיִם) ut יוֹם *dies* , יוֹמַיִם *biduum* : sed nomina terminata in (ָה) prius mutant ה in ת ut אַמָּה *cubitus* , אַמָּתַיִם *duo cubiti* .

Pluralis in masculinis fit addendo (ִים) ut שִׁיר *canticum* . Pl. שִׁירִים : sed prius tollitur terminatio ֶה ut פֶּה *os* , פִּים *ora* .

Pluralis in femininis fit addendo וֹת , ut אוֹת *signum* pl. אוֹתוֹת : sed prius tollitur terminatio ָה sicut et ת servilis , ut חוֹמָה *murus* , pl. חוֹמוֹת . אִגֶּרֶת *epistola* pl. אִגְּרוֹת . Speciale est מַלְכוּת *regnum* pl. מַלְכֻיוֹת sicut et אָמָה *ancilla* , plur. אֲמָהוֹת retento ה .

Anomala .

1. Quaedam nomina habent singularem numerum tantum , ut nomina propria , appellativa metallorum etc.

2. Quaedam dualem tantum , ut מַיִם *aqua* . שָׁמַיִם *caeli* etc.

3. Quaedam pluralem tantum , ut חַיִּים *vita* . פָּנִים *facies* etc.

4. Quaedam habent terminationem masculinam in singulari , et femininam in plurali , ut אָב *pater* . pl. אָבוֹת .

5. Quaedam e contra , ut יוֹנָה *columba* , יוֹנִים .

6. Quaedam in plurali habent utramque terminationem , ut צָבָא *exercitus* , pl. צְבָאִים vel צְבָאוֹת . דּוֹר *aetas* , *generatio* , pl. דּוֹרִים vel דּוֹרוֹת etc.

III. *De casu.*

Casus genitivus exprimitur per regimen.

Quoties enim in lingua latina, ex duobus substantivis concurrentibus, posterius debet esse in genitivo casu; toties in hebraica, *prius* dicitur esse in regimine, seu in statu constructo. *Regimen* autem mutat terminationem ָה in ַת ut מַלְכָּה *regina*, מַלְכַּת שָׁמַיִם *regina caelorum*. Item terminationem pluralem (ִים) et dualem (ַיִם) mutat in (ֵי) ut חַיִּים vita, חַיֵּי אַבְרָהָם *vita Abrahami*. עֵינַיִם *oculi*, עֵינֵי יוֹנִים *oculi columbarum*.

Accusativus exprimitur per particulam אֵת.

Reliqui casus exprimuntur per literas quasdam nominibus praefixas: quas simul cum aliis *praefixis*, quae frequenter occurrunt, breviter nunc explicabo.

IV. *De praefixis.*

Sunt septem litterae (comprehensae his vocibus מֹשֶׁה וְכָלֵב) quae, quia praefigi solent, vocantur *praefixa*. Quid significent dum praefiguntur, et quibus punctis instrui debeant tabula subjecta indicabit.

	Significatio .	*Modus praefigendi*
מ	A. Ex. Prae.	per (ִ)) Infixo daghèsh
שׁ	Qui, quae, quod.	per (ֶ)) forti in litera
הַ	ὁ, ἡ, τὸ,	per (ַ)) sequente.
ו	Et.	Communiter per shevà.
כ	Sicut.	
ל	Ad. signum dativi.	
ב	In.	

De daghèsh autem infigendo, hic et alibi passim locum habet haec

Regula generalis.

Si litera, quae deberet dagheshari, non potest recipere daghèsh; compensatio debet fieri mutando punctum breve praecedens, in longum, idest, (ִ) in (ֵ) (ֻ) in (וֹ) (ַ) in (ָ). Sed ad pleniorem notitiam de his *praefixis*, sit

APPENDIX I.

De ה.

Juxta dicta, ה demonstrativum praefigitur per pathach sequente daghèsh. Et, ob daghèsh exclusum, pathach, juxta regulam generalem, mutatur in camèts. Observandae tamen sunt hae

Regulae speciales.

1. ה Demonstrativum ante litteras ה et ח et מְ shevatum participii, quae excludunt daghèsh, praefigitur per pathach. Et sic nulla fit compensatio. Imo pathach ante ה, et ח raro mutatur in camèts ob compensationem.

2. Ante הָ et עָ cametsatas in penultima syllaba existentes, et ante חָ cametsatam, sive in penultima sive alibi, pathach mutatur in segòl.

3. ה Praefixum aliquando est *interrogativum*. Tunc autem communitur praefigitur per (ֲ) ut הֲלֹא *an non*?

APPENDIX II·

De ו.

Dictum est quod (ו) praefigatur communiter per shevà. Observandae tamen sunt hae

Regulae speciales.

1. Ante litteras shevatas, aut labiales, mutari solet in (וּ), et shurèk illud habetur pro brevi.

2. Quando (ו) copulat nomina, quorum posterius est monosyllabon, aut *milel*, praefigitur per (ָ) etiam ante labiales.

3. Aliquando (ו) non tantum copulat, sed, quoad significationem, convertit praeteritum in futurum, et contra.

Vau conversivum praeteriti, praefigitur juxta regulas jam datas: sed in 1. et 2. persona sing. trajicit accentum in ultimam syllabam: ut וְאָמַרְתָּ *et dices*. וְשָׁמַרְתִּי *et custodiam*. Excipe verba quiescentia *lamed-aleph*, et *lamed-he*.

Vau conversivum futuri praefigitur per (ַ) sequente daghèsh. Jodh autem futuri shevatum, non recipit daghèsh, nec ulla fit compensatio.

Nota. Hoc ו conversivum futuri saepe retrahit accentum, et simul mutat ultimum (ֵ) aut (ָ) in (ֶ) sicut et ultimum (וּ) aut (וֹ) in camèts-catùph, ut וַיָּקָם וַיְבָרֶךְ

a יָקוּם יְבָרֵךְ Aliquando etiam mutat ultimum (ךְ) in (ַ) ante *gutturales*, et *resch*.

APPENDIX III.

De בלכ.

Praefiguntur communiter per shevà, ut dictum est. Observandae tamen sunt hae

Regulae speciales.

1. Ante jod shevatum habent chirik. Et hoc juxta regulam generalem tradendam cap. sequenti. Insuper autem abjicitur shevà ipsius jod: et sic, pro duplici sheva, manet unum chirik, ut בִּיהוּדָה *in Judaea*, loco dicendi בְּיְהוּדָה.

2. Saepe excludunt ה demonstrativum, et, succedentes, punctum ejus assumunt, ut לַמֶּלֶךְ *regi*, pro לְהַמֶּלֶךְ.

3. Ante verba infinitiva, si sint monosyllaba, aut *milel*, לָ praefigitur per camèts. Sic etiam aliquando ante nomina monosyllaba, et *milel*.

V. *De pronomine primitivo.*

Pronomina primitiva sunt *perfecta*, quia declinantur cum genere, et numero habentque suo modo casus per *praefixa* exprimendos, ut in tabula sequente.

	Nom.	*Gen.*	*Dat.*	*Accus.*	*Abl.*
Ego, *com.*	אֲנִי	שֶׁלִּי	לִי	אוֹתִי	מִמֶּנִּי
Tu, *masc.*	אַתָּה	Formatur a dativo, mere praefigendo ש. more solito	לְךָ	אוֹתְךָ	מִמְּךָ
Tu, *fem.*	אַתְּ		לָךְ	אוֹתָךְ	מִמֵּךְ
Ille	הוּא		לוֹ	אוֹתוֹ	מִמֶּנּוּ
Illa	הִיא		לָהּ	אוֹתָהּ	מִמֶּנָּה
Nos, *com.*	אֲנַחְנוּ		לָנוּ	אוֹתָנוּ	מִמֶּנּוּ
Vos, *masc.*	אַתֶּם		לָכֶם	אֶתְכֶם	מִמְּכֶם
Vos, *fem.*	אַתֶּן		לָכֶן	אֶתְכֶן	מִמְּכֶן
Illi	הֵם		לָהֶם	אוֹתָם	מֵהֶם
Illae	הֵן		לָהֶן	אוֹתָן	מֵהֶן

Annotationes.

1. Frequenter dicitur אָנֹכִי pro אֲנִי 2. Aliquando per aphaeresin, נַחְנוּ pro אֲנַחְנוּ. 3. Poetice לָמוֹ pro לָהֶם. 4. Cum ה paragogico, אַתֵּנָה הֵנָּה הֵמָּה pro אַתֶּן הֵן הֵם. 5. Abjecto altero מ, מִנִּי pro מִמֶּנִּי etc.

Huc reducuntur alia pronomina.

1. *Demonstrativum*. Sing. masc. זֶה *hic*, *iste*. Sing. fem. זֹאת, זֹה, זוֹ, Sing. com. זוּ. Plur. com. אֵל, אֵלֶּה *hi et hae*.

2. *Relativum* אֲשֶׁר omnis gen. et num. ut praefixum שׁ.

3. *Interrogativum*, de persona. מִי *quis? quae?*
Et de alia re quavis, מֶה, מָה, מַה *quid?*

VI. *De pronomine possessivo, seu suffixis.*

Pronomina possessiva, sunt particulae desumptae ex primitivis: et, quia nominibus suffigi solent, dicuntur *suffixa*. Non variantur ob diversum genus nominis, cui suffiguntur, sed ob diversum genus personae possidentis, ut patet ex tabula sequente.

	Nomen sing.				*Nomen plurale*		
	Person.	Suffix.	שִׁיר		Person.	Suffix.	שִׁרִים
Suffixa singularia.	1. C.	ִי	שִׁירִי	Suffixa singularia.	1. C.	ַי	שִׁירַי
	2. M.	ְךָ	שִׁירְךָ		2. M.	ֶךָ	שִׁירֶיךָ
	2. F.	ֵךְ	שִׁירֵךְ		2. F.	ַיִךְ	שִׁירַיִךְ
	3. M.	וֹ	שִׁירוֹ		3. M.	ָיו	שִׁירָיו
	3. F.	ָהּ	שִׁירָהּ		3. F.	ֶהָ	שִׁירֶיהָ
Suffixa pluralia.	1. C.	ֵנוּ	שִׁירֵנוּ	Suffixa pluralia.	1. C.	ֵנוּ	שִׁירֵינוּ
	2. M.	ְכֶם	שִׁירְכֶם		2. M.	ֵכֶם	שִׁרֵיכֶם
	2. F.	ְכֶן	שִׁירְכֶן		2. F.	ֵכֶן	שִׁירֵיכֶן
	3. M.	ָם	שִׁירָם		3. M.	ֵהֶם	שִׁירֵיהֶם
	3. F.	ָן	שִׁירָן		3. F.	ֵהֶן	שִׁירֵיהֶן

Annotationes.

1. Nomina singularia terminata in (הֶ) hanc terminationem abjiciunt, antequam adjungatur suffixum: ut שָׂדֶה *ager*, שָׂדִי *ager meus*.

Terminata autem in (הָ) mutant ה in ת, ut מַלְכָּה *regina*, מַלְכָּתִי *regina mea*. פֶּחָה *dux*, פֶּחָתְךָ *dux tuus*.

2. Nomina pluralia terminata in וֹת, ut מַלְכּוֹת *reginae*, אָבוֹת *patres*, sumi possunt tamquam masculina singularia, ut inde fiant pluralia (מַלְכּוֹתִים אֲבוֹתִים): si enim his pluralibus fictis jungantur *suffixa* more solito, omnia recte se habebunt: ut מַלְכּוֹתַי מַלְכּוֹתֶיךָ *reginae meae, tuae* etc. אֲבוֹתַי, אֲבוֹתֶיךָ *patres mei, tui* etc. Sed hujusmodi nomina recipiunt etiam suffixa ָם et ָן ut מַלְכּוֹתָם *reginae eorum*, אֲבוֹתָן *patres earum*.

APPENDIX

De formatione nominum.

Nomina formantur a verbis, diversimode.

1. Per meram mutationem punctorum, ut מֶלֶךְ *rex*, a verbo מָלַךְ *regnavit*.

2. Per repetitionem alicujus literae radicalis, ut קָדְקֹד *vertex*, a verbo קָדַד *inclinavit verticem*.

3. Per literas הֶאֱמַנְתִּי superadditas. Ex his autem literis, מ et א praeponi solent, ה postponi, reliquae prae, vel post.

Variae etiam sunt nominum classes, per analogiam ad varias conjugationes verborum. Nomina autem derivata a verbis imperfectis sequuntur, ut plurimum, illorum anomalias, seu irregularitates, de quibus postea.

CAPUT III.

De mutatione punctorum.

In capite praecedenti, ut facilior esset doctrina illa generalis; eligendo exempla, in quibus non requirebatur punctorum mutatio, studiose vitavimus hanc difficultatem, quae, ut plerisque videtur, est hujus linguae praecipua. Nunc autem, ut eam enodemus, sit

I. *De mutatione ob accentum.*

Ob accentum distinctivum, praecipue si sit unus ex majoribus, varia fit mutatio; punctis, propter pausam, productis.

1. Generaliter, pathach praecedens mutatur in camèts. Ut אֱלֹהָ֑י *Deus meus*, pro אֱלֹהַי. אָמָ֑ר *dixit*, pro אָמַר.

2. In nominibus. Shevà mutatur in (ֶ) retracto accentu: ut פֶּ֑רִי *fructus* pro פְּרִי. Quod frequenter fit ante *suffixum* ךָ ut יָדֶ֑ךָ *manus tua*, pro יָדְךָ. Sic (ֳ) aliquando mutatur in chòlem, ut חֹ֫לִי *morbus* pro חֳלִי.

Item (ֶ) praecedens saepe mutatur in (ָ) ut שָׁ֑מֶשׁ *sol*, pro שֶׁמֶשׁ: sic aliquando in verbis, ut לָשָׁ֑בֶת *sedere*, pro לָשֶׁבֶת.

Unum est nomen אֶ֫רֶץ *terra*, quod, quando ei praefigitur ה, semper mutat prius (ֶ) in camèts, licet non adsit accentus distinctivus. E contra מֶ֫לֶךְ, *rex* et צֶ֫דֶק *justitia*, numquam mutantur ob accentum.

3. In verbis. Shevà mutatur in punctum longum, ex

quo ortum habuit, retracto accentu. Ut יִמְסֹרוּ *tradent*, pro יִמְסְרוּ a fut. sing. יִמְסוֹר. Illud autem shevà mutandum, si ortum habuit ex brevi, mutatur in longum simile, ut מָסָרוּ *tradiderunt*, pro מָסְרוּ a sing. מָסַר.

Maccàph e contra mutare solet puncta longa in similia brevia. i. e. (ָ) in (ַ), (ֵ) in (ֶ), (וֹ) in camèts-catuph. ut מַה־ *quid*, pro מָה. אֶת־כָּל־ *totum*, pro אֵת כּוֹל.

II. *De mutatione ob alias causas.*

Praeter accentum, quatuor sunt causae, ob quas saepe mutantur puncta in nominibus, idest, *suffixum*, *regimen*, *numerus* (dualis, aut pluralis) *genus fem.* quando in adjectivis genus femininum formatur ex masculino. Et (generatim loquendo de mutatione ob istas causas) quatuor tantum sunt puncta mutabilia i. e. (ָ) (ֵ) (ֶ) (וֹ). Nec nisi in ultima, vel penultima syllaba. Mutantur autem quatuor dicta puncta, ob quatuor dictas causas, juxta regulas sequentes

Pro (ָ) (ֵ) (ֶ) in penult.

Regula. *Camèts, tserè, segòl, quando sunt in penultima syllaba debent mutari in shevà, ob quamlibet ex dictis quatuor causis.*

Fit tamen exceptio: quia regimen singulare retinet segòl, et tserè similiter quando constituit quinque puncta, ut in nomine עֵגֶל *vitulus*.

Pro eisdem in ultima syllaba.

1. Regula. *Camets ultimum mutatur in singulari in*

(ֶ) *ob regimen , et cum affix.* כֶם , כֶן . *In pl. vero mutatur in* (ְ) *ob regimen , et cum affixis* כֶן כֶם , et הֶן , הֶם .

2. *Tsere ultimum , si praecedat* (ָ) *, mutatur ut camèts : si praecedat aliud punctum in regim. sing. manet immotum ; alias semper mutatur in* (ְ) .

3. *Segol ultimum (extra regim. sing. ubi manet) fere mutatur in* (ְ) *praeterquam in plurali tam status absoluti , quam in affixis aliis a* הֶם , הֶן , כֶם , כֶן , *in quibus mutatur in* (ָ) .

Pro (וֹ)

Regula . *Cholem non mutatur , nisi sit in penultima syllaba , et veniat ante segol , aut pathach . Tunc autem mutatur in* (o) *brevissimum , seu* (ֳ) .

Excipitur tamen regimen singulare , ubi proinde nulla fit mutatio .

Nota 1. *Pathach vicarium* τοῦ (ֶ) habetur pro (ֶ) et easdem leges sequitur . Est autem pathach vicarium τοῦ segòl , quando venit sub , vel ante gutturalem in dictione *milel :* ut בַּעַל *dominus* , pro בֶּעֶל , פֶּסַח *pascha* , pro פֶּסֶח .

Nota 2. Saepe contingit , ut mutatio facta juxta regulas praecedentes (licet primo , et per se debita) corrigenda sit , juxta regulas assignandas in paragrapho sequenti .

III. *Regulae generales pro shevà .*

1. Regula . *Shevà simplex , licet quiescens , raro ; mobile autem nunquam ponitur sub gutturali ; sed , loco ejus*

poni debet shevà compositum. Hoc autem shevà compositum, plerumque est (ֲ), aut aliud affine puncto praecedenti.

Hinc obiter evincitur, dari (o) brevissimum, seu punctum compositum quod vocavimus *cateph-camèts*. Nam sicut cetera puncta composita, sic (ֳ) ponitur pro shevà sub gutturalibus, praesertim post (o) breve. Sic dicitur אָהֳלוֹ oholò *tabernaculum ejus*, pro אָהְלוֹ ohlò, ab אֹהֶל. Et similiter fit per totam conjugationem *hophàl*, quando prima radicis est gutturalis.

2. Regula. *Punctum compositum, ante aliud shevà, amittit suum*. Ut, (ex מַעֲשֶׂה *opus*) מַעַשְׂךָ *opus tuum*: pro מַעֲשְׂךָ. In pausa autem esset מַעֲשֶׂךָ.

3. Regula. *Shevà simplex non legitur ante aliud shevà, sive simplex, sive compositum*. Sed primo shevà simplex ante aliud shevà simplex, mutatur *communiter* in chirik-parvum: *frequenter* in pathach praesertim sub, vel ante gutturalem: *aliquando* in segòl, praesertim si shevà mutandum originem ducat ex tserè. Secundo shevà simplex ante shevà compositum mutatur in punctum affine ipsi composito. ut וַאֲנִי *et ego*, בֶּאֱמֶת *in veritate*, בָּעֳנְיִי *in afflictione*.

Hinc oritur *specialis contractio*, ut dicatur בַּאדוֹנָי *in domino*, pro בַּאֲדוֹנָי, et בֵּאלֹהִים *in deo*, pro בֶּאֱלֹהִים. Sic frequens est לֵאמֹר *dicere*, pro לֶאֱמֹר.

Mutatio ergo punctorum facta juxta regulas datas in par. praecedenti, debet ita corrigi juxta has ultimas tres regulas generales, ut neque shevà simplex legatur sub gutturali, neque legatur shevà simplex, sive compositum, ante aliud shevà. Et sic mutatio redditur completa.

IV. *Exempla mutationis completae.*

Patet ex regulis de mutatione punctorum, quod eadem mutatio, quae fit pro regimine, seu forma constructa, inserviat etiam *suffixis* כֶם, כֶן et הֶם, הֶן; cum interim reliqua *suffixa* sequantur potius formam absolutam. Hinc, quatuor illa *suffixa* vocabo *constructa*, reliqua vocabo *absoluta* : et ut res magis adhuc pateat, adjungam exempla, juxta varias nominum classes.

Sing. דָּבָר *verbum* cum suffixis *absolutis* דְּבָרִי etc.
Reg. דְּבַר Et sic suffixa *constructa* ut דְּבַרְכֶם.
Plur. דְּבָרִים Et sic suffixa *absoluta* ut דְּבָרַי.
Reg. דִּבְרֵי : Et sic suffixa *constructa* ut דִּבְרֵיכֶם.
Sing. שָׁכֵן *vicinus* cum *absolutis* ut שְׁכֵנִי etc.
Reg. שְׁכַן Et sic cum *constructis* ut שְׁכַנְכֶם.
Plur. שְׁכֵנִים Et sic cum *absolutis* ut שְׁכֵנַי.
Reg. שִׁכְנֵי Et sic com *constructis* ut שִׁכְנֵיכֶם.

בֶּגֶד	*vestis*	Nil mutant ob regimen sing. sed cum omnibus suffixis sic.	בִּגְדִי
מֶלֶךְ	*rex*		מַלְכִּי.
עֵגֶל	*vitulus*		עֶגְלִי
קֹודֶשׁ	*sanctitas*		קָדְשִׁי

In plurali.	בְּגָדִים	Et sic cum suffixis absolutis ut	בְּגָדַי
	מְלָכִים		מְלָכַי
	עֲגָלִים		עֲגָלַי
	קֳדָשִׁים		קֳדָשַׁי

Reg. plur.			
	בִּגְדֵי	Et sic cum suffixis constructis, ut	בִּגְדֵיכֶם
	מַלְכֵי		מַלְכֵיכֶם
	עֶגְלֵי		עֶגְלֵיכֶם
	קָדְשֵׁי		קָדְשֵׁיכֶם

צְדָקָה *justitia*. Suffixa absoluta ut צִדְקָתִי.

Reg. צִדְקַת Suffixa constructa ut צִדְקַתְכֶם.

Pl. צְדָקוֹת, quasi a sing. צְדָק, quia (ut dictum est c. II. n. 2.) הָ tollitur priusquam addatur וֹת.

Reg. צִדְקוֹת. Plurale fictum (de quo cap. 2.) צִדְקוֹתִים, unde omnia suffixa ut צִדְקוֹתַי, צִדְקוֹתֶיךָ etc.

Eamdem formam sequitur שִׁפְחָה *ancilla* cum aliis multis similiter contractis. Nam (quasi esset in singulari שְׁפָחָה) fit in plurali absoluto שְׁפָחוֹת.

APPENDICES.

De punctorum mutatione anomala.

Inter legendum, multae occurrunt punctorum mutationes anomalae, quarum praecipuas in his appendicibus breviter explicabo.

APPENDIX I.

De accentu distinctivo.

Accentus distinctivi, praecipue majores *soph-pasùk* et *athnàk*, faciunt

לָֽךְ	pro	לְךָ	עָֽתָּה	pro	עַתָּה
אוֹתָֽךְ		אוֹתְךָ	אָֽתָּה		אַתָּה
מִמֶּֽךָּ		מִמְּךָ	אָֽנֹכִי		אֲנוֹכִי
בָּֽךְ		בְּךָ	אָֽנִי :		אֲנִי

In illis transponuntur puncta, et syllabarum numerus contrahitur: in istis producuntur puncta, et accentus retrahitur.

APPENDIX II.

De nominibus ortis ex defectivis ע.

Haec nomina nil solent mutare ob regimen sing. sed aucta a fine per suffixum, numerum pluralem, aut terminationem femininam; habent daghèsh ad significandum defectum, et punctum longum praecedens mutatur in breve, idest,

(ָ in ַ) (ַ in ִ) (וֹ in ֻ)

Sic שַׂק *saccus*. suffix. שַׂקִּי. תָּם *perfectus, integer*, pl. תַּמִּים fem. תַּמָּה.

לֵב *cor*, לִבִּי *cor meum*. חֵן *gratia*, חִנּוֹ *gratia ejus*. עֹז *robur*, עֻזִּי *robur meum*. תֹּם *perfectio*, תֻּמִּי etc.

In his autem nominibus (ָ) repertum sub augmento antecedente, manet. Ut מָגֵן *clypeus* a גָּנַן *protexit*, pl. מָגִנִּים. suffix. מָגִנִּי etc. Excipitur מָחוֹל *chorus*.

Haec		
פַּת *buccella*		Aucta a fine, mutant (ַ) in (ִ) sequente daghèsh sic pl. פִּתִּים *buccellae* etc.
מַס *tributum*		
צַד *latus*		
חַת *terror*		
בַּז *praeda*		
סַף *limen*		
גַּת *torcular*		

Ad defectiva reducuntur:

בַּת *filia*, pro בֶּנֶת suffix. בִּתִּי etc. pl. בָּנוֹת Et cetera inde regulariter.
אֱמֶת *veritas*, pro אֱמֶנֶת suff. אֲמִתִּי etc.
אַף *facies, nasus, ira* pro אֶנֶף suff. אַפִּי

APPENDIX III.

De nominibus ortis ex quiescentibus ע.

1. Haec	מָוֶת *mors* תָּוֶךְ *medium* אָוֶן *iniquitas*	Contrahuntur per (וֹ), ut מוֹתִי *mors mea* etc.
2. Haec	שׁוֹר *bos* שׁוֹק *platea* דּוּד *canistrum*	in plur. dilatantur per ו mobile, ut שְׁוָרִים *boves*.
3. Haec et similia	זַיִת *oliva* עַיִן *oculus*	Contrahunt (־) et (·) in unum (¨) ut זֵיתִים *olivae*, עֵינִי *oculus meus*.
Sed excipe	חַיִל *robur, exercitus* עַיִר *pullus asini* תַּיִשׁ *hircus* בַּיִת *domus*	in pl. habent (חֲיָלִים עֲיָרִים תְּיָשִׁים בָּתִּים)

Et שַׁיִת *vepres*, habet cum suffixo (·) שִׁיתוֹ

4. Haec	עִיר *civitas* רֹאשׁ *caput* יוֹם *dies*	habent in plur.	(עָרִים) (רָאשִׁים) (יָמִים)	per ָ immutabile per ָ mutabile

APPENDIX IV.

De nominibus ortis ex quiescentibus lamedh - he.

1. Dissyllaba quaedam terminata in הֶ et וּת non mutant (ֵ) in penultima

אָלָה *juramentum*	) cum suffix. (		אָלָתִי
בָּרוּת *esca*, etc.	) (		בָּרוּתִי

Huc reducuntur רָמָה et רָמוּת *excelsum*. Item רָעָה *malum*, צָרָה *angustia*. Et alia quaedam similia.

2. Nomina finita in הֶ ut מִקְנֶה *possessio* (a קָנָה *possedit*) ob reg. sing. mutant (ֶ) in (ֵ) ut מִקְנֵה צֹאן *possessio pecoris*. Aucta a fine amittunt ה, unde fit in plur. מִקְנִים. Denique recipiunt suffixum verbale הוּ, ut מִקְנֵהוּ *possessio ejus*.

3. Quaedam monosyllaba variantur, ut sequitur.

אָב *pater*. Suffixa absoluta: אָבִי, אָבִיךָ, אָבִיךְ vel אָבִינוּ, אָבִיהָ, אָבִיהוּ.

Regim. singul. אֲבִי. Suffixa constructa אֲבִיכֶם etc.

Plur. אָבוֹת Regim. אֲבוֹת. Suff. regulariter.

אָח *frater*, ut אָב. sed in plur. אַחִים. Regim. אַחֵי. חָם *socer*, ut אָב. sed in Bibl. tantum חָמִיהָ, חָמִיךְ.

דָּם *sanguis*. Omnia regulariter, praeter דִּמְכֶם. יָד *manus* nil irregulariter praeter יֶדְכֶם, יֶדְכֶן. פֶּה *os* regim. sing. פִּי. suffixa, פִּי פִּיךָ etc. ut in אָב. Plur. פִּים פֵּיוֹת פִּיוֹת פִּיפִיּוֹת.

שֶׂה *agnus*. Regim. שֵׂה. Suffix. שֵׂיוֹ et שֵׂיֵהוּ

בֵּן *filius*. Reg. בֶּן vel בֵּן. Pl. בָּנִים) cetera regu-
שֵׁם *nomen*. Reg. שֵׁם. Pl. שֵׁמוֹת) laria

APPENDIX V.

De camèts.

1 | שָׁלִישִׁים *tribuni* | שָׁבֻעִים *septimanae*) retinent (ָ) ut distinguantur a שְׁלִישִׁים *tertiani*, שְׁבֻעִים *jurati*.

2	אִכָּרִים *agricolae*	)	Et alia quaedam similia ubique retinent (ָ)
	חַטָּאִים *peccatores*	)	
	חָרָשִׁים *fabri*	)	

Nota. חָרָשִׁים est ejusdem formae cum חַטָּאִים. Primum enim (ָ) ponitur pro (ַ) ad compensandum daghèsh exclusum ex resh.

3	קָטָן *parvus*	)	Et alia quaedam similia euphoniae gratia, mutant ultimum (ָ) in (ַ) sequente daghèsh, ut קְטַנִּים etc.
	גָּמָל *camelus*	)	
	אוֹפָן *rota*	)	
	מִשְׂגָּב *refugium*	)	
	שָׁפָן *cuniculus*	)	

APPENDIX VI.

De Tserè.

Haec et quaedam similia retinent (ֵ)	אֲפֵלָה	*caligo*	אֲבֵלִים	*lugentes*
	בְּרֵכָה	*piscina*	שְׂמֵחִים	*laetantes*
	גְּזֵלָה	*rapina*	חֲפֵצִים	*volentes*
	שְׁאֵלָה	*petitio*	שְׁכֵחִים	*obliviscentes.*

Item בְּאֵר *puteus* et similia frequentius retinent (ֵ)

Haec autem constanter	רֵאשִׁית *principium*	)	Et omnia ubi (ֵ) sic venit ante quiescentem.
	אֵיבָה *inimicitia*	)	
	הֵיכָל *templum*	)	

Nota. חֵרֵשׁ *surdus*, est ejusdem formae cum אִלֵּם *mutus*. Primum enim (ֵ) ponitur pro (ִ) ob daghèsh exclusum ex resh. Et ideo manet in plurali חֵרְשִׁים.

APPENDIX VII.

De segòl.

Segòl in dualibus ubique mutatur in shevà. Ut אֹזֶן *auris*, dual. אָזְנַיִם suffixa omnia ut אָזְנַי etc.

Nota. גַּחֶל (unde plur. גֶּחָלִים *prunae*) sicut et פֶּחָם *carbo*, est ejusdem formae cum גַּנָּב *fur*. Illud enim (ֶ) ponitur pro (ַ) ante חָ (ut dictum est pag. 13.) et ideo (ֶ) illud manet, quamdiu manet ח cametsatum. At quando mutatum fuerit (ָ) sub ח, tunc etiam (ַ) (excluso ֶ) sedem sibi debitam occupat. Unde dicitur in regimine גַּחֲלֵי אֵשׁ *prunae ignis*.

APPENDIX VIII.

De cholem.

1	בֹּקֶר *mane*		In plurali absoluto mutant cholem in shevà. Ut בְּקָרִים etc.
	פֹּעַל *actio*		
	קֹמֶץ *pugillus*		
	רֹמַח *spiculum*		
	רֹתֶם *juniperus*		
2	אֹהֶל *tabernaculum*		In plurali absoluto et cum suffixis aliquando retinent cholem.
	כּוֹבַע *galea*		
	פֹּעַל *actio*		

Cetera hujus formae nomina, juxta regulam generalem, mutant cholem in (ֳ) quod (sicut cetera puncta composita) ante aliud shevà, amittit suum, et sic transit in (o)

breve. Aliquando tamen transit in (ֻ) ut גְּדֻלּוֹ *magnitudo ejus* a גֹּדֶל.

Cholem ultimae syllabae saepe, euphoniae gratia, mutatur in (ֻ) sequente daghèsh. Ut אָדוֹם *rufus*, plurale אֲדֻמִּים : sic

חַרְטוֹם	*magus*	נָקוֹד	*punctatum*
קַרְדּוֹם	*securis*	עָקוֹד	*variegatum*
עָרוֹם)	*nudus*	עָקוֹב	*fraudulentum*
עֵירוֹם)		עָמוֹק	*profundum*

Praeter omnem regulam ab אֱנוֹשׁ *homo* fit in plur. אֲנָשִׁים.

CAPUT IV.

De verbo perfecto.

Verba apud Hebraeos habent duo tempora, *praeteritum* et *futurum*: pro *praesenti* utuntur participio, quod ideo vocatur *benonì*, seu intermedium; quia medium est inter praeteritum, et futurum. Dicunt v. g. *ego tradens, ut tradens* etc. pro *trado, tradis* etc.

Sunt 4. conjugationes..

1. *Kal* seu *paal*: cujus passiva est *niphal*.

2. *Piel*: cujus passiva *pual*.

3. *Hiphil*: cujus passiva *hophal*.

4. *Hithpael*; quae, quia est reciproca, non habet passivam. Haec autem conjugationum nomina ortum ducunt ex antiquo paradigmate פָּעַל.

Idem verbum inflectitur per omnes illas conjugationes: sed sic acquirit diversas significationes; v. g. מָסַר.

In 1. conjug. nude significat actionem, idest, *tradidit*, vel passionem נִמְסַר *traditus est*.

In 2. additur emphasis: מִסֵּר *diligenter tradidit*, מֻסַּר *diligenter traditus est*.

In 3. significat actionem, mediante alia actione, vel passione: הִמְסִיר *fecit tradere*, הָמְסַר *factus est tradere*.

In 4. significat actionem reciprocam; הִתְמַסֵּר *tradidit se ipsum*.

Sic plerumque ob varias conjugationes, variatur verborum significatio: quando aliter continget, lexicon indicabit. Hoc specialiter notari potest, quod verba, quae in *kal* sunt

neutra, in *piel* fiant activa. Quid autem quaeque conjugatio contineat, sequens tabula exhibebit, simul cum paradigmate, ad cujus normam conjugari debent omnia verba perfecta. Si *kal* accurate discatur, ut debet, nulla fere restabit difficultas in *niphal*, ceterisque conjugationibus addiscendis. Ipsa conjugationum nomina *niphal*, *piel* etc. primam vocem suggerent, et reliquae, quasi sponte venient ad imitationem ipsius *kal*, praesertim si prius legeris annotationes subjungendas.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PVAL.
הִתְמַסֵּר	הָמְסַר	הִמְסִיר	מֻסַּר
הִתְמַסְּרָה	הָמְסְרָה	הִמְסִירָה	מֻסְּרָה
הִתְמַסַּרְתָּ	הָמְסַרְתָּ	הִמְסַרְתָּ	מֻסַּרְתָּ
הִתְמַסַּרְתְּ	הָמְסַרְתְּ	הִמְסַרְתְּ	מֻסַּרְתְּ
הִתְמַסַּרְתִּי	הָמְסַרְתִּי	הִמְסַרְתִּי	מֻסַּרְתִּי
הִתְמַסְּרוּ	הָמְסְרוּ	הִמְסִירוּ	מֻסְּרוּ
חִתְמַסַּרְתֶּם	הָמְסַרְתֶּם	הִמְסַרְתֶּם	מֻסַּרְתֶּם
הִתְמַסַּרְתֶּן	הָמְסַרְתֶּן	הִמְסַרְתֶּן	מֻסַּרְתֶּן
הִתְמַסַּרְנוּ	הָמְסַרְנוּ	הִמְסַרְנוּ	מֻסַּרְנוּ
אֶתְמַסֵּר	אָמְסַר	אַמְסִיר	אֲמֻסַּר
תִּתְמַסֵּר	תָּמְסַר	תַּמְסִיר	תְּמֻסַּר
תִּתְמַסְּרִי	תָּמְסְרִי	תַּמְסִירִי	תְּמֻסְּרִי
יִתְמַסֵּר	יָמְסַר	יַמְסִיר	יְמֻסַּר
תִּתְמַסֵּר	תָּמְסַר	תַּמְסִיר	תְּמֻסַּר
נִתְמַסֵּר	נָמְסַר	נַמְסִיר	נְמֻסַּר
תִּתְמַסְּרוּ	תָּמְסְרוּ	תַּמְסִירוּ	תְּמֻסְּרוּ
יִתְמַסְּרוּ	יָמְסְרוּ	יַמְסִירוּ	יְמֻסְּרוּ
תִּתְמַסֵּרְנָה	תָּמְסַרְנָה	תַּמְסֵרְנָה	תְּמֻסַּרְנָה

PIEL.	NIPHAL.	KAL.	PERSONA		
מִסֵּר	נִמְסַר	מָסַר	3. m.	Singularis.	PRAETERITUM
מִסְּרָה	נִמְסְרָה	מָֽסְרָה	3. f.		
מִסַּרְתָּ	נִמְסַרְתָּ	מָסַרְתָּ	2. m.		
מִסַּרְתְּ	נִמְסַרְתְּ	מָסַרְתְּ	2. f.		
מִסַּרְתִּי	נִמְסַרְתִּי	מָסַרְתִּי	1. c.		
מִסְּרוּ	נִמְסְרוּ	מָֽסְרוּ	3. c.	Pluralis.	
מִסַּרְתֶּם	נִמְסַרְתֶּם	מְסַרְתֶּם	2. m.		
מִסַּרְתֶּן	נִמְסַרְתֶּן	מְסַרְתֶּן	2. f.		
מִסַּרְנוּ	נִמְסַרְנוּ	מָסַרְנוּ	1. c.		
אֲמַסֵּר	אֶמָּסֵר	אֶמְסוֹר	1. c.	Singularis.	FUTURUM.
תְּמַסֵּר	תִּמָּסֵר	תִּמְסוֹר	2. m.		
תְּמַסְּרִי	תִּמָּסְרִי	תִּמְסְרִי	2. f.		
יְמַסֵּר	יִמָּסֵר	יִמְסוֹר	3. m.		
תְּמַסֵּר	תִּמָּסֵר	תִּמְסוֹר	3. f.		
נְמַסֵּר	נִמָּסֵר	נִמְסוֹר	1. c.	Pluralis.	
תְּמַסְּרוּ	תִּמָּסְרוּ	תִּמְסְרוּ	2. m.		
יְמַסְּרוּ	יִמָּכְרוּ	יִמְסְרוּ	3. m.		
תְּמַסֵּרְנָה	תִּמָּסֵרְנָה	תִּמְסוֹרְנָה	2. 3. f.		

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PVAL.
הִתְמַסֵּךְ הִתְמַסְּכִי הִתְמַסְּכוּ הִתְמַסֵּכְנָה	*Caret imperativo*	הַמְסֵךְ הַמְסִיכִי הַמְסִיכוּ הַמְסֵכְנָה	*Caret imperativo*
הִתְמַסֵּךְ	הָמְסֵךְ	הַמְסִיךְ הַמְסֵךְ	מֻסַּךְ
מִתְמַסֵּךְ	מָמְסָךְ	מַמְסִיךְ	מְמֻסָּךְ

PIEL.	NIPHAL.	KAL.	PERSONA		
מַסֵּר	הִמָּסֵר	מְסוֹר	2. m.	Singul.	IMPERAT.
מַסְּרִי	הִמָּסְרִי	מִסְרִי	2. f.		
מַסְּרוּ	הִמָּסְרוּ	מִסְרוּ	2. m.	Plur.	
מַסֵּרְנָה	הִמָּסֵרְנָה	מְסוֹרְנָה	2. f.		
מַסֵּר	הִמָּסֵר	מְסוֹר מָסוֹר	Infinit.	Participium, praeteritum, paul.	
מְמַסֵּר	נִמְסָר	מוֹסֵר	Benoni.	מָסוּר	

Annotationes generales.

1. Incipitur conjugatio a tertia persona praeteriti: quia illa (in *kal*) est simplex radix. Et inde formantur reliquae fere omnes personae praeteriti, addendo ultimas syllabas pronominum.

2 Infinitivus dicitur מָקוֹר i. e. *fons*: quia inde formantur reliqua fere omnia.

Gerundia ab infinitivo formantur per literas בְּכְלְם praefixas. Sed in *kal*, et *hiphil* (praeter formam communem primo loco expressam in tabula) est alia infinitivi forma aequivalens gerundio in *do*. Haec autem nude usurpatur (seu sine litera praefixa) et plerumque in duplicatione verbi, ut מָסוֹר תִּמְסוֹר *tradendo trades*.

Futura ab infinitivo formantur, praefigendo literas אֵיתָן, per se loquendo, shevatas: pulcre alludunt ad pronomina latina: א *ego*, ת *tu*, י *ille*, נ *nos*. Unde illas hoc ordine numeratas, vocabo *etinales*.

Participia etiam (exceptis participiis primae conjugationis) ab infinitivo praecipue formantur, praefigendo מ, quod etiam, per se loquendo, est shevatum. Sed regula est generalis.

Literae etinales, et mem participii, excludunt ה *characteristicum sequens, et punctum ejus assumunt.*

3. Participia declinantur ut nomina: sed habent in feminino singulari duplicem formam. Sic exempli gratia.

In kal.			*In niphal.*		
Sing.	masc.	מוֹסֵר	Sing.	masc.	נִמְסָר
	fem.	מוֹסְרָה		fem.	נִמְסָרָה
		מוֹסֶרֶת			נִמְסֶרֶת
Plur.	masc.	מוֹסְרִים	Plur.	masc.	נִמְסָרִים
	fem.	מוֹסְרוֹת		fem.	נִמְסָרוֹת

Annotationes speciales.

Pro kal.

1. Kal habet pro nota characteristica, quod nullum habeat *daghèsh forte*; nec augmentum antecedens, praeter literas *etinales*: et ab hujusmodi oneris carentia vocatur *kal* i. e. *levis*.

2. Praeter terminationem communem, praeteritum *kal* aliquando terminatur in (ֵ) ut זָקֵן *senuit*. Sed inflectitur ad paradigma commune sic: זָקֵן , זָקְנָה , זָקַנְתָּ etc. Tunc autem benonì non differt a praeterito: dicitur enim זָקֵן *senuit*, et זָקֵן *senescens*.

Aliquando etiam, sed rarius, terminatur in cholem, ut יָכֹל *potuit*. Hoc autem cholem, prorsus ut pathach, aut manet, aut mutatur. Sic enim inflectitur: יָכֹל , יָכְלָה , יָכֹלְתָּ etc. Ob translationem tamen accentus, cholem transit in camèls-catùph, ut וְיָכָלְתָּ *et poteris*. Unde et in secunda persona plur. debet similiter dici, יְכָלְתֶּם , יְכָלְתֶּן .

3. In multis verbis neutris, et illis quae habent gutturalem pro secunda, vel tertia radicis, futurum et imperativus *kal*, non terminantur juxta paradigma commune in (וֹ) sed in (ַ) ut יִשְׁכַּב *cubabit*, גְּאַל *redime*, שְׁמַע *audi*. Sic infinitivus aliquando, ut לִשְׁכַּב *cubare*.

4. Literae *etinales* saepe retinent punctum breve, eis debitum propter affinitatem cum puncto composito, quod literae sequenti debetur; licet illud punctum compositum non exprimatur. Sic contracte dicitur יַחְסוֹר pro יַחֲסוֹר *deficiet*, יֶחְפַּר pro יֶחֱפַּר *crubescet*.

Annotationes speciales.

Pro reliquis conjugationibus.

1. *Niphal*, pro nota characteristica habet נ in fronte. Quia autem illud נ non exprimitur, nisi in praeterito, et participio, compensatur in futuro ejus defectus per daghèsh in prima radicis: utque illud daghèsh sentiatur, infinitivo, et imperativo praefigitur ה. *Etinales* hoc faciunt in futuro.

2. *Piel*, pro nota sua, habet daghèsh in media radicis. Sic etiam *pual*, sed praecedente kibbùts. Nullum autem habent augmentum antecedens, praeter *etinales*, et מ participii.

3. *Hiphil* pro nota sua habet ה praefixum per (·) aut (¨) et quando, *ab etinalibus*, aut מ participii, excluditur illud ה, punctum ejus (¨) manet sub littera excludente: mediat etiam (י) inter secundam, et tertiam radicis: per quae, satis distinguitur conjugatio. Sed

Nota. Saepe in futuro hiphil, mutatur illud (·) in (··) praesertim quando adest (ו) conversivum.

4. *Hophal* pro nota sua habet ה praefixum per camèts-catùph. Quod etiam, excluso ה per *etinales*, aut מ participii, manet sub litera excludente. Sed

Nota. Illud camèts-catùph aliquando, praesertim in participio, mutatur in kibbùts.

5. *Hithpael* pro nota sua praeter daghèsh forte in media radicis, habet praefixam particulam הִת, aut aliam similem, quando ה excluditur *ab etinalibus*, aut מ participii. Sed

Nota. Quando prima radicis est una ex literis זסצש, ad vitandum stridorem, ת characteristicum illi postponitur, ut הִשְׁתַּמֵּר *custodivit se*, pro הִתְשַׁמֵּר. Idemque ת post ז in ד, post צ in ט mutatur, ut הִצְטַדֵּק *justificavit se*, pro הִתְצַדֵּק. Haec autem raro.

APPENDIX

pro gutturalibus.

Quando literas juxta paradigma shevandas contingit esse gutturales; observandae sunt regulae generales de shevà. Vide illas supra cap 3. pag. 19. Juvabit autem specialius notasse sequentia.

1. Si prima radicis sit gutturalis; in praeteritis *hiphil*, et *niphal*, ac participio *niphal*, habet plerumque (ֱ) et augmentum antecedens habet (ֶ) ut הֶעֱבִיר *transire fecit*.

2. Idem fit interdum in futuro *kal* si prima radicis sit א, aut ה, ut יֶאֱפוֹד *amiciet*, יֶחְפַּר *erubescet*.

3. Fit etiam in imperativo, et infinitivo *kal*, si prima radicis sit א, ut אֱמֹר *dic*, לֶאֱסֹף *congregare*.

CAPUT V.

De verbo imperfecto.

Verba imperfecta sunt vel *defectiva*, vel *quiescentia*. Defectiva sunt, in quibus litera aliqua radicalis inter conjugandum deficit, facta compensatione per daghèsh. Quiescentia sunt, in quibus litera aliqua radicalis quiescit, aut abji-

citur, compensatione facta non per daghèsh, sed per punctum vocale longum.

Reduci possunt ad sex classes.

1. Defectiva *pe-nun* ut נָגַשׁ *accessit*.
2. Quiescientia *pe-jod* ut יָשַׁב *sedit*.
3. Defectiva *duplicantia* ע ut סָבַב *circuivit*.
4. Quiescentia *ajin-vau* ut קוּם *surgere*.
5. Quiescentia *lamed-aleph* ut בָּרָא *creavit*.
6. Quiescentia *lamed-he* ut קָנָה *possedit*.

Explico terminos. Ab antiquo paradigmate פָּעַל, prima litera cujusque radicis vocatur *pe*, secunda vocatur *ajin*, tertia vocatur *lamed*. Unde verbum defectivum *pe-nun*, est verbum defectivum, in quo prima litera radicis est *nun*: Verbum quiescens *lamed-he*, est verbum quiescens, in quo tertia litera radicis est *he*. Et sic de ceteris.

Aliqui ponunt aliam classem, idest, quiescentia *pe-aleph*, ut אָכַל *comedit*. אָבַד *periit*, אָמַר *dixit* etc. Sed pauca illorum sunt imperfecta, nec nisi in futuro *kal*, quod sic formatur

אֹכַל *comedam*	)		(אֹכֵל
תֹּאכַל *comedes*. m.	)	vel per (··)	(תֹּאכֵל
תֹּאכְלִי *comedes* f. etc.	)		(תֹּאכְלִי

Pro verbis ergo *pe-aleph*, sufficit dicere, quod pauca illorum habeant istam specialem anomaliam in futuro, in cujus prima persona sing. א radicale abjicitur; in reliquis autem personis manet quiescens in cholem. Illa vero *pauca* sunt praecipue tria praedicta. Eamdem tamen anomaliam sequuntur, אָבָה *voluit*, אָפָה *coxit*. Et aliquando haec tria אָהַב *dilexit*, אָחַז *tenuit*, אָסַף *congregavit*. Pergamus nunc ad propositas sex classes explicandas.

I. CLASSIS.

Defectiva *pe - nun*.

In his verbis *nun shevandum tollitur* (excipe praeteritum *kal*, et participium *paul*) et defectus, ubi potest, notatur per *daghèsh forte* in litera sequente ut יִגַּשׁ *accedet*, pro יִנְגַּשׁ.

Item infinitivus *kal* assumit ת ut גֶּשֶׁת *accedere*.

In nullo alio differunt haec verba a perfectis. Unde sufficit in paradigmate exhibere illa, in quibus nun, quia shevandum esset, tollitur. Fit ergo a נָגַשׁ *accessit*

KAL.	NIPHAL.	HIPHIL.	HOPHAL.
FUTURUM.	PRAETERITUM.	PRAETERITUM.	PRAETERITUM.
אֶגַּשׁ	נִגַּשׁ	הִגִּישׁ	הֻגַּשׁ
תִּגַּשׁ	נִגְּשָׁה	הִגִּישָׁה	הֻגְּשָׁה
etc. תִּגְּשִׁי	etc. נִגַּשְׁתָּ	etc. הִגַּשְׁתָּ	*etc.* הֻגַּשְׁתָּ
imperat.	particip.	futurum	futurum
גַּשׁ	נִגָּשׁ	אַגִּישׁ	אֻגַּשׁ
etc. גְּשִׁי		et sic per totam conjugationem.	et sic per totam conjugationem.
infinitiv.			
גֶּשֶׁת			

Annotationes.

1. Hanc formam sequuntur quaedam alia verba, לָקַח *accepit*, יָנַח *reliquit*, יָקַף *circuivit* : et quae incipiunt a (יָצ) excepto uno יָצָא *exivit*, quod pertinet ad classem sequentem.

2. Formam in paradigmate expressam sequuntur verba *pe-nun*, quatenus, recedendo a forma perfectorum, sunt imperfecta. Saepe autem fit, ut illa (sicut et alia verba imperfecta) contra formam propriam, aliqua ex parte sequantur formam perfectorum. Sic a נָפַל *cecidit*, fit in futuro *kal* אֶפֹּל תִּפֹּל etc. cum terminatione cholem, more perfectorum: et prorsus perfecte תִּנְדֹּף *impelles*. Sic in imperativo, נְצֹר *custodi*: in infinitivo לִנְדֹּר *vovere*.

II. CLASSIS.

Quiescentia *pe-jod*.

Haec classis multum convenit cum praecedente: nam etiam hic infinitivus assumit תֶ. Et sicut ibi *nun*, ita hic *jod shevandum tollitur*. Compensatio autem non fit per daghèsh, sed per punctum vocale longum, idest per (ֵ) in *kal*, per (וֹ) in *niphal*, et *hiphil*, per (וּ) in *hophal*. Fit ergo a verbo יָשַׁב *habitavit*, ut in paradigmate sequenti.

KAL.	NIPHAL.	HIPHIL.	HOPHAL.
FUTURUM.	PRAETERITUM.	PRAETERITUM.	PRAETERITUM.
אֵשֵׁב	נוֹשַׁב	הוֹשִׁיב	הוּשַׁב
תֵּשֵׁב	נוֹשְׁבָה	הוֹשִׁיבָה	הוּשְׁבָה
etc. תֵּשְׁבִי	etc. נוֹשַׁבְתָּ	הוֹשַׁבְתָּ	הוּשַׁבְתָּ
imperat.	participium	futurum	futurum
שֵׁב	נוֹשָׁב	אוֹשִׁיב	אוּשַׁב
etc. שְׁבִי		et sic per	et sic per
infinitivum		totam con-	totam conju-
שֶׁבֶת		jugationem.	gationem.

Annotationes.

1. Futurum *kal* aliquando non abjicit ipsum (י) shevandum, sed tantum ejus shevà: tunc autem solet terminari in (ֵ) ut אִיבַשׁ *arescam*, תִּיבַשׁ *aresces*. Dicitur tamen יֵבַשׁ *arescet*, pro יִיבַשׁ, jod radicali, et servili concurrentibus in unum jod. Sic et in *piel*, יַבֵּשׁ *siccabit*, pro יְיַבֵּשׁ.

2. Unum verbum יָכֹל *potuit*, dici solet formare futurum *kal* speciali modo sic; אוּכַל, תּוּכַל etc. Sed quid prohibet dicere, illud esse futur. *hophal*? paradigma sic exigit, et convenit significatio propria conjugationis *hophal*.

3. *Niphal* mutat (י) dagheshandum in (ו) ut הִוָּשֵׁב *inhabitari*, pro הִיָּשֵׁב. Sic etiam aliquando in *hithpael* (י) mutatur in (ו) הִתְוַדָּה *confessus est*, הִתְוַדַּע *se notum fecit*, הִתְוַכַּח *disceptavit*, pro הִתְיַדָּה etc.

4. Quaedam verba hujus classis, in *hiphil* non abjiciunt jod shevandum, sed illud retinent quiescens in (ִ) ut הֵיטִיב *benefecit*, a יָטַב, sic הֵימִין *dextravit*, הֵינִיק *lactavit*, הֵילִיל *ululavit*.

III. CLASSIS.

Defectiva duplicantia ajin.

In hac classe, *piel*, *pual*, et *hithpael* vel omnino non differunt a verbis perfectis, vel in hoc tantum differunt, quod, abjecto daghèsh characteristico, punctum praecedens mutent in (וֹ) immutabile. Unde in *piel*, pro סִבֵּב dicitur, סוֹבֵב etc.

Reliquae etiam conjugationes aliquando sunt perfectae : quando autem deficiunt, formantur ut in paradigmate sequenti, סָבַב *circuivit*, quod contracte, sive defective dicitur סַב.

PARTIC.	INFIN.	IMPER.	FUTUR.	PRAETER.	
Benonì	סֹב	סוֹב	אָסוֹב	סַב	KAL.
סוֹבֵב		סֹבִּי	תָּסוֹב	סַבָּה	
Paul.		סֹבּוּ	תָּסֹבִּי	סַבּוֹתָ	
סָבוּב		סֻבֶּינָה	יָסוֹב	סַבּוֹת	
utrumque			תָּסוֹב	סַבּוֹתִי	
est per-			נָסוֹב	סַבּוּ	
fectum.			תָּסֹבּוּ	סַבּוֹתֶם	
			יָסֹבּוּ	סַבּוֹתֶן	
			תְּסֻבֶּינָה	סַבּוֹנוּ	
נָסָב	הִסּוֹב	הִסַּב	אֶסַּב	נָסַב	NIPHAL.
נְסַבָּה		הִסַּבִּי	תִּסַּב	נָסַבָּה	
נְסַבִּים		הִסַּבּוּ	תִּסַּבִּי	נְסַבּוֹתָ	
נְסַבּוֹת		הִסַּבֶּינָה	יִסַּב etc.	נְסַבּוֹת etc	
מֵסֵב	הָסֵב	הָסֵב	אָסֵב	הֵסֵב	HIPHAL.
מְסִבָּה		הָסֵבִּי	תָּסֵב	הֵסֵבָּה	
מְסִבִּים		הָסֵבּוּ	תָּסֵבִּי	הֲסִבּוֹתָ	
מְסִבּוֹת		הֲסִבֶּינָה	יָסֵב etc.	הֲסִבּוֹת et.	
מוּסָב	הוּסֵב		אוּסַב	הוּסַב	HOPHAL.
מוּסַבָּה		caret im-	תּוּסַב	הוּסַבָּה	
מוּסַבִּים		perativo.	תּוּסַבִּי	הוּסַבּוֹתָ	
מוּסַבּוֹת			יוּסַב etc.	הוּסַבּוֹת et.	

Annotationes.

1. In his defectivis secunda radicis litera abjicitur. Unde ad defectum significandum infigitur daghèsh in tertia, ubicumque, aucta voce a fine, sentiri potest.

2. Ut daghèsh illud melius sentiatur in praeteritis, tertia radicis habet (וֹ) ubi deberet habere shevà, hoc est, in primis, et secundis personis. Et, si fuerit punctum longum mutabile sub augmento antecedenti (ut contingit in *niphal* et *hiphil*) corripitur in shevà: quia tunc removetur accentus. Quae ratio facit etiam ut punctum longum sub prima radicis mutetur in breve: quod patet ex paradigmate in pluribus locis.

3. Ad defectiva reducuntur verba, quae desinunt in ן vel ת. Abjiciunt enim illas literas ante servilem similem; et servilis duplicatur per daghèsh. Ut, שָׁכַנּוּ *habitavimus* pro שָׁכַנְנוּ. a שָׁכַן *habitavit* כָּרַתִּי *succidi* pro כָּרַתְתִּי a כָּרַת *succidit*.

IV. CLASSIS.

Quiescentia *ajin - vau*.

Haec classis in multis convenit cum praecedente. In *piel*, *pual*, et *hithpael*, prima radicis habet (וֹ) immutabile, et duplicatur tertia. Sic a קוּם *surgere* (in hàc enim verborum classe, infinitivus est radix) fit in praeterito *piel*, קוֹמֵם , קוֹמְמָה , קוֹמַמְתָּ etc. in futuro אֲקוֹמֵם , תְּקוֹמֵם etc. In *pual*, קוֹמַם etc. In *hithpael* הִתְקוֹמֵם etc. Unde in his conjugationibus haec classis prorsus convenit cum praecedente.

Quid autem fiat in aliis conjugationibus, paradigma sequens קָם *surrexit*, indicabit:

HOPHAL.	HIPHIL.	NIPHAL.	KAL.	
הוּקַם הוּקְמָה הוּקַמְתָּ הוּקַמְתְּ הוּקַמְתִּי הוּקְמוּ הוּקַמְתֶּם הוּקַמְתֶּן הוּקַמְנוּ	הֵקִים הֵקִימָה הֲקִמוֹתָ הֲקִימוֹת הֲקִימוֹתִי הֵקִימוּ הֲקִימוֹתֶם הֲקִימוֹתֶן הֲקִימוֹנוּ	נָקוֹם נָקוֹמָה נְקוּמוֹתָ נְקוּמוֹת נְקוּמוֹתִי נָקוֹמוּ נְקוּמוֹתֶם נְקוּמוֹתֶן נְקוּמוֹנוּ	קָם קָמָה קַמְתָּ קַמְתְּ קַמְתִּי קָמוּ קַמְתֶּם קַמְתֶּן קַמְנוּ	PRAETERITUM.
אוּקַם תּוּקַם תּוּקְמִי etc. יוּקַם	אָקִים תָּקִים תָּקִימִי etc. יָקִים	אֶקּוֹם תִּקּוֹם תִּקּוֹמִי etc. יִקּוֹם	אָקוּם תָּקוּם תָּקוּמִי etc. יָקוּם	FUTURUM.
Caret imperativo	הָקֵם הָקִימִי הָקִימוּ הָקֵמְנָה	הִקּוֹם הִקּוֹמִי הִקּוֹמוּ הִקּוֹמְנָה	קוּם קוּמִי קוּמוּ קוּמְנָה	IMPERATIVUS.
מוּקָם	מֵקִים	נָקוֹם	קָם	DEMONI.
הוּקַם	הָקִים הָקֵם	הִקּוֹם	קוּם קוֹם	INFINIT.

Annotationes.

1. In tertiis personis praeteriti *kal*, prima radicis habet fere semper (ָ) ut in paradigmate. Aliquando tamen habet (ֵ) ut (a מוּת *mori*) מֵת , מֵתָה , מֵתוּ . Sed etiam tunc habet (ַ) in reliquis personis, ut מַתִּי מַתְּ מַתָּ pro מְתַתֶּם מְתַתְּ , מַתְנוּ . Aliquando habet (וֹ) in omnibus personis ut אוֹר אוֹרָה , אוֹרַתְּ אוֹרַתָּ , אוֹרַתִּי . Et tunc tertia persona sing. masc. praeteriti *kal* non differt ab infinitivo. Unde dicitur אוֹר *splenduit*, et אוֹר *splendere* בּוֹשׁ *erubuit*, et בּוֹשׁ *erubescere*. Non tamen valet e converso, ut (וֹ) si sit in infinitivo *kal*, debeat etiam esse in praeterito : dicitur enim in infin. בּוֹא *ingredi* ; sed in praeterito, בָּא *ingressus est*.

2. Sicut in classe praecedente, ita et hic in praeteritis *niphal*, et *hiphil*, tertia radicis habet (וֹ) in primis, et secundis personis, et punctum longum sub augmento antecedente, corripitur in shevà. Sed simul notandum est quod in *niphal* alterum (וֹ) praecedens, euphoniae causa, mutetur in (וּ) : et quod *hiphil* alio etiam modo inflectatur sine (וֹ) sic הֵקִים , הֵקִימָה , הֲקַמֹתָ , etc.

3. Futurum *kal* habet aliquando cholem pro (וּ) ut יָמֹת *morietur* pro יָמוּת . Et contingit praecipue in pausa.

4. Imperativus et infinitivus *kal* saepe habent (ִי) pro (וּ) ut שִׂים vel שִׂית *pone*, לָשִׂים vel לָשִׂית *ponere*. Et multa sunt, quae sic habent (ִי) constanter, aut nunc (ִי) nunc (וּ). Unde verba imperfecta hujus quartae classis vocari solent, *quiescentia ajin vau, vel jod*. Multi tamen omnia exempla, in quibus occurrit illud (ִי) reduci

volunt ad *hiphil* ; ita ut dicatur v. g. לָשִׂית *ponere* , per syncopen , pro לְהָשִׂית , et שִׂית *pone* , per aphaeresin , pro הָשִׂית vel potius pro הָשֵׂת . Si autem ita sit , nulla erunt *quiescentia ajin jod* , seu habentia jod quiescens pro secunda radicali , nam (ִי) in *hiphil* est adscititium , et non pertinet ad radicem . Quod vero in his verbis imperfectis jod , in medio quiescens , sit aliquando radicale , vel inde colligi videtur , quia in multis eorum raro , aut nunquam invenitur (וּ) . Idemque jod aliquando fit mobile in *piel* , ut קִיַּם vel קִיֵּם *stabilivit* . Et tunc *piel* inflectitur more perfectorum קִיַּם קִיְּמָה קִיַּמְתָּ etc. Sic הִיֵּב *debitorem fecit* .

Facilius admittitur , dici per aphaeresin , רִיבוֹתָ *contendisti* Job. 33. 13. pro הֲרִיבוֹתָ , et בִּינוֹתִי *intellexi* Dan. 9. 2. pro הֲבִינוֹתִי : licet haec exempla reduci possunt ad specialem anomaliam ipsius *kal* imitantis conjugationem *hiphil*.

5. Ubi in paradigmate infinitivus habet duplicem formam (ut in *kal* , et *hiphil*) posterior habet vim gerundii in *do* ; et usurpatur in duplicatione verbi : ut קוֹם תָּקוּם *surgendo surges* , הָקֵם הֲקִימוֹ *suscitando suscitarunt* . Et quia infinitivus sic sumptus per modum gerundii conjungitur plerumque cum suo verbo in eadem conjugatione : dum dicitur שׂוֹם תָּשִׂים *ponendo pones* , Deut. 17. 15. et שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ *gaudendo gaudebo* Isa. 61. 10. videtur quod futura ista (licet non differant ab *hiphil*) sint in *kal* , perinde ac infinitivi adjuncti .

V. CLASSIS.

Quiescentia *lamed - aleph*.

Regula est generalis : litera א quiescens petit quiescere in puncto longo , aut (ֵ) : hoc est , petit , ut punctum longum , aut (ֵ) immediate praecedat : litera enim *quiescens* dicitur *quiescere* in puncto immediate praecedente. Debemus ergo assignare punctum , quod in his verbis praecedit literam quiescentem א .

1. In his verbis non auctis a fine , (ָ) praecedit , ubi (ַ) deberet praecedere ; ut בָּרָא *creavit* , יִבְרָא *creabit* , בְּרָא *crea* , pro בָּרַא , יִבְרַא , בְּרַא ; nam ultima gutturalis (juxta dicta cap. 4. pag. 35.) facit , ut in futuro , et imperativo *kal* , debeat esse (ַ) pro (ֹ) . Haec autem gutturalis א quiescens facit , ut debeat esse (ָ) pro (ַ) .

2. In praeteritis auctis a fine , (ֵ) praecedit , ut נִבְרֵאתָ , נִבְרֵאת , נִבְרֵאתִי pro נִבְרַאְתָּ etc.

Excipe praeteritum *kal* : ibi enim (ָ) praecedit , ut בָּרָאתָ *creasti* . Sed , si (ֵ) praecessit in praeterito non aucto , manet etiam in praeterito aucto , ut מָלֵא *plenus fuit* , מָלֵאתָ *plenus fuisti* .

3. In futuris , et imperativis femininis pluralibus (ֶ) praecedit , unde in *kal* , תִּמְצֶאנָה *invenietis* , vel *invenient* fem. מְצֶאנָה *invenite* fem. Et sic in reliquis conjugationibus eadem est terminatio (אֶנָה)

Haec sufficiunt pro א quiescente . Ubi autem א non quiescit , haec verba sunt prorsus perfecta . Sed praeter infinitivum ordinarium , habent alium terminatum in ואת , ut

in *kal*, מְצוֹא et מְצוֹאת *invenire*. Et sic in aliis conjugationibus.

VI. CLASSIS.

Quiescentia *lamed-he*.

1. In his verbis non auctis a fine per omnes conjugationes, terminantur

Praeterita	in ָה		קָנָה *possedit.*
futura et	in ֶה	ut in *kal*	אֶקְנֶה *possidebo.*
participia			קוֹנֶה *possidens.*
imperativi	in ֵה		קְנֵה *posside.*
infinitivi	in וֹת		קְנוֹת *possidere.*

Excipe, Participium *paül* mutat ה in (י) ut קָנוּי *possessus*. Et infinitivus, praecipue quando sumitur per modum gerundii, terminatur in וֹה, aut ֵה, et aliquando in ָה ut רָאוֹה רָאִיתִי *videndo vidi*. הַכֵּה תַּכֶּה *percutiendo percuties*, הַרְבֵּה אַרְבֶּה *multiplicando multiplicabo*.

2. Auctis his verbis a fine, ה semper tollitur, aut mutatur.

Si augmentum incipiat a puncto vocali, ה tollitur; et praecedens litera sibi sumit punctum illud, ut קוֹנִים *possidentes*, pro קוֹנְהִים, קָנוּ *possederunt* pro קָנְהוּ.

Excipe tertiam fem. sing. praeteritorum: ibi enim (ne, abjecto ה, non differat a tertia masc.) mutatur ה in ת, ut קָנְתָה *illa possedit* pro קָנְהָה. Aliquando autem, tum ibi tum alibi, ה mutatur in jod mobile, ut חָסָיָה *speravit* femin. חָסָיוּ *speraverunt*, יֶחֱסָיוּ *sperabunt*.

Si augmentum incipiat a consonante, ה mutatur in

(י) quiescens, quod, in praeterito *kal* quiescit in chirik, ut קָנִיתָ *possedisti*. In aliis autem praeteritis, licet frequenter quiescat in chirik, frequentius quiescit in (ֵ) ut נִקְנֵיתָ *possessus es*. In futuris, et imperativis femininis pluralibus quiescit in (ֶ) ut תִּקְנֶינָה *possidebitis*, vel *possidebunt* fem. קְנֶינָה *possidete*, חֱיֶינָה *vivite*, et sic de ceteris.

Paradigma in una conjugatione exhibitum, sufficiet. Ex dictis enim patet, quomodo secunda syllaba horum verborum uniformiter se habet in omnibus conjugationibus: prima autem syllaba variatur, propter varias conjugationes, prorsus ut in verbis perfectis. Vide ergo paradigma in *kal* קָנָה *possedit*.

BENONI.	IMPERAT.	FUTUR.	PRAETER.	
קוֹנֶה	קְנֵה	אֶקְנֶה	קָנָה	
קוֹנָה	קְנִי	תִּקְנֶה	קָנְתָה	
קוֹנִים	קְנוּ	תִּקְנִי	קָנִיתָ	K
קוֹנוֹת	קְנֶינָה	יִקְנֶה	קָנִית	A
Paul.	Infinit.	תִּקְנֶה	קָנִיתִי	L.
קָנוּי	קְנוֹת	נִקְנֶה	קָנוּ	
קְנוּיָה	קָנֹה	תִּקְנוּ	קְנִיתֶם	
קְנוּיִים		יִקְנוּ	קְנִיתֶן	
קְנוּיוֹת		תִּקְנֶינָה	קָנִינוּ	

Annotationes.

1. Verba terminata in הּ mappikatum, adeoque mobile, non pertinent ad hanc classem imperfectorum; sed sunt

omnino perfecta, nisi quod unum ex illis sit defectivum *penun*. Illa autem sunt haec quatuor גָּבַהּ *excelluit*, כָּמַהּ *concupivit*, נָגַהּ *splenduit*, תָּמַהּ *miratus est*. Quibus adde, הִתְמַהְמַהּ *cunctatus est*.

2. Futurum *kal* saepe, et diversimode patitur apocopen, praecipue quando adest *vau conversivum*, et accentus retrahitur ad literam *etinalem*.

Plerumque sic, וַיִּבֶן *et aedificavit*. m. pro וַיִּבְנֶה.

Quandoque sic, וַתֵּרֶא *et vidit*. f. pro וַתִּרְאֶה.

cum (ַ) vicario τοῦ (ָ)	וַיִּחַר	*et excanduit* m. pro	וַיֶּחֱרֶה
	וַיִּשַׁע	*et respexit*. m.	וַיִּשְׁעֶה
	וַתֵּתַע	*et erravit*. f.	וַתִּתְעֶה
cum (ַ) orto ex (ֲ)	וַיַּעַל	*et ascendit*. m.	וַיַּעֲלֶה
	וַיַּעַן	*et respondit*. m.	וַיַּעֲנֶה
	וַיַּעַשׂ	*et fecit*. m.	וַיַּעֲשֶׂה
quandoque contracte.	וַיִּשְׁבְּ	*et captivavit*. m.	וַיִּשְׁבֶּה
	וַיֵּבְךְּ	*et flevit*. m.	וַיִּבְכֶּה
	וַיֵּשְׁתְּ	*et bibit*. m.	וַיִּשְׁתֶּה

Speciale est וַיַּרְא *et vidit*, m. pro וַיִּרְאֶה.

Speciali item modo in futuro *kal* contrahuntur verba הָיָה *fuit*, חָיָה *vixit*. Saepe enim dicitur יְהִי, תְּהִי, אֱהִי, נְהִי pro אֶהְיֶה, תִּהְיֶה etc. Eodemque modo contrahitur futurum verbi חָיָה.

3. In reliquis futuris (exceptis *pual*, et *hophal*) saepe fit apocope: sed fere, tantum tollendo terminationem (ֶה) ut

In *niphal*, וַיֵּרָא *et visus est*, pro וַיֵּרָאֶה.

In *piel*, וַיְכַס *et texit*, pro וַיְכַסֶּה.

In *hiphil*, וַיַּעַל *et ascendere fecit*, pro וַיַּעֲלֶה,

וַתַּשְׁקְ *et potavit* f. pro וַתַּשְׁקֶה , sic וַיַּרְא *et ostendit* , (quod semel legitur in *hiphil*) pro וַיַּרְאֶה .

In *hithpael* וַיִּתְגַּל *et retexit se* , pro וַיִּתְגַּלֶּה .

4. In imperativis *piel* , *hiphil* , et *hithpael* , eodem modo fit apocope , tollendo terminationem (ה) ut

In *piel* צַו *praecipe* , הַס *sile* , pro צַוֵּה , הַסֵּה

In *hiphil* הַעַל *ascendere fac* , pro הַעֲלֵה . Et ex defectivis *pe-nun* הַט *inclina* , הַךְ *percute* , pro הַטֵּה , הַכֵּה

In *hithpael* הִתְחַל *finge te aegrotum* , pro הִתְחַלֵּה

5. Futurum , et imperativus *hiphil* , dum fit apocope , habent aliquando duplex (ֶ) ut תֶּמֶס *liquefacies* pro תַּמְסֶה ; תֶּרֶב *multiplica* , pro תַּרְבֶּה . Sed , more solito sub , vel ante gutturalem mobilem , pro (ֶ) venit (ַ) vicarium

6. Futurum *hithpael* , in uno verbo הִשְׁתַּחֲוָה *adoravit* , speciali modo patitur apocopen , ut וַיִּשְׁתַּחוּ *et adoravit* , pro וַיִּשְׁתַּחֲוֶה .

APPENDIX.

De verbis compositis .

Verba *composita* voco illa , quae utrinque sunt imperfecta , ut נָזָה *aspersus est* . Talia autem in utraque syllaba sequuntur classes , ad quas pertinent . Sic a נָזָה fit in fut. *kal* יִזֶּה (pro יִנְזוֹה) . Nun shevatum tollitur , et infigitur daghèsh literae sequenti : quia verbum istud est ex defectivis *pe-nun* . Et terminatio per (ה) acquiritur ; quia talem exigunt verba *lamed-he* .

Hinc , relicta unica litera radicali , per apocopen dicitur יִז vel וַיִּז *et aspersus est* . In *hiphil* , וַיַּז *et asper-*

sit, ubi יִז pro יִזֶּה, quod pro יִנְזֶה, ut reducatur ad formam perfectorum. Sic a נָטָה *tetendit*, in futuro *kal*, וַיֵּט. In *hiphil* וַיַּט. Et a נָכָה (inusitato in *kal*) fit in fut. *hiphil*, וַיַּךְ *et percussit*. Et in imperativo *hiphil*, הַט et הַךְ.

In imperativo tamen, et infinitivo *kal*, verba sic utrinque imperfecta non abjiciunt primam radicis nun, aut jodh. Excipe נָשָׂא *tulit*, יָצָא *exivit*: quae habent in imperativo שָׂא, צֵא, et in infinitivo, per specialem contractionem, שְׂאֵת vel שֹׂאת pro שֶׂאֶת, צֵאת pro צֶאֶת.

Huc reduc.

1. Verba quaedam conflata ex variis conjugationibus. Sic, יִתְפָּקְדוּ *numerarunt se*, Jud. 20. 15. conflatur ex *kal*, et *hithpael*. At הָתְפָּקְדוּ *numerati sunt*. Num. 1. 47. et 2. 33. conflatur ex illis simul, et ex *hophal*. יִרַדֹּף *persequetur* ps. 7. 6. conflatur ex *kal*, et *piel*.

2. Verba, quae licet ad unam classem imperfectorum pertineant, ex parte tamen imitantur aliam classem. Sic בּוֹשׁ *erubescere*, in prima syllaba fut. *kal* imitatur verba *pe-jodh*. Dicitur enim אֵבוֹשׁ, תֵּבוֹשׁ etc.

3. Verbum נָתַן *dedit* quod utrinque deficit. Inflectitur sic:

Praet. נָתַן, נָתְנָה, נָתַתָּ, נָתַתְּ, נָתַתִּי etc.

Fut. אֶתֵּן תִּתֵּן etc. Imper. תֵּן. Infin. תֵּת (pro תֶּנֶת) neque aliud est in hoc verbo speciale.

4. Verba quaedam orta ex aliis, geminata una, vel altera litera radicis. Sic a כּוּל כִּלְכֵּל vel כִּלְכֵּל: a פּוּר פִּרְפֵּר: a גָּלַל גִּלְגֵּל: a סָחַר סְחַרְחַר. a שָׁעָה שִׁעֲשַׁע. Sed inflectuntur regulariter ad formam *piel*. Sic כִּלְכֵּל כִּלְכְּלָה, כִּלְכַּלְתָּ etc. Fut. אֲכַלְכֵּל, תְּכַלְכֵּל etc. Eodemque

modo, verba quae, ob quatuor, quas habent literas radicales, dicuntur *quadrata*, ut בִּרְסֵם *devastavit*.

CAPUT VI.

De suffixis verborum aliisque suffixis.

Verba (licet pro ipsorum suffixis sufficere possent pronomina separata) saepe recipiunt suffixa: habentque, praeter ea, quae ipsis et nominibus sunt communia, aliqua sibi propria, idest, נִי *me*, הוּ vel נּוּ *illum*, נָּה *illam*. Multis etiam praepositionibus, et adverbiis adjunguntur suffixa. Ut ergo res tota (quantum sufficit ad propositum) breviter, et distincte explicetur, sit

I. *Restrictio difficultatis, ut paretur via ad regulas generales.*

1. *Hithpael* non recipit *suffixa*: nec passivae conjugationes, nisi valde raro, et fere non nisi in infinitivo. Ut בְּהִבָּרְאָם *in creari eos*. Reducitur ergo difficultas ad activas conjugationes, *kal*, *piel*, et *hiphil*.

2. De *piel* autem, et *hiphil*, nulla fere est difficultas. *Piel* tantum mutat (ֵ) in shevà; et hoc cum omnibus *suffixis*. *Hiphil* nil mutat, nisi in verbis imperfectis: et in illis, cum omnibus *suffixis*, (ָ) vel (ֵ) sub augmento antecedente, mutatur etiam in shevà.

3. In *kal*. Participium recipit *suffixa* more nominum. Et in praeterito, tertia sing. masc. recipit *suffixa* ut nomen sing. דָּבָר. Prima litera ubique habet shevà. Secunda, ubi-

que (ָ) nisi quod cum *suffixis* כֵן צֵבֵ habeat (ַ). Sic etiam in tertia sing. fem. prima litera ubique habet shevà; secunda ubique (ָ) et ה mutatur, in ת, ut fit in nominibus. Sed modus adjungendi *suffixa*, est valde specialis, ut in tabella sequente.

מְסָרָה *Illa tradidit*.

Me. Com.	מְסָרַתְנִי	Nos. com.	מְסָרַתְנוּ
Te. m.	מְסָרַתְךָ	Vos. m.	מְסָרַתְכֶם
Te. f.	מְסָרַתֵךְ	Vos. f.	מְסָרַתְכֶן
Eum.	מְסָרַתְהוּ	Eos.	מְסָרָתַם
Eam.	מְסָרַתְהָ	Eas.	מְסָרָתַן

Annotationes.

1. Pro מְסָרַתְהוּ, dici potest contracte מְסָרַתוּ. Sic גְּמָלַתְהוּ Prov. 31. 12. Et contracte גְּמָלַתוּ 1. Sam. 1. 24.

2. Pro מְסָרַתְהָ (quod, quia deest exemplum biblicum, ponitur conformiter ad מְסָרַתְהוּ) dici potest contracte מְסָרַתָּ. Hujusque formae contractae habetur exemplum in *piel* כִּעֲסַתָּה 1. Sam. 1. 6. Sed additur ה ut saepe fit, post (ָ) finale: et semper subintelligitur, si non exprimatur.

3. Pro מְסָרָתַם (licet poni etiam possit מְסָרָתָם) habentur exempla biblica tum in pausa, tum extra pausam. Sed, cum מוֹ pro ם, dicitur עֲנָקַתְמוֹ *cinxit eos* psal. 73. 6.

II. Regulae generales.

De mutatione punctorum in verbis ob suffixa.

1. In omnibus aliis personis praeteriti (seu in omnibus, praeter tertiam sing. de qua diximus) ob suffixum,

prima radicis habet shevà : secunda , si prius habuit (ˉ) retinet ; pro shevà autem habet camèts .

2. Futuri terminatio (ֹ) mutatur in shevà : sed ante כֶם , כֶן , ךָ , mutatur in camèts - catùph .

3. In infinitivo , prima radicis habet camèts - catùph ; secunda habet shevà . Et etiam contra , cum suff. כֶם , כֶן , ךָ .

4. Imperativus sing. masc. habet se , ut infinitivus : Sing. fem. et plur. masc. nil mutant . Plur. fem. non recipit *suffixa* .

III. *Modus adjungendi suffixa verborum* .

1. Facta mutatione jam dicta , voces quae terminantur in (ִי) aut (וּ) immediate (seu sine alio puncto interveniente) recipiunt *suffixa* ; ut מְסַרְתִּיךָ *tradidi te* , יִמְסְרוּנִי *tradent me* .

2. Talem terminationem acquirit in praeterito , secunda sing. fem. assumendo (ִי) : item secunda plur. et masc. et fem. mutando תֶּם et תֶּן in תּוּ .

3. Reliquis omnibus , quae nec habent , nec acquirunt talem terminationem , *suffixa* adjunguntur ut sequitur .

ם et ן — Praeteritis et infin. per (ˉ) / Futuris et imper. per (ˉ)

הוּ , et נוּ praeter. per (ˉ) reliquis per (ˉ)

נוּ praeteritis per (ˉ) reliquis per (ˉ)

כֶם , כֶן , ךָ , omnibus per (ְ) : ךְ omnibus per (ˉ)

נּוּ et נָּה , quia suffiguntur per suum (ֵ) inseparabile , non suffiguntur terminatis in (ִי) aut (וּ) . Habent etiam hoc sibi proprium , quod non suffigantur praeteritis .

IV. *Notanda specialiter.*

1. Futura, et imperativi, quando (juxta dicta c. 4. p. 37.) terminantur in (ֵ); ob suffixum, mutant illud (ֵ) in (ָ) ut a גְּאַל *redime*, גְּאָלֵנִי *redime me*: a fut. יִשְׁלַח *mittet*, יִשְׁלָחֵנִי *mittet me*. Infinitivus autem sic terminatus mutat (ֵ) in (ְ) ut (a בִּפְתֹּחַ *in aperire*) בְּפִתְחִי *in aperire me*. Ez. 37. 13.

2. Quiescentia lamed - he, dum recipiunt suffixum, abjiciunt ה, ut יִקְנֵנִי, pro יִקְנֶהֵנִי *possidebit me*. Unde in praeterito fit retrogradatio punctorum, et excluditur shevà, quod alioquin esset sub prima radicis, ut קָנָנִי (pro קְנָהַנִי) *possedit me*.

V. *Adverbiorum et praepositionum compositio cum suffixis.*

Voces, quae separatim stare possunt, raro (nisi in nominibus propriis) aliquando tamen in unam vocem coeunt. Ut צַלְמָוֶת (ex צֵל et מָוֶת) *umbra mortis*. פְּלֹמֹנִי (ex פְּלֹנִי et אַלְמֹנִי) individuum, cujus nomen celatur, seu non nominatur; N. N. ὁ δεῖνα, *unus*, *quidam*. הַלְלוּיָהּ *laudate dominum*.

Ex meris autem praefixis et suffixis, plures voces componuntur. Ut בִּי *in me*; בְּךָ *in te*, לִי *mihi*, לְךָ *tibi* etc Sed et plura aliquando coacervantur praefixa, ut בְּשֶׁלְּמִי *in quo*, *cui*, seu *propter quem*, בְּשֶׁלִּי *propter me*.

Frequentissime vero cum aliis vocibus in compositionem veniunt tum praefixa, tum suffixa. De praefixis dixi-

mus cap. 2. pag. 11. De suffixis nominum, ibidem; et toto fere cap. 3. De suffixis verborum, in hoc cap. 6. Nunc ergo, quia adverbia, et praepositiones recipiunt eadem suffixa, et eodem fere modo, quo verba et nomina; sufficiet, si in exemplis breviter modum illum explicemus.

De adverbiis.

הֵן vel הִנֵּה *ecce*. הִנְנִי vel הִנֵּנִי *ecce ego*.
הִנְּךָ *ecce tu*. הִנּוֹ vel הִנֵּהוּ *ecce ille* etc.
אֵין *non*. אֵינֶנִּי *non ego*. אֵינְךָ *non tu*.
אֵינֶנּוּ *non ille*. sic אֵינֶנּוּ , אֵינְכֶם , אֵינָם etc.
עוֹד *adhuc*. עוֹדִי vel עוֹדֶנִּי עוֹדְךָ עוֹדֶנּוּ etc.
כְּמוֹ *sicut*. כָּמוֹנִי , כָּמוֹךָ , כָּמוֹהוּ. Sed cum suffixis constructis כְּמוֹכֶם etc. In ista voce כְּמוֹ, syllaba מוֹ est mere sustentaculum praefixi. Sic dicitur בְּמוֹ *in*, et לְמוֹ *ad*. His autem nulla adjunguntur suffixa.

Huc reduci potest verbum substantivum indeclinabile יֵשׁ, unde fit יֶשְׁךָ *tu es*, יֶשְׁכֶם *vos estis*; et (cum suffixo speciali) יֶשְׁנוֹ *ipse est*.

De praepositionibus.

עִם *cum*. עִמִּי , עִמְּךָ , עִמָּךְ , עִמּוֹ עִמָּהּ ; עִמָּנוּ ,
עִמָּכֶם , עִמָּכֶן , עִמָּם עִמָּן.
אֵת *cum*. אִתִּי , אִתְּךָ etc. ut עִם.
עִמָּדִי *mecum*. Non invenitur nisi cum hoc suffixo.
אֵצֶל *apud*. אֶצְלִי etc. נֶגֶד *coram* נֶגְדִּי etc.
לְמַעַן , בַּעֲבוּר , בִּגְלַל , *propter*. לְמַעֲנִי , לְמַעַנְךָ etc.

Quaedam propositiones recipiunt suffixa more nominum pluralium. Sic,

אַחֲרֵי *post* . אַחֲרָיו , אַחֲרֶיךָ , אַחֲרַי etc.

תַּחַת *sub* , vel *pro* , תַּחְתַּי , תַּחְתֶּיךָ תַּחְתָּיו etc. Legitur tamen תַּחְתֵּנִי et תַּחְתָּם .

בֵּין *inter* . בֵּינִי , בֵּינְךָ vel בֵּינֶיךָ , בֵּינוֹ vel בֵּינָיו , בֵּינֵינוּ vel בֵּינוֹתֵינוּ , בֵּינֵיכֶם , בֵּינֵיהֶם vel בֵּינוֹתָם .

אֶל *ad* , et עַל *super* , recipiunt suffixa more nominum pluralium : et simul cum suffixis absolutis , mutant puncta sua brevia in longa similia , ut אֵלַי אֵלֶיךָ etc. עָלַי עָלֶיךָ etc. cum constructis autem , mutant sua brevia in brevissimum (ֲ) ut אֲלֵיכֶם etc. עֲלֵיכֶם etc.

Sic עַד *usque ad* . Unde עָדַי עָדֶיךָ etc. עֲדֵיכֶם etc. Sed a בְּעַד *pro* , fit בַּעֲדִי בַּעַדְךָ בַּעֲדוֹ etc.

VI. *De literis paragogicis* .

Ad suffixa reducuntur literae paragogicae , quae , dum adduntur , vocis significationem non mutant . Tales literae numerantur quinque , idest , quatuor *quiescentes* , et *nun* ; ex quibus ortae sunt , ut vidimus , quinque e sex classibus verborum imperfectorum .

1. א paragogicum invenitur aliquando in verbis terminatis in (וּ) ut הָהָלְכוּא *qui iverant* Jos. 10. 24.

2. (וֹ) paragogicum habetur in voce חַיְתוֹ (pro חַיַּת) Gen. 1. 25. et in paucis aliis . Dici quidem potest , esse וֹ paragogicum in לָמוֹ (quasi pro לָם ex לָהֶם sicut בָּם ex בָּהֶם) item in פִּרְיָמוֹ *fructus eorum* , כִּסָּמוֹ *operuit eos* הוֹרִידֵמוֹ *dejice eos* , הַדִּיחֵמוֹ *depelle eos* etc. quia , sublato (וֹ) manet significatio integra . At rectius dicitur illud (וֹ) pertinere ad suffixum מוֹ , quod in libris metricis frequens est , non tantum pro ם , sed et pro הֵם et semper

facit vocem *milel*. Ut פִּימוֹ *os eorum*, שִׁנֵּימוֹ *dentes eorum*, אֲלֵימוֹ *ad eos*, עָלֵימוֹ *super eos*.

3. (י) paragogicum est in fine vocis מוֹשִׁיבִי *habitare faciens*. Et plura exempla habentur in psalm. 103. et. 113.

4. ן paragogicum frequens est, praesertim in futuris plur. ut יִשְׁמְעוּן vel cum (׳) יִשְׁמָעוּן *audient*. Accentum, (quando eum invenit in penultima) trahit ad ultimam: et inde fit, ut, punctum longum sub augmento antecedente, corripiatur in shevà. Ut יְשׁוּבוּן psalm. 104. 29. pro יָשׁוּבוּ *redibunt*.

Suffixum aliquando jungitur post nun paragogicum, et tunc nun illud vocatur *epenthèticum*, seu interposititium. Ut יְשַׁבְּחוּנְךָ psalm. 63. 4. pro יְשַׁבְּחוּךָ *laudabunt te*. Porro nun epentheticum alibi etiam invenitur, ubi nun paragogicum locum non habet. Ut יְבָרֲכֶנְהוּ *benedicet ei*. Psalm. 72. 15. Et speciale suffixum נִּי (de quo supra pag. 59.) conflatur ex communi (נִי) et nun epenthetico.

5. ה paragogicum frequens est in futuris, imperativis, et infinitivis. Ut אֶשְׁמְרָה *custodiam*, שָׁמְרָה *custodi*, לְמָשְׁחָה *ungere* pro אֶשְׁמוֹר etc. mutatis punctis ut propter suffixa.

Suffixum aliquando jungitur infinitivo post ה paragogicum mutatum in ת, ut בְּקָרְבָתָם (pro בְּקָרְבָם) *in approquinquare eos* Exod. 40. 32. כְּשָׁמְעָתוֹ (pro כְּשָׁמְעוֹ *secundum audire ipsum*. Isa. 30. 19. Sic Gen. 29. 20. בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ *in amare ipsum eam*. Sed infinitivus hic venit ex terminatione (־) utque plene explicetur, recurrendum est ad cap. 4. pag. 16.

VII. De ה *locali*.

Litera ה saepe additur in fine nominum, et quorumdam adverbiorum loci: ibi autem raro est pure paragogica; sed cum respectu ad locum significat *ad*, *in*, *versus*, unde vocatur ה *locale*. Relinquendo accentum in sede pristina, facit ut vox maneat, vel fiat *milel*. Sic אֶרֶץ *terra*, cum ה *locali*, אַרְצָה, *ad terram*, vel *terram versus*: יָם *mare*, יָמָּה *ad mare*. שָׁמַיִם *caelum*, שָׁמַיְמָה *in caelum*, vel *caelum versus*. שָׁם *ibi*, שָׁמָּה *illuc*.

Aliquando tamen in nominibus invenitur ה pure paragogicum. Sic ex לַיִל, חֶרֶס, נַחַל, מָוֶת fiunt, cum ה paragogico, לַיְלָה *nox*, חַרְסָה *sol*, נַחְלָה *torrens*, מָוְתָה *mors*; et sunt, ut ante, masculina.

Aliquando etiam femininis superadditur ה in fine, mutata priore terminatione הָ in תָ. Tunc autem censetur adaugere significationem. Sic יְשׁוּעָה *salus* cum ה superaddito, fit יְשׁוּעָתָה *magna*, *geminata*, aut *plena salus*.

Nota. Illud ה addititium in nominibus, sive sit, ut plerumque est, *locale*; sive sit pure *paragogicum*; ut in quibusdam masculinis; sive *adaugens*, ut in quibusdam femininis; per accentum in penultima, facile distinguitur a pura, vera, et propria terminatione feminina הָ, quae accentum postulat in ultima.

APPENDIX

Supplementitia ad totum.

1. Literae quiescentes saepe inter se commutantur, et

aliquando omittuntur. Puncta etiam, praeter legitimas, varias subinde mutationes admittunt.

Hinc invenitur, aliquando punctum breve, et daghèsh, pro longo: sicut et longum, pro brevi, et daghèsh; etiam ubi nulla est necessitas excludendi daghèsh.

Saepius camèts-catùph pro (ֻ) et contra. Etiam (ֻ) pro (וּ) praesertim ante aliud (וּ) ut יָקֻמוּ pro יָקוּמוּ *surgent*. Et in quibusdam editionibus (ֳ) pro (ָ) brevi. Sed fit propter imperitos, ut distinguant a ( ) longo.

Aliquando (ָ) pro (ַ) ut מְנָת pro מְנַת (in regimine) ex מָנָה *pars*. Item (ִ) pro (ַ) ut שָׁאִלְתִּי pro שָׁאַלְתִּי *petii*. Et (ֶ) pro (ַ) ut שְׁאֶלְתֶּם pro שְׁאַלְתֶּם *petiistis*.

Aliquando (ִ) pro (ֵ) ut תּוֹמִיךְ pro תּוֹמֵךְ *sustentans*. Et (ֶ) pro (ֵ) ut דִּבֶּר pro דִּבֵּר *locutus est*. Saepe autem (ַ) pro (ֵ) praesertim ante gutturales, et resh. En exempla. אִבַּד *perdidit*, שִׁבַּר *confregit*, שִׁלַּח *dimisit*, יַצְמַח *germinare faciet*, יֵדַע *cognoscet*. In quibus et similibus est (ַ) pro (ֵ). At in וַיֵּדַע et similibus *milel*, est (ַ) *vicarium* τοῦ segol; cum, ob accentum retractum; (ֶ) deberet esse pro (ֵ) juxta dicta cap. 2. pag. 13.

2. Quod literis gutturalibus proprie debetur; aliis praesertim geminatis, et resh, aliquando datur habere (ֲ) pro shevà simplici. Ut וּזֲהַב pro וּזְהַב (in regimine) ex זָהָב *aurum*, צָלֲלוּ *demersi sunt*, וְהִתְבָּרֲכוּ *et benedicentur*. Geminatae etiam aliquando excludunt daghèsh characteristicum, ut in הַלְלוּ *laudate*, in conjug. *piel*. Imo literae shevatae, licet non geminentur, saepe excludunt daghèsh, ut הַלְוִיִּם, *levitae*, בִּקְשׁוּ *quaesierunt*. Sed si daghèsh exclusum sit characteristicum, vox legenda est non aliter, quam

si adesset daghèsh. Unde lege הַלְלוּ *hallelù*, בַּקְשׁוּ *bikkeshù*.

3. Pro daghèsh leni, brevem regulam dedi cap. 1. Nunc autem, ut compleatur ista regula, explicandae sunt tricae, quibus lectorem tunc detinere nolui: cum illarum notitia non requiratur ad rationem legendi, sed tantum ad accuratiorem punctationem literarum בְּגַד כְּפַת.

Initio vocis, literae istae, licet neque sint initio sententiae, nec veniant immediate post shevà mutum, habent aliquando daghèsh lene. Sed (quia nulla certa lege sic fit, et codices variant) potest, salva orthographia, omitti.

In fine vocis, aliquando habent, daghèsh lene post (־). Sed tunc illud (־) stat pro shevà muto. Sic dicitur שָׁמַעַתְּ pro שָׁמַעְתְּ *audìsti* fem. Gutturalis, pro shevà, accipit (ֲ) quod, ante aliud shevà, amittit suum (:) unde sub gutturali manet nudum (־) pro shevà. Sic וַיִּחַדְּ *et laetatus est*. Exod. 18. 9. pro וַיִּחֲדְּ, quod pro וַיִּחְדֶּה.

In medio vocis, non habent daghèsh lene, nisi veniant post shevà mutum. Sed neque tunc habent, si shevà illud sit primitivum, ut in לִגְבוּל *ad terminum*; aut si oriatur ex puncto longo, ut כִּדְבָרִי *secundum verbum meum*, בִּלְבַבְכֶם *in corde vestro*, עִבְדוּ *servite*; ex לֵבָב, דָּבָר, עֲבוֹד. Sic עַבְדֵיכֶם *servi vestri* ex עֲבָדִים. Praeterea quaedam nomina, מַלְכוּת *regnum*, עַבְדוּת *servitus*, יַלְדוּת *juventus*, et suffixa כֶם, כְךָ constanter respuunt illud daghèsh.

Maximam anomaliam habet vox שְׁתַּיִם *duae* (quasi pro שְׁנְתַּיִם) a שָׁנָה *iteravit* unde et שְׁנַיִם *duo*.

4. *Daghèsh forte* ponitur aliquando initio vocis, ut מַה־טּוֹב *quam bonum*: et tunc legi debet vox illa per mo-

dum unius cum praecedente . Hinc invenitur מַזֶּה , pro מַה־זֶּה, *quid hoc ?* מַלָּכֶם , pro מַה־לָּכֶם , *quid vobis ?*

5. Accentus saepe retrahitur , ne immediate concurrat cum accentu in voce sequente . Ut בּוֹנֶה עִיר *aedificans civitatem* , קָרָא לָיְלָה *vocavit noctem* , יָלַד שָׁקֶר *peperit mendacium* . Pro בּוֹנֶה , קָרָא , יָלַד .

6. Quoad syntaxin . Hebraei easdem concordantias habent quas latini . Sed maxima irregularitas est in numeris cardinalibus . Illi enim , a 3. ad 10 in masculino genere , habent terminationem femininam ; et contra . Item in singulari numero , habent adjuncta substantiva pluralia ; et in plurali , singularia . Reliqua , usus melius docebit .

7. Quoad poeticam . Optimum erit , eodem prorsus modo procedere , quo in linguis vulgaribus . Carmina enim hebraica hoc modo fiunt facilius , et facta , sunt suaviora , quam si , juxta aliorum praecepta , major fuisset labor impensus .

CONJUNCTIONES.

etiam	אַף , גַּם	*verum*	אַךְ (
aut	אוֹ		אֲבָל (
si , an ?	אִם	*certe*	אוּלָם
quia , quod si	כִּי	*quia , eo quod*	יַעַן (
sed , quod si	כִּי־אִם		יַעַן אֲשֶׁר (
itane cur , Gen. 3. 1.)			יַעַן כִּי (
quanto magis Prov. 11. 31.)	אַף־כִּי		עֵקֶב (
quanto minus 1. Reg. 8. 27.)			עֵקֶב אֲשֶׁר (
si forte	לוּ		עֵקֶב כִּי (
nisi	לוּלֵא	*eo quod etiam*	בְּשַׁגַּם
tantum	רַק , אַךְ	*itaque*	עַל־כֵּן (
			לָכֵן (

PRAEPOSITIONES.

sine	בְּלֹא , בְּלִי	*contra , e regione*	לְעֻמַּת (
praeter (	בִּלְעֲדֵי		מוּל (
(	זוּלַת		מִמּוּל (
(	מִלְּבַד		נֹכַח (
ultra	הָלְאָה		לְנֹכַח (
secundum	לְפִי	*a , ex , prae*	מִן
coram	לִפְנֵי	*trans .*	עֵבֶר

Reliquas praepositiones vide supra in cap. 6. pag. 56.

INTERJECTIONES.

O , vae , heu	הֹוי	*eja , age*	הָבָה
vae	אֹוי , אִי	*utinam , quaeso*	לֻוּ
heu	אֹוי אֹויָה	*utinam*	אַחֲלַי , אַחֲלֵי
ah	אֲהָהּ , הָהּ , אָח	*quaeso*	אָנָּא , אָנָּה (
euge , vah	הֶאָח		נָא , בִּי (
absit	חָלִילָה	*amen*	אָמֵן

ADVERBIA.

ubi ?	אֵי , אַיֵּה	*die*	יוֹמָם
hic	פֹּה , הֲלוֹם	*et nocte*	וָלַיְלָה
ibi	שָׁם	*nunc*	עַתָּה
foris	חוּץ מִחוּץ	*tunc*	אָז , אֲזַי
intus	מִבַּיִת	*hodie*	הַיּוֹם
latenter	בַּלָּט	*cras*	מָחָר
supra	מַעְלָה	*heri*	תְּמוֹל , אֶתְמוֹל
infra	מַטָּה	*nudius tertius*	שִׁלְשׁוֹם
ante	פָּנִים	*ante*	לְפָנִים
retro	אָחוֹר	*jampridem*	כְּבָר
simul	יַחְדָּו , יַחַד	*antequam*	טֶרֶם
seorsim	לְבַד	*post*	אַחַר
unde ?	מֵאַיִן	*quare ?*	לָמָּה (
quo ?	אָן אָנָה		מַדּוּעַ (
huc et illuc (	הֵנָּה	*annon ?*	הֲלֹא
(	וְהֵנָּה	*sic , ita*	כֵּן , כֹּה
quando ?	מָתַי	*certe*	אָכֵן , אָמְנָם
jugiter	תָּמִיד	*non*	לֹא , בַּל

non	בְּלִי , בִּלְתִּי אַיִן , אֵין
forte	אוּלַי
ne	אַל
ne forte	פֶּן
hac vice	זֹאת הַפַּעַם
semel	אַחַת
secundo	שֵׁנִית
quoties ?	כַּמָּה
parum	מְעַט
plus	יוֹתֵר
multum	רַב , הַרְבֵּה
valde	מְאֹד
maxime	בִּמְאֹד מְאֹד
quomodo ?	אֵיךְ אֵיכָה

sic , taliter	כָּכָה
bene	טוֹב , הֵיטֵב
male	רַע
cito	מַהֵר מְהֵרָה
repente	פִּתְאֹם פֶּתַע
vane	שָׁוְא
vacue	רֵיקָם
gratis	חִנָּם
leniter	לְאַט
paulatim	מְעַט מְעַט
judaice	יְהוּדִית
syriace	אֲרָמִית

etc. ad eumdem modum.

IO. DAV. MICHAELIS

GRAMMATICA

CHALDAICA.

I Consonantes eaedem quae hebraeorum:

Linguam chaldaicam, ea vero est aramaea orientalis, Chaldaeae et Assyriae olim vernacula, ita tradendam suscipio, ut a judaeis, cum in pericopis quibusdam textus bibliorum (Dan. ii. 4 - vii. Esdr. iv vii. Jerem. x. ii.) tum in chaldaicis versionibus, quae thargumim appellantur, hebraicis literis scribi solet: ipsi enim earum terrarum indigenae ortu non judaei aliis literis utuntur, sed illae jam nihil ad nos, ex doctissimi Büttneri tabulis discendae, ac forte parti secundae chrestomathiae syriacae in posterum praemittendae. Hebraico ergo alphabeto hic contenti esse possumus, quod describere non est opus.

Leges etiam cognationis et permutationis literarum generaliores, eaedem quae apud hebraeos, ut ex grammatica hebraica tuto transferri, et ex syriaca ditari possint: hic non copiae sed brevitatis rationem habeo, taedetque repetere, quae chaldaismi studiosis aut tradita jam sunt in hebraicis aut tradentur in syriacis initiis.

II. Peculiaria chaldaismi in consonantibus.

Haec tamen pauca ignorare nolim tirones, chaldaismo quodammodo priva, et a consueta ratione hebraismi recedentia.

1. Literae א et ה serviles, quin et tertiae radicales, in chaldaismo biblico pene promiscue ponuntur: i. e. terminatio generis feminini et status emphatici, linguae aramaeae usum proprium si spectes, scribi debet per א, nec tamen raro scribitur per ה: idemque tenendum de א initiali conjugationis aphel et passivarum, deque tertia radicali א, pro

quibus saepe per imitationem hebraismi ה ponitur. Est tamen haec orthographiae peregrinitas frequentior in Daniele et Esra, quam in Thargumim.

2. Amant aramaei universim, atque in his chaldaei, pro sibilantibus hebraeorum reponere *d.* et *t.*, nec id promiscue, ita ut quaelibet sibilantium mutari possit in quamlibet earum, quae vim *d.* et *t.* habent, sed certa aliqua lege. Nempe

a) Zain hebraeorum chaldaeis saepe fit daleth: ut זָהָב, *aurum*, chaldaice דְּהַב

b) Tsade hebraeorum chaldaeis saepe fit tet: ut צוּר *petra*, chaldaeis טוּר *mons*, צְבִיָּה *caprea*, chald. טַבְיָא

c) Schin hebraeorum chaldaeis saepe fit thau, ut שֶׁלֶג *nix*, chald. תְּלַג.

Horum quidem aliquid aliquando in hebraismo observatur, sed rarissime: in multis autem verbis lingua aramaea ita ab hebraica sejungitur, ut *d.* et *t.* pro sibilantibus hebraicis habeat.

3. Sin, quod nunquam habent syri occidentales, semper pro eo samech ponentes, raro quidem, sed tamen usurpat orthographia chaldaica, sive imitatione hebraicae, sive per archaismum. Ipse certe Moses, Genes. xxxi. 47. שָׂהֲדוּתָא scripsit. Quo autem recentioris sunt aetatis scripta chaldaica, eo rarius in illis sin, frequentius samech.

4. Frequens mutatio literae hebraicae tsade in ain, ut ארץ *terra*, chaldaeis אַרְעָא. De scribarum lapsu cogitari ob figurae similitudinem posset, nisi idem, et in lingua syriaca, et in vivente adhuc reliquisque cognatis superstite arabica fieret, in quibus figurae dissimillimae. Ipsum illud, quod in exemplo posui, *terrae* nomen, arabibus ארץ est,

syris ארע. Quid factum sit video: cur factum, cur tsade in aim mutatum, conjicere nunquam potui.

5. Chaldaei, plane, ut syri et arabes, in terminatione dualis et pluralis masculinorum amant purius quid sonans *n*, hebraei *m*, obtusioris soni literam. Est tamen, ubi iudaici scriptores, hebraismum suum imitati, *m* posuerunt.

III. *De vocalium ratione, anomaliis, et quantitate.*

Vocales chaldaeis eaedem, quae hebraeis, novem numero, non antiquae, ut equidem puto, sed sensim inde a seculo sexto usque ad decimum a judaeis inventae, textuique additae. Habuerintne antea chaldaei alias vocales, tres forte, jam non disputo.

Longarum et brevium vocalium, rei summam si spectes, eadem lex, quae apud hebraeos: nisi quod plures sunt anomaliae, ut עֶלְיוֹן Dan. iv. 4.

Harum aliquae ad certam revocari rationem possunt, ut patach in קְטַלוּ similibusque: licet enim *ketalu* scribatur, ex syriasmi tamen analogia omissa vocali ultima, *ketal* adpellatum fuisse videtur, syllaba in consonantem jam desitura, ut brevi vocali opus sit. Aliae evanescunt, modo ea sumas, quae in hebraica grammatica tradere soleo: nec chirek duplex esse, et schurek in ancipitibus numerandum. Huc referes בְּאוּשְׁתָּא Ezr. iv. 12. et עֲבִידְתָּא Dan. ii. 49. Reliquarum anomaliarum caussa esse videtur, quod in chaldaicis punctis plures habemus antiquioris temporis reliquias, quo nondum leges quantitatis aut inventae aut plane perfectae erant, parciusque libros, non ea lingua scriptos, quae sancta putabatur, Masorethae correxerunt, quam hebraicos,

IV. *Mutationis vocalium hebraicarum in chaldaicas leges praecipuae.*

Notent autem tirones haec chaldaismi ab hebraismo in vocalibus divergia.

1. Saepius chaldaei scheva ponunt, quam hebraei, ut, si a nostris vocalibus ad antiquam pronunciationem argumentari licet, correptius videantur pronuntiasse: קָטַל hebr. קְטַל chald.

2. Pro duplici segol hebraeorum ponere amant patach aut tsere praecedente schva, quod in omnibus prope segolatis, his quoque quae tsere ante segol habent, obtinet, ut

	chald
מֶלֶךְ *rex*,	מְלֵךְ
בַּעַל *dominus*,	בְּעֵל
טַעַם *sapor*, *sapientia*,	טְעֵם
קֶרֶן *cornu*,	קְרַן
שֶׁלֶג *nix*,	תְּלַג
סֵפֶר *liber*,	סְפַר

Iudaei tamen chaldaica scribentes aliquando et formas segolatâs in Danielis et Esrae libris retinuerunt, ut Dan. vii. 8. קֶרֶן: quin et eandem secuti analogiam in terminatione feminina tertiae personae singularis praeteritorum nonnunquam scheva et patach in duplex segol mutarunt, ut Dan. v. 10. אֲמֶרֶת, *dixit*, pro אִמְרַת. Plura dabit paradigma verborum.

3. Cholem hebraeorum saepe transit in kamets, unde fit, ut in chaldaica lingua, *a*, litera, sit longe fre-

quentissima. Lege alta voce Dan., iii. 2. 3. 4. habebisque rei exemplum.

Kamets ex cholem ortum est invariabile, atque nec in statu constructo nec in plurali abjicitur. Vide paradigma nominis עָלָם, *seculum*. Sunt, fateor, libri, qui in statu constructo עֲלַם scribunt, idque in grammaticas etiam irrepsit: sed ex analogia syriasmi altera scribendi ratio, עָלַם, verior videtur.

Chaldaei ubi kamets habent, syri, seu aramaei occidentales, suam vocalem zekofo, i. e. *o*, substituunt: idque etiam ibi faciunt, ubi hebraei kamets cum chaldaeis commune habent, ut, in terminatione feminina. Contra chaldaei, seu orientales, ipsum illud zekofo syrorum, sicubi legant, ut *a* efferunt.

V. *De notis diacriticis.*

Notas diacriticas easdem habent chaldaei, quas hebraei. Omissis ergo, quae ex grammatica hebraica transferri possunt, haec modo memoriae mandemus nova et chaldaismo propria.

1. *Dagesch lene*

a) plane exsulat post jod schevatum, quantumvis illud scheva sit quiescens.

b) multo frequentius, quam apud hebraeos, in tertia radicali desideratur, ubi praecedens scheva quiescens illud poscere videbatur: idque eo tenendum diligentius, quia nonnullae grammaticae, ex analogia hebraica dagesch ponentes, falsa habent nominum verborumque paradigmata, exemplisque in Daniele et Ezra obviis contraria.

Huc referendum, quod in formis nominum מְלֵךְ et מְלַךְ totus pluralis in tertia radicali dagesch non habet, licet habuerit in statu emphatico singularis numeri. Excipienda tamen nomina אֲנַף et עֲנַף. Sunt et alia hujus generis, ex paradigmate verborum petenda: sed hic sufficiat, genus exceptionis indicasse, ad quod singula referri exempla paradigmatum poterunt.

2. *Dagesch forte*

a) in verbis mediae radicalis geminatae, ad compensationem mediae radicalis elisae, primae potius, si id fieri possit, quam tertiae radicali imprimitur. Vide paradigma eorum verborum.

b) in thau passivarum conjugationum saepe ponitur, ad compensandum aleph elisum primae radicalis, et conjugationis aphel, ut אִתַּקְטַל pro אִתְאַקְטַל.

c) Pro eo substituitur

α) Nun schvatum, literae, ex qua dagesch forte excidit, praemittendum. Frequens hoc in verbis anomalis, sed uno exemplo, rem hebraismo ignotam illustrante, contenti simus. Ab עלל *ingressus est*, dici in aphel debuisset אָעֵל aut הָעַל, *introduxit*, cum dagesch in ain, si gutturales dagesch admitterent: sed pro eo legimus, הַנְעֵל Dan. II. 25. Vide et futura verborum primae radicalis jod. Nec id in verbis solúm, sed et in nominibus usu venit.

Est tamen hoc ita peculiare chaldaismo judaico, ut vel syriasmo sit ignotum: natum forte ex errore judaeorum, in exilio chaldaice loqui discentium, qui cum saepe a chaldaeis primam radicalem non distincte pronuntiari audirent, ubi hebraeis per dagesch in sequente litera compensatur, id ultra modum imitati sunt, etiam, ubi alia de causa gemi-

nanda erat litera, dagesch in nun schvatum resolventes. Sic forte apud nos indoctior, elegantiam adfectans, pro, *collum*, scripserit conlum, quod videt aliquando a quibusdam se doctioribus *conlega*, pro, *collega*, scribi: memini certe, similes errores iu lingua germanica committi a plebe inferioris Saxoniae, superioris dialectum imitante.

β) Aleph mobile, post literam, ex qua daghesh abjicitur, ponendum: sono non multum dissimili. Sic pro יִמַּךְ *humiliabitur*, Hos. V. 5. leges יְמַאַךְ. Est hoc contrarium numeri *b*, et forte inde ortum.

3. Patach gnubha seu sufluratum non omnino quidem ignorant libri chaldaici *; (vide Dan. v. 24. שְׁלִיחַ) est tamen rarissimum, nec in suffixis, ut in פִּשְׁרַהּ Dan. II. 6. ante he mappikatum ponitur. §. 24.

VI. *De tono.*

Tonus ultimam tenere syllabam solet: a qua lege minus etiam frequentes, quam in lingua hebraica exceptiones, ad quas referes

1. perpauca segolata, hebraismi imitatione facta, (iv. n. 2.)

2. primam et tertiam personam pluralis praeteritorum, et alia minora. Dualem autem (v. e. רַגְלַיִן) in exceptionibus non numero, quippe cujus *a* et *i* in diphthongum cöeunt, unamque syllabam faciunt.

Est hac parte valde diversus a chaldaismo syriasmus, tonum saepe in penultima figens; idque utriusque dialecti aramaeae dissidium etiam in hebraica manavit. Cum enim Judaeis aramaea lingua per multas aetates esset vernacula,

accidit, ut mortuam quoque hebraeam, quam in consonantibus solis bibliorum habebant, ad aramaeae morem adpellarent: qui chaldaice loquebantur, ut, qui in Chaldaea aut Judaea proprie sic dicta, Hierosolymisque degebant, chaldaeorum more; quibus syriaca dialectus vernacula, nesibeni et galilaei, syriace. Auctores quidem punctorum et accentuum n tono plerumque chaldaeos sequuntur, amantque oxytona: unique his faciunt judaei hispani, aliique ortu nobiliores, id est, ut verisimiliter prae se ferunt, hierosolymitani: nostri contra in Germania et Polonia judaei, pro galilaeis habiti mesopotamiorum nomine aut nesibinorum eos solarer, si solatio esset) plura etiam quam ipsi syri* faciunt paroxytona, se toni sedem plerumque in penultima figunt.

DE VERBIS.

VII. *Conjugationes.*

Verba, ut apud hebraeos, trilitera, et radices sunt, ex quibus nascitur reliqua vocabulorum silva. Ab his oriuntur aliqua quadrilitera, eodem, quo apud hebraeos, modo. Habe paradigma conjugationum octo, 1. *Peal*. 2. *Ithpeel*. 3. *Pael*. 4. *Ithpaal*. 5. *Aphel*. 6. *Itthaphal*. 7. *Schaphel* 8. *Ischthaphal*: quarum prima, tertia, quinta, et septima, activae sunt; reliquae 2. 4. 6. 8. passivae. Hebes esset, qui non agnosceret

Peal esse	*kal* hebraeorum
pael	*piel*
aphel	*hiphil*

cum forma, tum significatione.

Passiva ab activis formantur praeposita syllaba אֶתְ, plane ut apud syros. Hebraismo, ה amanti, acceptum referendum, quod in Daniele et Ezra nonnunquam syllabam praeformativam הִתְ habent. Thau earum characteristicum

1. Transponitur cum prima radicali sibilante, et cum scin characteristico conjugationis schafel

2. transpositum mutatur, post ז in ד, et post צ in ט.

Exempli loco sufficiat הִזְדַּמִּנְתּוּן *praeparatis vos* Dan. II. 9.

PARTICIPIUM.	FUTURUM.	IMPERAT.	INFINIT.	PRAETER.	
Activum קָטֵל Passivum קְטִיל	אֶקְטֹל	קְטֹל	מִקְטַל	קְטַל	Peal
מִתְקְטֵל	אֶתְקְטֵל	אִתְקְטֵל	אִתְקְטָלָא	אִתְקְטֵל	Ithpeel
Activum מְקַטֵּל Passivum מְקַטַּל	אֲקַטֵּל	קַטֵּל	קַטָּלָא	קַטֵּל	Pael
מִתְקַטַּל	אֶתְקַטַּל	אִתְקַטַּל	אִתְקַטָּלָא	אִתְקַטַּל	Ithpaal
Activum מַקְטֵל Passivum מַקְטַל	אֲהַקְטֵל vel אַקְטֵל	אַקְטֵל	אַקְטָלָא	אַקְטֵל	Aphel
מִתַּקְטַל	אֶתַּקְטַל	אִתַּקְטַל	אִתַּקְטָלָא	אִתַּקְטַל	Itthaphal
Activum מְשַׁקְטֵל Passivum מְשַׁקְטַל	אֲשַׁקְטֵל	שַׁקְטֵל	שַׁקְטָלָא	שַׁקְטֵל	Schaphel
מִשְׁתַּקְטַל	אֶשְׁתַּקְטַל	אשתקטל	אשתקטלא	אִשְׁתַּקְטַל	Ischthaphal

Ex his conjugationibus rarior paulo itthaphal, nec chaldaeis modo, sed et syris. In Daniele et Ezra nusquam occurrit, semperque pro ea hebraicum hophal ponitur, sed quo nolui numerum conjugationum augere.

Duas addidi a plerisque omissas, schaphel, idem fere significans, quod hiphil hebraeorum, ejusque passivum ischthaphal. E. g. ab עבד faciunt chaldaei שַׁעֲבֵד *servire coëgit*, indeque אִשְׁתַּעֲבַד *servire coactus est*. Hujus conjugationis satis frequens in chaldaismo usus, frequentior certe quam itthaphal. Alii ejusmodi verba ad quadrilitera retulerunt, aliquando et שׁ per errorem pro radicali habuerunt.

In vocali secundae radicalis, multa varietas. De tsere (vel chirek) et cholem in praeterito peal nihil jam dico, est enim utrumque ex grammatica hebraica et syriaca notum: de reliqua varietate vocalium praeteriti et futuri kal infra agam. Id tamen hic scitu necessarium,

1. in praeterito et futuro ethpeel
2. praeterito, imperativo et futuro pael.
3. futuro ithpaal
4. Praeterito, imperativo et futuro aphel, non raro sub secunda radicali patach pro tsere, aut tsere pro patach, quin et pro utroque chirek poni. Aliquid hujusmodi in hebraicis quoque libris, maxime in hiphil, fieri, recordabuntur lectores: chirek in pael (קַטִּל Dan. iii. 22.) et similia forte ex eo tempore reliqua, quo tres admodum vocales habens lingua aramaea, una eademque figura *e* et *i* exprimebat.

Conjugatio aphel ex puro chaldaismo habere debet praeformativam aleph, אַקְטֵל, ut apud syros et arabes: in Daniele tamen et Esdra saepe hebraismi imitatione per ה scribitur, הַקְטֵל, illudque he in futuro et participio non raro

post praeformativas manet , אֲהַקְטֵל , תְּהַקְטֵל etc. מְהַקְטַל , et מְהַקְטַל .

Tertiam radicalem gutturalem ה et ע , praetereaque ר , ante se patach amare loco aliarum vocalium , ex hebraismo transferendum : nec opus duco , paradigmata verborum gutturalium addere , impedimento futura .

VIII. *De praeterito peal.*

Praeteritorum per conjugationes omnes eadem in terminatione flexio , ut uno prope paradigmate contentus esse posses ; sed quia vocalium praecedentium ratio non eadem , malo singularum conjugationum paradigmata ponere . Peal ergo sic flectitur

fem.	commune	masc.		
קִטְלַת		קְטַל	3 pers.	Singularis.
	קְטַלְתְּ		2 pers.	
	קִטְלֵת		1 pers.	
קְטַלָא		קְטַלוּ	3 pers.	Pluralis.
קְטַלְתֵּן		קְטַלְתּוּן	2 pers.	
	קְטַלְנָא		1 pers.	

Mallet forte aliquis paradigma tertiae radicalis *begadchephath* , ut statim dignoscere possit , utrum dagesch ponendum sit an raphe . Ergo et hoc adjicio , eoque lubentius , quod ab aliis grammaticis hic peccatum , et dagesch ultimae literae sui paradigmatis פקד impressum video , ubi non erat imprimendum

fem.	comm.	masc.
פִּקְדַת		פְּקַד
	פִּקְדְתְּ	
	פִּקְדַת	

plurali non opus. Vides ergo, hic in tertia radicali dagesch non poni praecedente licet schva quiescente: idque ne dubium videatur, aliis grammaticis per errorem פִּקְדַּת habentibus, confer exempla Dan. v. 10. תִּקְפַּת vi. 23. עֲבָדַת vii. 16. קָרְבַת.

Ad libertatem grammaticam et orthographicam, interdum et ad errores eorum, qui puncta adscripserunt, haec referenda; pleraque non in peal modo, sed et in reliquis conjugationibus usu venientia, ut adjectis indicabo caeterarum conjugationum exemplis.

Tertia persona feminini singularis, קְטַלַת

1. nonnunquam per kamets scribitur, ut Dan. vii. 8. סְלָקַת. Est hic forte lapsus punctatorum, verbum regulare cum verbo tertiae radicalis aleph confundentium: alii certe codices ad regulam סִלְקַת habent.

2. pro schva et patach, secundum IV. n. 4 duplex segol adsciscit, ut Dan. v. 10. אֲמֶרֶת ii. 34 הִתְגְּזֶרֶת ii. 45. אִתְגְּזֶרֶת, mutatoque, sive ob tertiam radicalem ח et ע, sive pro arbitrio librarii duplici segol in duplex patach, Dan. v. 12. הִשְׁתְּכַחַת Levit. x. 2. נְפַקַת Proverb. xxxi. 16. נְסַבַת. Quamquam de his codices manuscriptos consulens, nonnunquam alia puncta ad legem paradigmatis invenies, ut Dan. ii. 45. in codice cassellano אִתְגַּזְרַת, eoque mihi suasi faciliter hoc duplex segol et duplex patach

ad manifestos punctatorum errores referenda esse. Destituitur certe linguae syriacae occidentalis analogia.

3. Media radicalis vocalem suam servat in בְּטֵלַת Ezr. iv. 24. (sed ne id quidem sine lectionis varietate, in casellano enim codice primae personae verbum reperi, בְּטְלַת, *cessavi ab opere*, vel, *opus cessare jussi*) In Thargumim nonnunquam vocalem cum matre lectionis invenies, ut Genes. xxix. 34. יְלֵידַת *peperit*.

4. Pro chirek sub prima radicali nonnunquam more syrorum occidentalium reperies segol, ut Dan. ii. 13. נֶתְקַת.

Secunda persona masculinorum singularis numeri nonnunquam more hebraeorum kamets sub ת habet, קְטַלְתָּ ut Dan. ii. 31. הֲוַיְתָ et v. 32. in codice cassellano עֲבַדְתָּ: nec sola sic puncta hebraizant, sed est, ubi et consonantes hunc punctatori hebraismum praeiveruut, matre lectionis א vel ה posita, ut Dan. ii. 41. חֲזַיְתָה Ps. LII. 5. רְחֵמְתָּא

In *prima persona singularis numeri* alicubi reperitur קְטֹלַת et קְטַלַת: Dan. ii. 25. הַשְׁכַּחַת iv. 33. הָתְקְנַת sed hic forte error est punctatoris, primam personam cum tertia feminini iisdem literis scripta confundentis: duo certe codices erfurtenses Dan. iv. 33. regulariter habent הָתְקְנֵת

In thargumim etiam קְטַלִית et קְטָלִית usitatum, non vocalium modo, sed et literarum alia scriptione: Nempe cum prima et secunda persona, ac tertia denique feminina, iisdem literis קטלת scribatur, possitque (ut saepe fecerunt punctatores) ab imperitis confundi, placuit judaeis, matrem lectionis, qua indigenae et syri occidentales non aegre carent, addere. Exempla sunto: Genes. xxix. 34. יְלֵידִית Zach. iii. 5. אֲמַרִית iii. 9. יְהָבִית v. 1. זְקָפִית ix. 11. פְּרַקִית.

In *tertia persona pluralis numeri* nonnunquam ad le- s quantitatis vocalium hebraicas kamets sub media radicali ponitur , קְטָלוּ , קְטָלָא , quin et femininum per he קְטָלָה scribitur : Dan. iii. 13. הֵיתָיוּ v. 5. in keri נְפָקָה vii. 8. in keri אִתְעֲקָרָה .

Praeter consuetum conjugationis peal praeteritum , significatione activum , de quo hucusque egi , aliud quoque passivum habent chaldaei , formatum ex participio peil , hoc typo :

קְטִילַת		קְטִיל
	קְטִילְתְּ	
	קְטִילַת	
קְטִילָא		קְטִילוּ
קְטִילְתֵּן		קְטִילְתּוּן
	קְטִילְנָא	

IX. *Praeterita reliquarum conjugationum .*

In terminationibus praeteritorum conjugationes omnes eundem typum servant , quem peal , ut pene supervacaneum videri possit , earum quoque paradigmata adjicere , nisi in vocalium abjectione discreparent . Hoc autem cum ita sit , nolui tirones paradigmata desiderare .

Ithpeel , אִתְקְטֵל , sive per hebraismum הִתְקְטֵל

1. loco chirek in syllaba praeformativa nonnunquam ad morem syrorum occidentalium segol habet , ut Dan. vii. 8. אֶתְעֲקָרָה . Idem et in reliquis passivis fieri teneamus , ut Dan. iii. 19. אֶשְׁתַּנִּי .

2. sub media radicali patach quoque et chirek admittit , אִתְקְטַל , אִתְקְטִיל , אִתְקְטֵל . Tertia autem radica-

lis si sit ח vel ע, non admittit solum patach, sed et poscit, idque semper deinde tenendum, ubi de patach sub media radicali sermo inciderit.

Flectitur autem

אִתְקְטֵל אִתְקְטְלַת

אִתְקְטֵלְתְּ

אִתְקְטְלֵת

אִתְקְטֵלוּ אִתְקְטֵלָא

אִתְקְטֵלְתּוּן אִתְקְטֵלְתֵּן

אִתְקְטֵלְנָא

Pro chirek sub prima radicali ex schva orto licet etiam patach ponere, אִתְקַטְלַת etc. plane ut syri occidentales ܐܬܩܛܠܬ flectunt.

Pael קַטֵּל, pro quo nonnunquam reperies קַטִּל (Dan. iii. 22.) et קַטַּל (hoc quidem semper in verbis tertiae radicalis chet vel ain) vocalem primam abiicere nequit; ob dagesch forte mediam radicalem geminans.

קַטֵּל קַטְּלַת

קַטֵּלְתְּ

קַטְּלֵת

קַטֵּלוּ קַטֵּלָא

קַטֵּלְתּוּן קַטֵּלְתֵּן

קַטֵּלְנָא

Ortum hinc ithpaal, אִתְקַטַּל, אֶתְקַטַּל et הִתְקַטַּל hunc typum sequitur:

אִתְקַטַּל אִתְקַטְּלַת

אִתְקַטַּלְתְּ

אִתְקַטְּלֵת

אִתְקַטַּלוּ אִתְקַטַּלָא.

אִתְקַטַּלְתּוּן אִתְקַטַּלְתֵּן

אִתְקַטַּלְנָא

In secunda persona pluralis numeri fas quoque est, chirek sub media radicali ponere, ut, in keri Dan. ii. 9. הִזְדַּמִּנְתּוּן. (De transpositione et mutatione thau characteristici relege §. VII.)

Aphel, אַקְטֵל, vel hebraizante scriptione הַקְטֵל, sub media radicali patach quoque et chirek admittit, אַקְטַל, אַקְטִל : inque verbis tertiae radicalis ח vel ע patach poscit. Flectitur

אַקְטֵל אַקְטְלַת

אַקְטֵלְתְּ

אַקְטְלֵת

אַקְטִלוּ אַקְטִלָא

אַקְטֵלְתּוּן אַקְטֵלְתֵּן

אַקְטֵלְנָא

Hinc formatum hophal chaldaismi biblici flectitur,

הָקְטַל הָקְטְלַת

הָקְטַלְתְּ

הָקְטְלֵת

הָקְטַלוּ הָקְטַלָא

הָקְטַלְתּוּן הָקְטַלְתֵּן

הָקְטַלְנָא

Itthaphal אִתַּקְטַל contractum ex אִתְאַקְטַל : est tamen, ubi et pleniorem formam invenies, quamquam, ut in conjugatione rarissima, rarissime : exemplo sit ex thargum Pseudo-Jonathanis Genes. iii. 18. יִתְאַבְּרַשׁ he pro aleph positum me legere, non memini. Flectitur

אִתְקְטֵל · אִתְקְטֶלֶת

אִתְקְטַלְתְּ

אִתְקְטְלֵת

אִתְקְטַלוּ · אִתְקְטַלָא

אִתְקְטַלְתּוּן · אִתְקְטַלְתֵּן

אִתְקְטַלְנָא

Schaphel, שַׁקְטֵל et שַׁקְטַל, ejusque passivum אִשְׁתַּקְטַל ac typum sequuntur :

שַׁקְטֵל · שַׁקְטְלַת

שַׁקְטַלְתְּ

שַׁקְטְלֵת

שַׁקְטֵלוּ · שַׁקְטֵלָא

שַׁקְטֵלְתּוּן · שַׁקְטֵלְתֵּן

שַׁקְטֵלְנָא

אִשְׁתַּקְטַל · אִשְׁתַּקְטְלַת

אִשְׁתַּקְטַלְתְּ

אִשְׁתַּקְטְלֵת

אִשְׁתַּקְטַלוּ · אִשְׁתַּקְטַלָא

אִשְׁתַּקְטַלְתּוּן · אִשְׁתַּקְטַלְתֵּן

אִשְׁתַּקְטַלְנָא

X. *De infinitivis*.

Infinitivus peal praeformativam literam mem habet, מִקְטַל, plane ut apud syros, sed quae (hoc chaldaismo proprium) post praefixum ל excidit. (Vide praefixa. XXVI.)

Reliquarum conjugationum infinitivi unius formae sunt, nominis nempe feminini in א desinentis. Vide paradigma. Est autem in rarioribus notandum, quod hic chaldaismus a

syriasmo occidentali, infinitivos a mem incipiente; et in ו pro ות posito finiente, (ܡܬܩܛܠܘ id est, מִתְקְטָלוּ) non vocalibus solum, sed aliquando etiam literis differt. Ante suffixa tamen chaldaeorum quoque infinitivi terminationem ות adsciscunt, ut Dan. vi. 15. שֵׁיזָבוּתֵהּ 21. שֵׁיזָבוּתָךְ Ezr. v. 10. לְהוֹדָעוּתָךְ.

XI. *De imperativis*.

Imperativum non activis solum conjugationibus sed et passivis chaldaeorum dare solent grammatici, quos, licet jamjam exemplorum lecti a me imperativi passivi recordari nequeam, sequor tamen, quia apud syros occidentales passiva imperativum habent.

Imperativus peal defective scribitur קְטֻל, plane ut futurum. Media radicalis kibbuts habet, sed pro quo non paucis in verbis, maxime in his, quarum tertia radicalis est chet, ain, et resch, patach vel kamets ponitur: שְׁלַח, אֱמַר, et Dan. iv. 15. אֱמָר. Flectitur

	fem.	masc.	
	קְטֻלִי	קְטֻל	sing.
	קְטֻלָנָא	קְטֻלוּ	plur.
etpheel			
	אִתְקְטֵלִי	אִתְקְטֵל	
	אִתְסְטֵלָנָא	אִתְקְטֵלוּ	

Pael, sub media radicali patach et chirek admittens, (Dan. iv. 11. קַצִּצוּ exemplo esto) sic flectitur:

קַטֵּלִי	קַטֵּל
קַטֵּלָנָא	קַטֵּלוּ

Ithpaal :

אִתְקַטַּלִי	אִתְקַטַּל
אִתְקַטַּלָנָא	אִתְקַטַּלוּ

In aphel triplicem vocalem praeteritorum ad imperativos transferto , ac scito , in plurali masculinorum chirek frequentius poni :

אַקְטֵלִי	אַקְטֵל
אַקְטֵלָנָא	אַקְטִלוּ

Hinc ittaphal , sed quod exemplorum defectu , ob raritatem conjugationis , ex analogia pono ,

אִתַּקְטַלִי	אִתַּקְטַל
אִתַּקְטַלָנָא	אִתַּקְטַלוּ

sequuntur schaphel et ischthaphal :

שַׁקְטֵלִי	שַׁקְטֵל
שַׁקְטֵלָנָא	שַׁקְטֵלוּ
אִשְׁתַּקְטַלִי	אִשְׁתַּקְטַל
אִשְׁתַּקְטַלָנָא	אִשְׁתַּקְטַלוּ

XII. *De futuris*

Futurum peal אֶקְטֻל , kibbuts sub media radicali habet , et defective , id est sine vau , scribitur ; qua in re notari a peritioribus velim diversitatem chaldaicae orthographiae a syriaca occidentali . Nempe in hoc futuro , ubi media radicalis vocalem habet , matrem lectionis vau

1. Syri occidentales ponunt , ܐܶܩܛܘܽܠ , ܬܶܩܛܘܽܠ , ܢܶܩܛܘܽܠ , ܬܶܩܛܘܽܠ ,

2. Chaldaei et arabes non ponunt , אֶקְטֻל , اقتل

3. Hebraei, inter utrosque hic medii, jam ponunt, frequentius etiam omittunt.

Est tamen, ubi ex hebraismi imitatione יִקְטוֹל scribitur, ut Levit. iv. 4. יִסְמוֹךְ.

Loco kibbuts licet quoque sub media radicali tsere et patach ponere, nec tamen pro arbitrio, sed certo usu. Patach amant verba tertiae radicalis cheth, ain, et resch, itemque neutra, semipassiva, et quae his accensentur in oriente, verba adfectuum. Ne tamen quidquam dissimulem, non eadem hujus legis constantia in chaldaicis, quae in syriacis, arabicis et hebraicis: librarii enim, qui linguam non a matre sed a magistris didicerant, puncta adjecerunt, inque eo negotio saepe negligentiam cum linguae ignorantia conjunxerunt.

Tertia persona sing. numeri masculini generis, iod praeformativum habet, יִקְטֹל, plane ut apud hebraeos et arabes: qua in re longissime a syriasmo occidentali, ܢܶܩܛܽܘܠ habente, secedit chaldaismus.

	אֶקְטֹל	
תִקְטֹל		תִקְטְלִין
יִקְטֹל		תִקְטֹל
	נִקְטֹל	
תִקְטְלוּן		תִקְטְלָן
יִקְטְלוּן		יִקְטְלָן

Tertia persona feminini pluralis numeri, quod jod praeformativum habet, iterum arabismo conforme: hebraeis enim per thau, syris occidentalibus per nun initiale scribitur.

Ad eundem typum reliquas quoque conjugationes flectes: ne quid autem desiderent tirones, habebunt paradigmata. Compendii caussa sufficiat semel monere, quod semper

tenendum: in quarum conjugationum praeteritis patach, tsere, et chirek sub media radicali alternant, idem et in futuris usu venire, e. g. תִּשְׁתְּבַק.

אִתְקְטֵל

תִּתְקְטֵל	תִּתְקַטְלִין
יִתְקְטֵל	תִּתְקְטֵל

נִתְקְטֵל

תִּתְקַטְלוּן	תִּתְקַטְלָן
יִתְקַטְלוּן	יִתְקַטְלָן

In tertia radicali begadchephath hic quoque dagesch lene poni non solet, licet praecesserit scheva quiescens: Exod. xxxiv. 26. יִתְעַבְדָן.

Pael flectitur:

אֲקַטֵּל

תְּקַטֵּל	תְּקַטְּלִין
יְקַטֵּל	תְּקַטֵּל

נְקַטֵּל

תְּקַטְּלוּן	תְּקַטְּלָן
יְקַטְּלוּן	יְקַטְּלָן

Ithpaal:

אִתְקַטַּל

תִּתְקַטַּל	תִּתְקַטְּלִין
יִתְקַטַּל	תִּתְקַטַּל

נִתְקַטַּל

תִּתְקַטְּלוּן	תִּתְקַטְּלָן
יִתְקַטְּלוּן	יִתְקַטְּלָן

Aphel אַקְטֵל, vel servato he characteristico אַהַקְטֵל, flectitur

אַקְטֵל

תַּקְטֵל	תַּקְטְלִין

יַקְטֵל   תַּקְטֵל

נַקְטֵל

תַּקְטְלוּן   תַּקְטְלָן

יַקְטְלוּן   יַקְטְלָן

Itthaphal ;

אִתַּקְטַל

תִּתַּקְטַל   תִּתַּקְטְלִין

יִתַּקְטַל   תִּתַּקְטַל

נִתַּקְטַל

תִּתַּקְטְלוּן   תִּתַּקְטְלָן

יִתַּקְטְלוּן   יִתַּקְטְלָן

Schaphel ,

אֲשַׁקְטֵל

תְּשַׁקְטֵל   תְּשַׁקְטְלִין

יְשַׁקְטֵל   תְּשַׁקְטֵל

נְשַׁקְטֵל

תְּשַׁקְטְלוּן   תְּשַׁקְטְלָן

יְשַׁקְטְלוּן   יְשַׁקְטְלָן

Eschthaphal ,

אֶשְׁתַּקְטַל

תִּשְׁתַּקְטַל   תִּשְׁתַּקְטְלִין

יִשְׁתַּקְטַל   תִּשְׁתַּקְטַל

נִשְׁתַּקְטַל

תִּשְׁתַּקְטְלוּן   תִּשְׁתַּקְטְלָן

יִשְׁתַּקְטְלוּן   יִשְׁתַּקְטְלָן

XIII. *De participiis* .

Paradigmata flexionis participiorum hic omissa , XXII. invenies .

Peal duo habet participia

1. Activum קָטֵל , cujus kamets est invariabile. (IV. n. 3.) Pro tsere nonnunquam chirek scriptum, ut יָכִל Dan. iii. 17. iv. 34.

2. Passivum *peil*, קְטִיל cum chirek invariabili.

In ithpeel pro מִתְקְטֵל nonnunquam invenies, מִתְקְטִיל, ut Job. v. 3. מִתְנְצִיב.

Pael, aphel, et schaphel duplex participium habent

1. Activum, ex tsere sub media radicali agnoscendum: pro quo tsere tamen et chirek poni potest, ut מְמַלִּל Dan. vii. 12.

In verbis tertiae radicalis chet, ain et resch, tsere in patach mutatur, quod ubi fit, nec sono nec scriptione distingui participium activum a passivo potest, sed sola serie orationis.

2. Passivum ex patach sub media radicali agnoscendum:

Haec participia in solo statu absoluto masculinorum vocalibus diversa sunt, in statu emphatico pluralique masculinorum, et in femininis, nec literis nec punctis differunt, utque exemplo utar, מְקַטְּלָא מְקַטְּלִין מְקַטְּלֵי מְקַטְּלַיָּא מְקַטְּלָן מְקַטְּלָה מְקַטְּלַת מְקַטְּלְתָא activa et passiva esse possunt, utcunque voluerit nexus orationis.

In aphel post praeformativam literam mem non raro he characteristicum hebraizans servatur, ut מְהַחְצְפָה, Dan. i. 15. מְהַשְׁנֵא ii. 21.

XIV. *Verba primae radicalis aleph.*

Ad anomala venio. De verbis gutturalibus, itemque resch habentibus, non opus est dicere, anomalias enim et

paucas habent, ad omissionem dagesch fortis; scheva compositum loco simplicis, et patach loco aliarum vocalium ponendum redeuntes, ex grammatica hebraica satis notas. Verbi autem primae radicalis aleph, quod praeter anomalias gutturalium alias quoque quiescentium literarum habet, paradigma omnino dandum: solas omittam conjugationes schaphel et ischthaphal, tum quod earum certa exempla in his verbis nondum collegi, (quae enim habeo, de illis forte alius aliter judicet, putetque esse primae radicalis ש) tum brevitatis studio.

	PEAL	ITHPEEL	PAEL	ITHPAAL	APHEL	ITTHAPHAL
Praet.	אֲכַל	אִתְאֲכֵל אִתְּכֵל	אַכֵּל	אִתְאַכַּל אִתַּכַּל	אוֹכֵל אַיְכֵל אֵיכֵל	אִתּוֹכַל
Infin.	מֵאכַל מֵיכַל	אִתְאֲכָלָא אִתְּכָלָא	אַכָּלָא	אִתְאַכָּלָא אִתַּכָּלָא	אוֹכָלָא	אִתּוֹכָלָא
Imper.	אֱכֻל אֲכֻל	אִתְאֲכֵל אִתְּכֵל	אַכֵּל	אִתְאַכַּל אִתַּכַּל	אוֹכֵל	אִתּוֹכַל
Futur.	אֵיכֻל	אֶתְאֲכֵל אֶתְּכֵל	אֲאַכֵּל אַכֵּל	אֶתְאַכַּל אֶתַּכַּל	אוֹכֵל	אִתּוֹכַל
1. Partic.	אָכֵל	מִתְאֲכֵל מִתְּכֵל	מְאַכֵּל מַכֵּל	מִתְאַכַּל	מוֹכֵל	מִתּוֹכַל
2.	אֲכִיל		מְאַכַּל מַכַּל		מוֹכַל	

Praeteritum peal flecte

אֲכַל   אַכְלַת

אֲכַלְתְּ

אַכְלֵת

אֲכַלוּ   אֲכַלָא

אֲכַלְתּוּן   אֲכַלְתֵּן

אֲכַלְנָא

In conjugationibus ithpeel et ithpaal duplex forma usitata; quarum altera, aleph abjiciens et per dagesch compensans in thargumim saepe, in chaldaismo biblico, si recte memini, nunquam occurrit.

In tota conjugatione aphel, ejusque passivo, aleph fit

1. plerumque vau quiescens in cholem.

2. nonnunquam jod, sive quiescens sive diphthongescens, הֵימִין, הַיְתִי Dan. iii. 13. v. 2. 3. 13. 23. vii. 17. 25. Observant autem in hoc verbo היתי, ubi passive accipitur, *adductus est*, cum jod quiescente scribi, הֵיתִי Dan. iii. 13. vi. 18. In itthaphal inde fit יְתֵּיתָי Levit. xiii. 2, xiv. 2.

Ex infinitivo peal nonnunquam aleph plane excidit, מֵזֵא Dan. iii. 9.

Imperativus peal irregulariter, vel potius vitiose, אֲזֶל scribitur Esdr. v. 15. errore, ut puto, punctatoris. Regulariter ibi habet codex cassellanus אֱזֵל.

In futuro kal aleph primae radicalis post praeformativum aleph semper transit in jod, אֵיכֻל: alia autem praeformativa litera praecedente liberum est תֵּאכֻל et תֵּיכֻל scribere.

In futuro et participiis pael duplex, ut apud syros flexio יְאַבֵּל et aleph eliso יַבֵּל. In prima persona sing. sem-

per aleph rad. excidit, nec unquam scribitur אֲאֵכֻל, licet in paradigmate posuerim, ne altera futuri forma, in reliquis personis usitata, desideraretur.

XV. *Verbum primae radicalis jod.*

Verborum primae radicalis jod solae conjugationes peal et aphel notandae: reliquae enim aut regulares sunt, aut ex his pendent.

Peal in infinitivo et futuro triplicem formam habet:

1. Jod in tsere quiescentes, מֵילַד, אֵילַד.

2. Jod elisi et per dagesch forte compensati מִלַּד, אִלַּד.

3. Hujus dagesch in nun schevatum resoluti, מִנְלַד, אִנְלַד: sic a verbo יְדַע reperies, אֶנְדַּע vel secundum alios אִנְדַּע Dan. ii. 9. תִּנְדַּע ii. 30. iv. 22. 23. 29. Esd. iv. 15. יִנְדְּעוּן Dan. iv. 14.

In futuro etiam sciendum, haec verba, plane ut apud hebraeos, patach et tsere sub media radicali amare: reperitur tamen יִכֻל et יוּכַל Dan. ii. 10. iii. 29. itemque in cthib תוכל et in keri תִּכֻל Dan. v. 16.

Imperativus, abjecto jod, habet, לַד, דַע etc.

In aphel duplex forma usitata

1. Frequentior, jod in vau quiescens mutans, plane ut apud hebraeos: praet. אוֹלֵד, infin. אוֹלָדָא, fut' אוֹלֵד vel אֲהוֹלֵד, part. מוֹלֵד vel מְהוֹלֵד.

Hinc in Daniele formatur hophal, posito schurek pro cholem, הוּסְפַת c. iv. 33. et in thargumim itthaphal, אִתּוֹקַד Lev. iv. 12. vi. 9. 30. vii. 19. x. 16. xiii. 52. יִתּוֹסְפוּן Zach. ii. 11.

2. Servato jod, et quiescente in tsere, הֵיבַל Esd. v. 14. תֵּיטִיב Psalm. xxxxix. 19.

Quam alii addunt formam אֵלֵךְ, citantes אֲקַף Iud. xi. 18. certiore exemplo opus habet: potest enim אֲקַף ad radicem נקף referri.

Schafel horum verborum paucis exemplis cognitum: in שֵׁיצִי, vel, ut thargumistae punctarunt, שֵׁיצַי, *exitium attulit*, a יצא, iod quiescens habet: in aliis forte vau quiescens.

XVI. *De verbis mediae radicalis vau vel jod quiescentis.*

Verba vau et jod mediae radicalis typo flexionis conveniunt, licet radice sint diversa; nec enim illis accedere grammaticis velim, qui verba mediae radicalis jod omnino tollunt, licet fatear, rariora esse apud chaldaeos.

Flectuntur ergo in praeterito peal, (tonum addita post vocalem linea notabo).

קָם		קָמַת
	קָמְתְּ	
	קָמֵת	
קָמוּ		קָמָא
קַמְתּוּן		קַמְתֵּן
	קָמְנָא	

Tertia persona sing. fem. קָמַת tonum in ultima syllaba habere creditur a grammaticis, idque est syriasmo occidentali analogum: cum tono tamen in penultima legitur Dan. iv. 30. סָפַת. Sed sunt puncta in chaldaicis fere ad lubitum posi-

ta , atque hoc ipso in loco fluctuantia : Cassellanus etim habet ספת : quapropter grammaticos analogiamque syriacae linguae secutus sum .

In prima persona singularis tono etiam retracto invenies , שָׂמֶת , Esdr. vi. 12. שְׂפֶת Deut. ix. 21. inque aphel Dan. iii. 14. הֲקִימֶת , vel defective הֲקֵמֶת .

Infinitivus peal מְקָם vel מִקָּם scribitur . Exempla invenies Ios. iv. 9. Jerem. xviii. 20. Posterior punctatio syriasmo analoga .

Imperativus , קוּם , futurum אֲקוּם habet , facili reliqua flexione , nec paradigmatis novi indigente . Invenies tamen et , תְּנַד defective scriptum , Dan. iv. 11. et יְהָךְ , atque יְהַךְ Esdr. v. 5. vi. 5. vii. 13.

Praeteritum , imperativum et futurum invenies quoque per chirek et jod scripta , מִירת , סִיב , שִׂימוּ Esdr. iv. 21. Haec ad mediam radicalem jod referes , intercedentibus tamen grammaticis aliis .

In participio peal , si nulla accedat terminatio , vau mutatur in aleph mobile , קָאֵם : accedente terminatione , ut , feminini , status , constructi , pluralis numeri , suffixi , hoc aleph plerumque transit in jod , קָיְמִין , nonnunquam tamen et manet . Vide keri et cthib Dan. ii. 38. iii. 31. iv. 32. vi. 26.

Participium peil contrahitur in קִים . Ortum inde praeteritum passivum Dan. vi. 18. scribitur per kibbuts , שֻׂמַת . vereor , ut recte , analogia enim posceret , שָׂמַת .

In tota conjugatione ithpeel vau elisum compensatur in thau praeformativo per dagesch forte :

אִתְּקַם Praet.
אִתְּקָמָא Infinit.

אִתְקָם	Imperativum
אֶתְקָם	Futurum
מִתְקָם	Particip.

Hic quoque suspecta puncta esse posssent, nisi illis opem ferret syriasmus occidentalis, bis etiam posita litera thau scribens ܐܬܬܣܡ etc. Thau dagesshatum regulae 1. paragraphi vii. non subjectum est, id est, non transponitur cum prima radicali sibilante: Vide Esdr. iv. 21. יִתְּשָׂם Dan. ii. 6. יִתְּשָׂמוּן. Esdr. v. 8. מִתְּשָׂם.

Habet praeterea haec conjugatio aliam formam, propius ad syriasmum accedentem, אִתְּקִים, in omnibus temporibus modisque usitatam, ut יִתְּזִין Dan. iv. 9. יִתְּכִיל. Jer. xxxiii. 22.

Huc et referendum אִתְּבִין Job. xxviii. 23. quod vitiose punctatum אִתְבְּיָן alii in exceptionibus singularibus numerant.

In pael et itthaphal nihil anomaliae, nisi quod media radicalis solet in jod mobile mutari, קַיֵּם, אִתְקַיַּם. Notum id ex hebraismo. Forma poël מְרוֹמֵם et הִתְרוֹמַמְתְּ Dan. iv. 34. v. 23. hebraizat, estque in chaldaicis rarior.

Aphel habet in

אֲקִים	Praeterito
אֲקָמָא	Infinitivo
אֲקִים	Imperativo
יְקִים	Futuro
מְקִים	Participio 1.
מְקָם	Participio 2.

Non repetam, pro chirek quoque tsere poni posse: sed haec modo monebo;

1. Licet etiam praeformativis futuri et participii kamets subjicere, ut Dan. ii. 44. תְּסֵף v. 19. מָרִים

2. Formam integram futuri, quae he characteristicum servat, licet utroque modo punctare, אֲהָקִים et אַהְקִים Dan. ii. 21. v. 21. Esd. vi. 5.

3. Ab aphel oritur hophal הקימת Dan. vii. 4. 5. fluctuante punctatione inter הֳקִימַת, הֳקִימַת, casellanique codicis lectionem הֲקִימַת. Prima analogiae optime conveniens.

4. מְעִיק *arctatus* 1. Sam. xxii. 2. non est, ut punctator voluit, participium aphel, sed passivum pael, punctisque his instrui debuisset, מְעַיַּק. Hanc observationem, in uno exemplo positam, ad plura similia transferes.

XVII. *De verbis tertiae radicalis aleph et he quiescentis.*

Verba hebraeorum tertiae radicalis aleph et he quiescentis nullo indicio distinguunt chaldaei: universa per aleph scribunt, cujus loco in Daniele quidem et Esdra non raro he ponitur, sed promiscue nullaque certa orthographiae lege. Scriptio per aleph est genuina aramaea, apud syros quoque occidentales sola usu recepta.

In praeterito peal duplex flexio.

מְלָת		מְלָא
	מְלַיְתָ	
	מְלִית	
מְלָאא		מְלוֹ
מְלַיתֵן		מְלֵיתוּן
	מְלֵינָא	

Tertia persona sing. fem. מְלָת , scribi quoque potest

1. plene , servato aleph , מְלָאת Dan. ii. 35.

2. per patach , הֲוַת Dan. ii. 35. מְטַת Dan. iv. 19. 21. quin et aliqui codices , quos inter cassellanus , pleniorem quoque formam per patach scribunt , מְלַאת Dan. ii. 35.

Quod in secunda persona thau sine dagesch habeo , secus quam alii grammatici , in eo sequntus sum auctoritatem exemplorum Dan. ii. 31. 34. 41. 43. iv. 17. analogiamque regulae §. V. 1. a. Anomalice jod quoque scheva destitui videbis Dan. iv. 19. רְבִית , sed cum varietate lectionis.

Jod quiescens primae personae moveri incipit accedente suffixo, Dan. iv. 27. בְּנַיְתַהּ *aedificavi illam*.

Typus alter , quem reliquae conjugationes omnes sequuntur , hic est ,

מְלִי מְלִיַּת

מְלִית

מְלִית

(מְלִיאוּ מְלִיאָא

(vel מְלִיו

מְלִיתוּן מְלִיתֵן

מְלִינָא

Ad hunc typum flectes , cum nonnulla verba peal , atque omnia peil , tum praeterita reliquarum conjugationum omnia , אֶשְׁתַּמְלִי , שַׁמְלִי , אִתַּמְלִי , אַמְלִי , אִתְמַלִּי , מַלִּי , אִתְמְלִי.

Quod tertiam fem. sing. מְלִיַּת cum jod dagessato scripsi , ac plur. מְלִיאָא cum aleph duplici , feci equidem exemplorum auctoritate : nec tamen reprehendo grammaticos , qui aliter habent . Colligam , forte in posterum utriusque scriptionis exempla . . . . In eadem tertia persona invenies quoque , in singulari הַיְתַיִת , et in plurali הֵיתָיוּ Dan. iii. 13. vi. 18.

Infinitivi sunt, in peal, מִמְלֵא. Invenies tamen et mutato aleph in jod, מֶחֱמֵי Hos. i. 2. et, ac si esset in statu emphatico, מִבְנְיָה Esdr. v. 9. Ante suffixa regulariter aleph in jod transit: Dan. iii. 19. מֵזְיֵה.

In ithpeel, אִתְמְלָאָא

Pael, מַלָּאָא etc.

Imperativi sunt, peal מְלִי vel מְלֵי, ithpeel אִתְמְלֵי, pael מַלִּי, ithpaal אִתְמַלִּי, aphel אַמְלֵי flectunturque,

מְלָי	מְלִי
מְלָנָא	מְלוֹ
vel מְלָן	

Sciendum autem, kamets in מְלָי non licentia punctatorum poni, sed ex regula, atque syriasmi occidentalis analogia.

Futura omnia, in ־ֵא ־ֵה ־ִי aut ־ַי desinentia sic flectes,

	אֶמְלֵא	
תִּמְלַיִן		תִּמְלֵא
תִּמְלֵא		יִמְלֵא
	נִמְלֵא	
תִּמְלְיָן		תִּמְלוֹן
יִמְלְיָן		יִמְלוֹן

reperies tamen et יְהַעְדּוֹן Dan. vii. 26. יְשַׁתַּנּוֹ v. 10.

Participiorum, activi peal מָלֵא, peil מְלֵא et מְלִי; ithpeel מִתְמְלֵי, pael activi מְמַלֵּא et מְמַלֵּי (Dan. v. 12.(passivi מְמַלָּי, ithpaal מִתְמַלֵּי, aphel activi מַמְלֵי et מַמְלֵא, passivi מַמְלַי, etc. flexionem ex §. XXII. disces.

XVIII. *De verbis defectivis et geminatis.*

Verba primae radicalis nun eandem habent anomaliam; quam apud hebraeos, nun schevatum in medio vocis elidentia, et per dagesch compensantia: quae cum ex grammatica hebraica satis nota sit, non opus duco, paradigma adscribere. Id unum sciendum, frequentius apud chaldaeos nun schevatum retineri, verbumque ad paradigma regulare flecti. Vide Dan. ii. 16. Esdr. iv. 13. vii. 20. In אֲחֵת Esdr. v. 15. Scheva ante literam dagessandam positum consuetis regulis repugnat: magis analogice habet casselanus אַחַת.

De verbis mediae radicalis geminatae tenendum, chaldaeos mediam literam elisam, modo id fieri possit, in prima radicali compensare, (אַדֵּק, pro אַדְקֵק) fieri autem ubi id nequit, tertiae radicali dagesch compensativum imprimere: porro, dagesch forte primae radicalis nonnunquam in nun schevatum resolvere. Vide §. V. 2. c. α. pag. 15. 16. הַנְעֵל Dan. ii. 25. vi. 19. הַנְעֲלָה iv. 3.

Praeteritum peal flecte:

קַל	קַלַּת
קַלְתְּ	
קַלַּת	
קַלּוּ	קַלָּא
קַלְתּוּן	קַלְתֵּן
קַלְנָא	

Quod Dan. ii. 35. invenies דָּקוּ, forte ad lapsus punctatoris referendum; in casellano certe codice per patach et dagesch forte scribitur. עַלַּלַת Dan. v. 10. duplex est et diversa lectio a librario et punctatore in unam conscripta: nempe alii codices habebant ad formam paradigmatis perfecti;

עללת , quod עִלָּלַת adpellari debuisset ; alii עַלַּת : illam lectionem sequuti sunt , qui consonantes , hanc qui puncta descripserunt . Est ergo aliquod tanquam keri et cthib .

Infinitivus est , מִקַּל , si prima radicalis gutturalis sit ad regulam gutturalium mutandus , ut מִחַן , מֵעַל : imperativus קוֹל vel קֹל , sic flectendus ,

קֹל	קֹלִי
קֹלוּ	קֹלְנָא

Futurum ,

אֶקֹּל

תִּקֹּל	etc. תִּקְּלִין

Participium activum sive perfecte formari potest , קָלֵל , Levitici xvi. 2. 3. sive contracte , קָל . In Daniele illam formam literae , hanc puncta sequuntur , עָלְלִין c. iv. 4. עָלְלִין c. v. 8.

Tota conjugatio ithpeel duplicem flexionem habet , integram , אִתְקְלֵל , et contractam , media radicali in thau characteristico compensata , אִתְּקֵל . Ad hanc referes אִתְּעַל et יִתְּעַל Levit. x. 19. xi. 32. si puncta sequaris , potest enim et demtis punctis esse itthaphal .

Pael et ithpaal omni anomalia vacant : קַלְקֵל enim non ad illas , sed ad quadrilitera referendum .

Aphel אַקֵּל , itthaphal אִתַּקַּל , schaphel שַׁקֵּל , pro quibus et forma integra invenies תַּטְלֵל Dan. iv. 9. et in thargumim שַׁחְרַר manumisit , אִשְׁתַּחְרַר manumissus est , paradigmate opus non habent . הֶעָלָה Dan. v. 7. Segol habet ob sequentem gutturalem kametsatam : הֻעַל et הֻעַלוּ Dan. v. 13. 15. ad hophal pertinet . Schaphel in forma contracta simulat verbum primae radicalis schin , unde factum , ut per

errorem sed usu confirmatum, nova verba primae radicalis schin confingerentur. A חמם *incaluit*, aphel שַׁחֵם est, *urere*, *denigrare*; sed inde in peal exstitit שְׁחַם *nigrescere*, cum suis derivatis.

DE NOMINIBUS.

XIX. *Genus nominum.*

Genus nominum duplex, masculinum et femininum; significatione noscitur, et terminatione; illa, ut apud hebraeos, hac, ut *feminina* sint *in a, i et u terminata*, *reliqua omnia*, *masculina*. Quod ut paulo dicam distinctius, primo sciendum, terminationem non dici literas omnes vel syllabas, in quas nomen desinit, sed solas serviles. Jam sunt feminina, quae in statu absoluto singularis numeri terminantur,

1. In א, seu ejus loco ex imitatione hebraismi in ָה, ut חָכְמָא *sapientia*

2. In וּ et ִי, ut מַלְכוּ, נְוָלִי, nempe haec sunt apocapata pro מַלְכוּת et נְוָלִית, thau etiam, quod apud hebraeos nota feminini est, in statu constructo redituro.

Scio, quod huic regulae addi possit, רִבּוֹ *myrias*; כְּנָוָת, *collega*: sed prudens omitto. Alterius enim formae femininae punctum cholem incertum: alterius ת syriacis potius quam chaldaicis exemplis firmatur; fac autem utrumque recte se habere, formae sunt rariores, quibus nolim memoriam discentium onerare, terminationibus, *a*, *i*, *u*, quarum oblivisci vix volens poteris, contentus.

XX. *Numerus nominum statusque triplex. Status emphaticus copiosius explicatur.*

Numerum chaldaei habent, ut hebraei, singularem, dualem, et pluralem, legibus iisdem ponendum. De terminatione infra videbimus.

Statui absoluto et constructo, (id est, regenti genitivum,) tertium addunt, *emphaticum*, in quo declarando exemplis mihi linguae germanicae utendum est cum latina lingua, ipsa articulo carens, minus sit explicandae status emphatici naturae commoda.

Norunt mei cives omnes, articulum nos habere, *der*, *die*, *das*, *il*, *la*, quem nomini definite posito, nec tamen proprio, praemittimus, aliudque esse, *koenig*, *ein koenig*, *der koenig*, *re*, *un re*, *il re*, exempla habe:

Georg der dritte ward im jahre 1760. *koenig*: *Giorgio III. fù fatto re nell' an.* 1760. indefinite, et universaliter.

Im jahr 1772. *wird ein koenig sterben*: *nell' an.* 1772. *morrà un re*, indefinitive, ita ut hujus vaticinii eventum praestare omnino ausim, certus, aliquem eo anno regem Europae, Asiae, Africae, Americae aut terrarum incognitarum moriturum.

Jeder Unterthan wuerde sich freuen, *wenn der Koenig nach Deutschland käme*: *ogni suddito si rallegrerà*, *quando il rè verrà in Germania*, definite. Quilibet intelligit, de nostro rege sermonem esse.

Der koenig von Preussen, *Friderich der zweyte hat viel Kriege geführet*: *il re di Prussia*, *Federigo II. ha fatte molte guerre*, definite.

. . . . *und so stellete der koenig durch die zwey Schlachten bey Rosbach und Lissa alles wieder her : e così il re dopo le due battaglie di Rosbach e Lissa rifece tutto* : definite, in praecedentibus oportet de aliquo individuo rege sermonem, ejusque nomen expressum fuisse.

Koenig hat gestohlen. Nomen proprium, articuli non egens : nec vertenda verba, *rex furatus est*, sed *Koenigius furatus est*.

Hunc articulum nos quidem germani habemus, dedimusque, tanquam insitione in linguam latinam facta, victae a majoribus nostris Italiae, Galliae, Hispaniae, Lusitaniae : habent eum graeci, in ὁ, ἡ, τὸ, arabes in ال (al) hebraei in he suo demonstrativo. Ignorant contra, ut dixi, latini.

Jam aramaei utrique, non quidem articulum, quem nomini praeponant, rem tamen ejusque signum habent, terminatione nomina definite et individue sumenda distinguentes, plane ut sveci, norvegi et dani, *konung*, *re* indefinite, *konungen il re* definite. Haec terminatio apud chaldaeos est, *a*, e. g. מֶלֶךְ *ein koenig*, *un re*, מַלְכָּא *der koenig*, *il re*. Hunc ergo statum nominis, *emphaticum* dicunt grammatici, id est, *demonstrativum* : nec enim existimandum, statum emphaticum inde dici, quod insolentiorem emphasin nomen cum eo positum adipiscatur, fortiusque quid et sonantius dicat, sed *emphasis* hic idem est ac, *demonstratio rei individuae*, ab ἐμφαίνω, *monstro*. Nimium tamen emphasiologiae studium, initio hujus seculi fervens, in errorem nonnullos hic abripuit grammaticos, a quo sibi caveant, chaldaica discentes.

Est et hoc sciendum, adcuratiorem esse chaldaicam linguam in usu status emphatici, occidentali syriaca, quae

illo non raro abutitur, statumque emphaticum pro absoluto ponit.

XXI. *Paradigma numerorum ac statuum trium nominis.*

Paradigma singularis et pluralis numeri masculinorum facillimum, id est, nullis vocalium permutationibus obnoxium, primum propono, אָת, *signum*.

Emph.	Constr.	Abs.	
אָתָא	אָת	אָת	Singul.
אָתַיָּא	אָתֵי	אָתִין	Plural.

Sic flecte זְמָר *canticum*, עֲנָן *nubes*, אֱלָהּ *Deus*, aliaque monosyllabica kamets habentia.

In statu emphatico pluralis numeri, qui adjecta terminatione אָ a statu constructo syrorum occidentalium אָתַי formatur, nonnunquam ultimae syllabae יָּא ita contrahuntur, ut constructo fiat similis: יַמֵּי pro יַמַּיָּא Genes. i. 10. אַפֵּי Exod. xxxiv. 33. כַּשְׂדָּאֵי in keri, et כשדיא (quod כַּשְׂדַּיָּא pro כַּשְׂדָּיֵיָא legendum opinor) in cthib, Dan. ii. 5. תִּפְתָּיֵא aliquando cum keri תִּפְתָּאֵי Dan. iii. 2.

Pro aleph status emphatici posse et he poni, jam supra §. II. monui: id vero paulo frequentius, si aliud aleph immediate praecessit, ut in כַּשְׂדָּאָה , נְבִיאָה etc.

Femininorum paradigma est:

Emph.	Constr.	Abs.	
חָכְמְתָא	חָכְמַת	חָכְמָא	Sing.
חָכְמָתָא	חָכְמָת	חָכְמָן	Plur.

Statu absoluto pluralis ideo prae reliquis notando ; quod maxime ab hebraico paradigmate differt : singulari autem et plurali status constructi et emphatici non literis discernendo , sed aut ex vocalibus aut ex serie orationis agnoscendo . Sic flecte pleraque , מַלְכָּא *regina* , בְּתוּלָא *virgo* , מְדִינָא *provincia* , שָׁעָא *hora* , vocales nec abjicientia nec mutantia.

Dualis in ַיִן desinit tono in patach ponendo , ut a קֶרֶן vel קְרַן , *cornu* ,

קַרְנַיָּא	קַרְנֵי	קַרְנַיִן

aut , ut et exemplum ponam nominis feminine terminati , a מְאָה , *centum* ,

מָאתַיָּא	מָאתֵי	מָאתַיִן

Potest tamen et terminatio , ַיִן , in ָן et ֵין contrahi , ut מָאתָן *ducenti* , תְּרֵין *duo* .

XXII. *Paradigmata alia variarum formarum* .

Iam subjungo paradigmata aliarum formarum , in quibus aut mutari vocales solent , aut alia de caussa haerere possent tirones .

Masculina .

עָלְמָא	עָלַם	עָלַם *seculum* .
עָלְמַיָּא	עָלְמֵי	עָלְמִין

Kamets est invariabile , quia ex cholem hebraico ortum . Sunt tamen , qui in statu constructo עֲלַם ponunt , non grammatici solum , sed et codices : verum altera scriptio ex suffragio syriasmi occidentalis praeferenda .

כָּרוֹזָא	כָּרוֹז	כָּרוֹז *praeco*
כָּרוֹזַיָּא	כָּרוֹזֵי	כָּרוֹזִין

מִלְכָּא	מְלַךְ	מְלַךְ	*consilium*
מִלְכַיָּא	מִלְכֵי	מִלְכִין	
מַלְכָּא	מְלֵךְ	מְלֵךְ	*rex*
מַלְכַיָּא	מַלְכֵי	מַלְכִין	

Pro מְלַךְ in Daniele saepe per hebraismum scribitur, מֶלֶךְ, eadem in reliquis flexione. Qui autem grammatici מְלַךְ habent, aut in plurali dagesch lene imprimunt tertiae radicali, in utroque erroris convincuntur, in illo, (quod sine exemplis fingunt), a syriasmo occidentali, in hoc, exemplis biblicis.

Ad haec duo paradigmata, exigua mutatione, quam litera gutturalis infert, flectes,

דַּהֲבָא	דְּהַב	דְּהַב	*aurum*
דַּהֲבַיָּא	דַּהֲבֵי	דַּהֲבִין	
טַעֲמָא	טְעֵם	טְעֵם	*sapientia*
טַעֲמַיָּא	טַעֲמֵי	טַעֲמִין	

Quin et segolata hebraizantia

חֶלְמָא	חֲלֶם	חֲלֶם	*somnium*
חֶלְמַיָּא	חֶלְמֵי	חֶלְמִין	

Aliter paulo כְּתַל et גְּבַר

גֻּבְרָא	גְּבַר	גְּבַר	*vir*
גֻּבְרַיָּא	גֻּבְרֵי	גֻּבְרִין	

atque cum daghesch in tertia radicali אֲנַף et עֲנַף

עַנְפָּא	עֲנַף	עֲנַף	*folium*
עַנְפַּיָּא	עַנְפֵּי	עַנְפִּין	
זְנָא	זַן	זַן	*species*
זְנַיָּא	זְנֵי	זְנִין	
גַּפָּא	גַּף	גַּף	*ala*
גַּפַּיָּא	גַּפֵּי	גַּפִּין	
מַדְבְּחָא	מַדְבַּח	מַדְבַּח	*altare*
מַדְבְּחַיָּא	מַדְבְּחֵי	מַדְבְּחִין	
גֻּבָּא	גֹּב	גֹּב	*fovea*
גֻּבַּיָּא	גֻּבֵּי	גֻּבִּין	
חַרְטֻמָּא	חַרְטֹם	חַרְטֹם	*philosophus*
חַרְטֻמַּיָּא	חַרְטֻמֵּי	חַרְטֻמִּין	
כֹּלָּא	כֹּל	כֹּל	*universitas*

Hujus nominis status emphaticus tonum habere solet in penultima. Vide Dan. ii. 40.

קַדְמָאָא	קַדְמָי	קַדְמָי	*Primus*
קַדְמָאֵי	קַדְמָאֵי	קַדְמָאִין	

Ad hunc typum, de cujus statu emphatico jam supra dixi, gentilitia, ut מִצְרָי *aegyptius*, כַּשְׂדָּי *chaldaeus*, לֵוָי *levita*, flectuntur. Quod in statu absoluto sing. haec nomina per kamets ante jod scribuntur, non fit auctoritate loci Dan. ii. 10. ob pausam dubii, sed ex analogia syriasmi, zekofa habentis,

נְבִיָּאה	נְבִיא	נְבִיא	*propheta*
נְבִיאַיָּא	נְבִיאֵי	נְבִיאִין	

Ne dagesch in jod meo ausu posuisse videar, confer Esdr. v. 1. 2. vi. 14.

נַקְיָא	נְקֵא	נְקֵא *purus*
נְקַיָּא	נְקֵי	נְקַיִן

Ad hunc typum etiam participia verborum tertiae radicalis aleph flectuntur. In plurali absoluto tonus retrahitur, ut dualem simulent: quin et potest נְקַיִן in נְקַן contrahi.

Aliter אַרְיֵא, כָּרְסֵא et similia, pluralem à femininis in *u* terminatis mutuum sumentia.

אַרְיָא	אַרְיֵא	אַרְיֵא *leo*
אַרְיָוָתָא	אַרְיָוָת	אַרְיָוָן

Status emphaticus singularis, quem ex thargumim sumsi, (1. Reg. xiii. 24.) contractus ex אַרְיְיָא, ut a כָּרְסֵא, *solium*, dicitur, כָּרְסְיָא.

In his omnibus quae hactenus habuimus, masculinis, status constructus singularis numeri plane similis absoluto, quod memoriae subsidium notari potest: in una modo forma differt,

חֵילָא	חֵיל	חֲיִל *exercitus*
חֵילַיָּא	חֵילֵי	חֵילִין

quod nomen pluralem quoque adsciscit femininum

חֵילָוָתָא	חֵילָוָת	חֵילָוָן

in thargum obvium, nisi quod in illis, contra analogiam syriasmi jod quiescit, חֵילָוָן.

Sic et

עַיְנָא	עֵין	עַיִן	*oculus*
עַיְנַיָּא	עַיְנֵי	עַיְנִין	

Feminina.

מְדִינְתָּא	מְדִינַת	מְדִינָא	*provincia*
מְדִינָתָא	מְדִינָת	מְדִינָן	

Sic et בְּתוּלָא , גְּבוּרָא etc. nulla adhuc dum vocalium mutatione.

יַבֶּשְׁתָּא	יַבֶּשֶׁת	יַבֶּשָׁא	*terra*
יַבְּשָׁתָא	יַבְּשָׁת	יַבְּשָׁן	
מַתַּנְתָּא	מַתְּנַת	מַתְּנָא	*donum*
מַתְּנָתָא	מַתְּנָת	מַתְּנָן	

Sic et reliqua flectes nomina, in quibus concursus duorum schvaim mobilium vocalem adsumi jubet, patach, segol, aut chirek, ut יָקִדְתָּא *ardens*, a יָקְדָא Dan. iii. 6.

קַדְמָיְתָא	קַדְמָאַת	קַדְמָאָה	*primus*
קַדְמָיָתָא	קַדְמָאָת	קַדְמָאָן	

Statum emphaticum, quem alii habent in singulari קַדְמִיתָא et in plurali קַדְמָאָתָא, sumsi ex Dan. vii. 4. 8. 23. Flecti utroque modo potest.

נְוָלִיתָא	נְוָלִית	נְוָלִי	*sacratum*
נְוָלְיָתָא	נְוָלְיָת	נְוָלְיָן	
מַלְכוּתָא	מַלְכוּת	מַלְכוּ	*regnum*
מַלְכְוָתָא	מַלְכְוָת	מַלְכְוָן	

Participia.

Addo jam aliqua flexionis participiorum utriusque generis paradigmata, non quasi necessaria putem esse, sed quod forte grata erunt tironibus.

Activum peal.

קָטְלָא	קָטֵל	קָטֵל	masc.
קָטְלַיָּא	קָטְלֵי	קָטְלִין	
קָטְלְתָּא	קָטְלַת	קָטְלָא	fem.
קָטְלָתָא	קָטְלָת	קָטְלָן	
מָלְיָא	מָלֵא	מָלֵא	masc.
מָלַיָּא	מָלֵי	מָלַיִן	
מָלְיְתָא	מָלְיַת	מָלְיָא	fem.
מָלְיָתָא	מָלְיָת	מָלְיָן	

Peil.

קְטִילָא	קְטִיל	קְטִיל	masc.
קְטִילַיָּא	קְטִילֵי	קְטִילִין	
קְטִילְתָּא	קְטִילַת	קְטִילָא	fem.
קְטִילָתָא	קְטִילָת	קְטִילָן	
מְלְיָא	מְלֵא	מְלֵא	masc.
מְלַיָּא	מְלֵי	מְלַיִן	
מַלְיְתָא	מַלְיַת	מַלְיָא	fem.
מַלְיָתָא	מַלְיָת	מַלְיָן	

Ithpeel.

מִתְקַטְלָא	מִתְקְטֵל	מִתְקְטֵל	masc.

מִתְקַטְּלַיָּא	מִתְקַטְּלֵי	מִתְקַטְּלִין	
מִתְקַטְּלְתָּא	מִתְקַטְּלַת	מִתְקַטְּלָא	fem.
מִתְקַטְּלָתָא	מִתְקַטְּלָת	מִתְקַטְּלָן	

Pael , act. et pass.

מְקַטְּלָא	מְקַטֵּל (	מְקַטֵּל	masc.
	מְקַטַּל (	מְקַטַּל	
מְקַטְּלַיָּא	מְקַטְּלֵי	מְקַטְּלִין	
מְקַטַּלְתָּא	מְקַטְּלַת	מְקַטְּלָא	fem.
מְקַטְּלָתָא	מְקַטְּלָת	מְקַטְּלָן	
מְמַלְּיָא	מְמַלֵּא (	מְמַלֵּא	masc.
	מְמַלֵּי (	מְמַלֵּי	
מְמַלַּיָּא	מְמַלֵּי	מְמַלַּיִן	
מְמַלְּיִתָא	מְמַלְּיַת	מְמַלְּיָא	fem.
מְמַלְּיָתָא	מְמַלְּיָת	מְמַלְּיָן	

Haec sufficiant , ad quae reliqua quoque participia flectere , facile .

Sunt et aliqua flexione

Anomala

illa maxime , quae pluralem ab alio nomine aut forma nominis mutuantur . Exempla eorum ponam , non omnia colligam , quod infinitum foret , cum in thargumim multa sibi aut ipsi auctores aut eorum librarii permiserint , syris non icita , ac forte indigenis chaldaeis neque illicita .

אַבָּא	אַב	אָב	*pater*
אֲבָהָתָא	אֲבָהָת	אֲבָהַן	
אִמָּא	אֵם	אֵם	*mater*

אִמְהָתָא	אִמְהָת	אִמְהָן	
בְּרָא	בַּר	בַּר	*filius*
בְּנַיָּא	בְּנֵי	בְּנִין	
בְּתָא	בַּת	בַּת	*filia*
בְּנָתָא	בְּנָת	בְּנָן	
בַּיְתָא	בֵּית) vel בֵּי)	בַּיִת	*domus*
בָּתַּיָּא	בָּתֵּי	בָּתִּין	
שְׁמָא	שֵׁם	שֵׁם	*nomen*
שְׁמָהָתָא	שְׁמָהָת	שְׁמָהָן	
שַׁתָּא	שְׁנַת	שְׁנָא	*annus*
שְׁנַיָּא	שְׁנֵי	שְׁנִין	

XXIII. Nomina numeralia et mensium.

Numeralia habent Chaldaei

Ordinalia	Cardinalia		
	Fem.	Masc.	
קַדְמַי	חֲדָא	חַד	1
תִּנְיָן	תַּרְתֵּין	תְּרֵין	2
תְּלִיתַי	תְּלָת	תְּלָתָא	3
רְבִיעַי	אַרְבַּע	אַרְבְּעָא	4
חֲמִישַׁי	חֲמֵשׁ	חַמְשָׁא	5
שְׁתִּי	שֵׁת	שִׁתָּא	6
שְׁבִיעַי	שְׁבַע	שִׁבְעָא	7

8	תְּמַנְיָא (תְּמָנְאָ (	תְּמַנֵי	תְּמִינָי
9	תִּשְׁעָא	תְּשַׁע	תְּשִׁיעָי
10	עַסְרָא	עֲסַר	עֲסִירָי

Ex his cardinalia a 3. usque 10. substantiva sunt; unde fit, ut possint, vel potius soleant, sub forma feminina masculinis, sub masculina femininis praeponi, non sane insolentiore constructione, quam est haec latina: *hebdomas annorum*. Ab ordinalibus formari possunt adverbia numeralia adjecta terminatione וּת, ut Dan. ii. 7. תִּנְיָנוּת, *secundum, denuo*.

Ab 11. ad 19. numeri componuntur ex praecedentibus; qua de compositione adscribo verba Buxtorfii (*Lex. chald. p.* 1640.) *notanda est compositio* עסר *cum alio numero, qua litera* ע *absorbetur., et apud paraphrastas hierosolymitanos, et talmudicos usitata. Dicitur autem promiscue* עֲסַר *et* עַסְרֵי. *Si antecedens vox desinat in* ע*, tum et illud eliditur, ut in* תְּשַׁע *et* אַרְבַּע. Ponuntur autem numeralia cardinalia decade majore etiam pro ordinalibus, ut Exod. xii. 18. בְּאַרְבְּעָא עַסְרָא יוֹמא *decimo quarto die*, et עַד יוֹמָא עַסְרִין וְחַד *usque ad diem vigesimum primum*.

11 חַד עֲסַר contracte חַדְסַר , חַדְסְרֵי
12 תְּרֵי עֲסַר — תְּרֵיסַר , תְּרֵיסְרֵי
13 תְּלָתָא עֲסַר — תַּלְתֵּיסַר , תְּלֵיסַר , תְּלֵיסְרֵי
14 אַרְבְּעָא עֲסַר — אַרְבֵּיסַר , אַרְבֵּיסְרֵי
15 חַמְשָׁא עֲסַר — חֲמֵיסַר , חַמְסַר , חֲמֵיסְרֵי
16 שִׁתָּא עֲסַר — שְׁתֵּיסַר , שֵׁיתְסְרֵי
17 שִׁבְעָא עֲסַר — שְׁבְסַר , שְׁבְסְרֵי

18 תְּמַנְיָא עֲסַר — תַּמְנֵיסַר

19 תְּשְׁעָא עֲסַר — שְׁתַּסְרֵי vel שְׁתַסְרֵי

pro תְּשַׁסְרֵי

20	עַסְרִין ، עֶסְרִין	30	תְּלָתִין
40	אַרְבְּעִין	50	חַמְשִׁין
60	שִׁתִּין	70	שִׁבְעִין
80	תַּמְנָן ، תְּמָנָן	90	תִּשְׁעִין
100	מְאָדה	200	מָאתַיִן ، מָאתָן
1000	אֲלַף	10000	רִבּו

Hinc reliqui numeri componuntur : e. gr.

21 חַד וְעַסְרִין vel עַסְרִין וְחַד

300 תְּלָת מְאָדה

2000 תְּרֵין אַלְפִין

120000 תַּרְתָּא עַסְרֵי רִבְּוָן (Jon. iv. 11.)

Multiplicativa circumscribunt per חַד praepositum , ut Dan. iii. 19. חַד שִׁבְעָדה *septuplum* .

Subjungo , quae non ingrata discentibus linguam chaldaicam futura puto , nomina mensium . Sunt autem illi lunares , ideoque non cum nostris solaribus plane iidem : comparari tamen cum his possunt , quia intercalatione integri mensis ad solares annos identidem redire , seque illis adproximare solebant lunares judaeorum , qui chaldaice scripserunt , anni . Cur autem in comparatione mensium Buxtorfium recentioresque omnes deseram , sequar syriacam linguam et Josephi auctoritatem , ex *commentatione de mensibus hebraeorum* discant lectores , si opus esse arbitrantur . Ergo circiter respondet nostro

Aprili	יַרְחָא דַאֲבִיבָא seu , נִיסָן	*primus*
majo	אִיָּר , אִיָר	*secundus*
junio	סִיוָן	*tertius*
julio	תַּמּוּז	*quartus*
augusto	אָב	*quintus*
septembri	אֱלוּל	*sextus*
octobri	תִּשְׁרִי	*septimus*
novembri	מַרְחֶשְׁוָן	*octavus*
decembri	כִּסְלֵו	*nonus*
januario	טֵבֵת	*decimus*
februario	שְׁבָט	*undecimus*
martio	אֲדַר	*duodecimus*
post quem , quoties opus erat , intercalando addebatur	אֲדַר בַּתְרָאָא	*decimus tertius*

annum lunarem solari adproximaturus , facturusque , ut primi mensis die xvi. spicae Deo offerri possent.

DE PRONOMINIBUS.

XXIV. Pronomina personalia et suffixa.

Pronomina personalia haec sunt

Fem.	comm.	masc.	pers.	
	אֲנָא vel אֲנָה		1	Singul.
	אַנְתְּ		2	
הִיא		הוּא	3	
	אֲנַחְנָא vel נַחְנָא		1	Plural.
אַנְתֵּן		אַנְתּוּן	2	
אִנֵּן		אִנּוּן	3	

Secunda persona singularis, (*tu*) quoties masculini generis est in Danielo et Esdra אנתה scribitur, ut distingui a feminino possit: monentibus in margine masorethis, *he redundare*. Nempe Danielis et Esdrae tempore judaei adhuc per hebraismum *tu* masculinum extulisse videntur, אַנְתָּה: qui autem multis post seculis puncta adjecerunt, pronuntiationem suo tempore usitatam sequuti, אַנְתְּה punctarunt, ut he jam plane otiosum esset. Quae autem literae cum punctis non conveniunt, eas ut redundantes notare solent Masorethae.

In 3. person. plural. mascul. licet dicere, הִמּוֹן, הִנּוּן et הִמּוֹ. In feminino Dan. vii. 17. habes אִנִּין, seu, ut cassellanus codex a prima manu habet אינין

Pronomina personalia aliis partibus orationis, verbis, praepositionibus, et nominibus in fine addita, cumque illis in unam vocem contracta, *suffixa* dicuntur. Post verba et praepositiones propriam personalium significationem perfecte retinent, ut יְבַהֲלֻנַּנִי *terrebant me*, מִנִּי *a me* etc. at post participia et nomina alium quodammodo significatum adsciscunt.

Paradigma suffixorum verbis in unius tertiae personae praet. sing. masc. exemplo proponam:

Fem.	Singul. comm.	masc.
	קְטָלַנִי	
קְטָלֵךְ		קְטָלָךְ
קְטָלַהּ		קְטָלֵהּ
	Plural.	
	קְטָלָנָא	
קְטָלְכֵן		קְטָלְכוֹן
(*) קטלנן		קטלנון

(*) Haec duo suffixa solis literis ac sine punctis scripsi quod tacente syriasmo, Danielisque et Esdrae chaldaismo, qui ea non habet sed pronomine separato utitur, (Dan. ii. 34. etc.) incertum est, utra melior sit punctatio, קְטַלְנוּן Hos. i. 4. an quam aliqui grammatici in paradigmate ponunt, קְטַלְנוּן?

Verbo substantivo praesentis temporis cum careant orientales, ejusque loco pronomina personalia usurpent, ut אֲנָא significet, *sum*, אַנְתְּ *es*, הוּא *est* etc. factum est, ut aramaei ex compositione participii cum pronomine personali novum aliquod verbum praesentis temporis formarent, eoque linguam suam ditarent.

Sic pro קָטְלִין אַנְתּוּן dicunt, קָטְלִיתּוּן, *occiditis.* Nec tamen audeo, ut alii fecerunt, paradigma adjicere hujus praesentis: paradigmata enim non ex analogia aliqua auribus percepta proponi a grammatico debent, sed decerpi ex magno exemplorum numero: exempla autem contracti cum pronominibus personalibus participii neque ipse collegi, qui nunquam antea in animo habebam grammaticam chaldaicam scribere, eamque nunc festino, nec collecta ab aliis, quibus uti possim, reperi.

Post nomina, ut apud hebraeos ita et apud aramaeos, suffixa non quidem desinunt esse personalia, sed tamen novam quodammodo significationem induunt, ac vice funguntur pronominum possessivorum: e. g. *rex mei*, et *rex nostrum*, dicitur pro, *rex meus*, et *rex noster*: paradigmata suff. מְלֵךְ *rex*, et מַלְכָּא *regina*, seu, ut ante suffixa in statu emphatico concipi debent, מַלְכָּא et מַלְכְּתָא. Eundem typum sequi quoque solent suffixa particularum: notum id ex grammatica hebraica. Singularem ante suffixa simulant parti-

eulae יַת , בָּתַר , קֳבֵל , pluralem , אִית , בֵּין , קֳדָם , עֲלֵי , quamquam aliquae ex his aliisque utriusque sunt numeri .

Paradigma suffixorum nominis masculini.

Sing.		מַלְכִּי	
	מַלְכֵּךְ		מַלְכָּךְ
	מַלְכָּא (2)		מַלְכֵּה (1)
		מַלְכָּנָא	
	מַלְכְּכֵן		מַלְכְּכוֹן
	מַלְכְּהֵן		מַלְכְּהוֹן
Plural.		מַלְכַי	
	מַלְכַיְכִי		מַלְכָיךְ (3)
	מַלְכָהָא (5)		מַלְכוֹהִי (4)
		מַלְכָנָא	
	מַלְכֵיכֵן		מַלְכֵיכוֹן
	מַלְכֵיהֵן		מַלְכֵיהוֹן (6)

Addere nonnulla liceat , quibus ipsum paradigma onerare nolui .

1. מַלְכֵּה sine patach gnubha . — Pro he mappikato aleph poni crediderunt Masorethae in פִּשְׁרָא Dan. iv. 15. 16. v. 8. Verum est duplex lectio in unam vocem a librario et punctatore confusa . Literae textus legendae sunt in statu emphatico פִּשְׁרָא ; vocales pertinent ad aliam lectionem פשרה in codicibus obviam , ut ex bibliis *Io. Henrici Michaelis* discitur .

2. Aliquando et per patach , ut בַּהּ Dan iii. 15.

3. Cum jod quiescente , quod Masorethae ut super-

fluum notare solent, adscripto "יתיר י. Vide Dan. iii. 12. 18. iv. 24. Ultimo loco invenies quoque cum jod mobili, nec tamen servili pluraliter sed radicali חֲטָיָךְ, addito in non paucis codicibus et editionibus keri הטאך.

4. In thargumim sequioribus, i. e. hierosolymitano et PseudoIonathanis, saepe reperies מַלְכוֹי.

5. Pro מַלְכָּהָא Daniel plerumque habet מַלְכַּיהּ, ut גַּבַּיהּ et גַּפַּיהּ c. vii. 4. טִפְרַיהּ 19. קָדָמַיהּ 7. 8. 20. רַגְלַיהּ 19. שִׁנַּיהּ 5. 19.

6. Pro hoc nun nonnunquam ad imitationem hebraismi ponitur mem. Esdr. v. 3. 4. 5. 10. vii. 24.

Nominis feminini.

Sing. מַלְכְּתִי

מַלְכְּתָךְ　　מַלְכְּתֵךְ

מַלְכְּתֵהּ　　מַלְכְּתָהּ

מַלְכְּתָנָא

מַלְכַּתְכוֹן　　מַלְכַּתְכֵן

מַלְכַּתְהוֹן　　מַלְכַּתְהֵן

Plur. מַלְכָּתִי

מַלְכָּתָךְ　　מַלְכָּתֵךְ

מַלְכָּתֵהּ　　מַלְכָּתָהּ

מַלְכָּתָנָא

מַלְכָּתְכוֹן　　מַלְכָּתְכֵן

מַלְכָּתְהוֹן　　מַלְכָּתְהֵן

Exemplum anomalorum, אב, אח et חם

אֲבִי

אֲבוּךְ　　אֲבוּיִךְ

אֲבוּהִי　　אֲבוּהָא

אֲבוּנָא

אֲבוּכוֹן	אֲבוּכֵן
אֲבוּהוֹן	אֲבוּהֵן

Quod alii volunt pro אֲבִי etiam formari אֲבָא, teneri non potest: אֲבָא est status emphaticus, quo filii patres, suos quidem, alloquebantur, sed propterea א non est pronomen, *meus*. Est tamen plane singulare, quod pro בֵּינִי inter me, interdum reperitur בֵּינָא, Gen. xiii. 8.

XXV. *Pronomina demonstrativa, relativum, interrogativa, reciproca, possessiva.*

Reliqua jam sequuntur pronomina

1. *demonstrativa*:

Singul. masc. דְּךְ, דֵּךְ, דִּכֵּן, inque statu emphatico דְּנָה: hoc enim, quod alii grammatici feminino soli adsignant, saepissime in Daniele masculine ponitur. Exempla invenies in Buxtorfii concordantiis.

Singul. fem. דָּא, דָּךְ, דְּנָן et דְּנָה Dan. ii. 10.

Ortum videtur ab hebraico זֶה. Caph, quod interdum in fine additur, est suffixum superfluum secundae personae. Sic arabes dicunt, *hi tibi sunt fideles*, pro, *hi sunt fideles*. Vide gramm. arabicam §. 51.

Plur. אֵל, אֲלֵךְ, אִלֵּן, et cum eodem caph secundae personae אִלֵּךְ.

2. *Relativum*, non nisi unum דִּי, ex eoque truncatum דְּ praefixum. Neque solum relativum, *qui*, *quae*, *quod*, in omni genere et numero significat, indeque circumscriptioni genitivi casus inservit, ut שַׁלִּיטָא דִּי מַלְכָּא Dan. ii. 19. sed et conjunctivam particulam, *ut*, vel *quod*.

3. *Interrogativa* : מַן et מַנּוּ *quis ?* atque de rebus, מָה , מָן et מְנָא *quid ?* Ex his מָן (ܡܳܢ syrorum ;) ob locum hebraicum Mosis Exod. xvi. 15. notandum.

4. *Reciproca* faciunt adjecto suffixo ad nomina auxiliaria גּוּף , עֲצַם , גְּרַם , et נְפֶשׁ : ac denique

5. *Possessiva* separata , adjecto suffixo post דִּיל et דִּיהּ : דִּילָךְ *qui est tibi*, id est , *tuus* .

DE PARTICULIS.

XXVI Praefixa chaldaeorum.

Ex particulis sola notabimus praefixa , septem numero , ב , ל , כ , ו , ה , ד , מ , nec de illis multa dicemus , quod pleraque ex grammatica hebraica nota sunt : reliquas particulas omnes lexicographis relinquemus .

מ , ב , כ et ל idem significant chaldaeis , quod hebraeis , eodemque , quo apud hebraeos , modo praefiguntur.

De uno lamed addendum ,

1. Saepe futuro praeponi , eaque in imperativum convertere , aut per *ut* explicandum esse

2. Post illud saepe abjici *a*) jod praeformativum futuri , *b*) mem praeformativum infinitivi peal .

Exempla habe . לֶהֱוֺיִן *sunto* , pro לִיהֱוֺיִן Dan. v. 17. לֶהֱוֵא pro לְמֶהֱוֵא Dan. ii. 28. 29. לִבְנֵא pro לְמִבְנֵא Esdr. v. 13.

He non est demonstrativum , (eo enim non opus est chaldaeis , statum emphaticum habentibus ,) sed interrogativum , praefigiturque , per chateph patach aut patach , iisdem ,

quas grammat. hebraic. habet, legibus atque exceptionibus: Dan. ii. 26. הַאִיתָךְ *tune es?* vi. 22. הֲיִכִל *potuitne?*

Vau conversivum ignorant chaldaei, solum habent copulativum, eodem modo, quo hebraei praefigentes.

Daleth, cum particula separata דִי significatione convenit, estque 1. *qui*, *quae*, *quod*, 2. *ut* vel *quod*, 3. nota genitivi. Ortum videtur ex hebraico זה relative accepto, neutiquam ex שׁ praefixo: nec enim schin solet in daleth mutari, estque schin praefixum hebraeorum ex imitatione potius chaldaismi ortum, frequens in libris recentioribus, sed nullo certo exemplo in toto pentateucho Mosis repertum. Praefigitur per scheva, דְמַלְכָּא, *regis*, quod scheva ante aliud scheva notas ex grammatica hebraica mutationes subit.

ANALYSIS

PSALMI XXXIV.

semper : tempore omni in Dominum Benedicam

אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָֹה בְּכָל־עֵת תָּמִיד

. meo ore in ejus laus

תְּהִלָּתוֹ בְּפִי׃

אֲבָרְכָה Prima persona futuri *Piel.* Radix בָּרַךְ *benedixit.* Unde deberet esse אֲבָרֵּךְ cum daghèsh in media radicis: *Piel.* Sed quia ר non capit daghèsh. pagina 6. fit compensatio, mutando praecedens (ַ) in (ָ) pag. 12. Illud ה in fine est litera paragogica habens se per modum suffixi. pag. 61. Et ideò (ֵ) sub rhesh mutatur in shevà. pag. 55. Lineola inter (ָ) et shevà, est *metheg* distinguens illud (ָ) à camèts-catùph pag. 4.

אֶת־ Est signum accusativi casûs. pag. 11. Habet (ֶ) pro (ֵ) propter maccàph. pag. 19.

יְהוָֹה Nomen Dei dictum *Tetragrammaton*, significans *ipsum esse.* Radix הָוָה *fuit.* Est verè ineffabile: quia vera illius pronunciatio ignoratur. Cum enim Judaei, ob reverentiam, à nomine illo pronunciando diu abstinuissent, factum est tandem, ut nemo sciret, quomodo pronunciandum esset. Loco autem illius legerunt aliud Dei nomen אדוני : et, punctis postea inventis, huic nomini יהוה, apposuerunt puncta nominis אֲדוֹנָי. Sub prima tamen litera (י) posuerunt shevà, quia prima litera alterius nominis deberet etiam habere shevà ; Sed, quia est gutturalis, pro Shevà, habet (ֲ)

Imperitè ergo errant quidam neoterici, qui, videntes

ista puncta apposita, et ignorantes causam apponendi, legunt *Jehova*, nomen antiquis inauditum. Si per conjecturam determinanda esset vera nominis lectio; יְהֶיֶה legendum esse dicerem. Fundata est conjectura in eo, quòd alia nomina propria, hujus formae, coincidant cum tertia persona singulari fut. *Kal*. Et Deus ipse Exod. 3. 14. nomen suum ponit אֶהְיֶה quod est prima persona Fut. *Kal* a verbo הָיָה *fuit*.

Quòd autem legendum sit *Adhonai* potiùs, quàm *Jehova*; variis confirmari potest argumentis. Primò. Quia quando illud nomen concurrit cum אֲדוֹנָי habet puncta alterius nominis אֱלֹהִים Sic אֲדוֹנָי יֱהוִֹה ut scilicet non legatur *Adhonai Adhonai*, sed *Adhonai Elohim*. Qui legunt *Jehova*, deberent in hoc casu legere *Jehovi*: quòd tamen perabsurdum esset: cùm constet, puncta illa non esse propria istius nominis, sed aliena: tum quia non applicantur isti nomini, nisi in dicto casu concurrentiae; tum quia nec literae (י) competit habere (ֱ), nec literae ה quiescere in chirik. Secundo. Literae serviles וּבְלֵב praefiguntur per (ַ) sicut debent praefigi nomini אֲדוֹנָי paginâ 21. Cùm tamen, si legendum esset *Jehova*, praefigerentur per chirik. pagina 14 Item litera מ quae solet praefigi per chirik, sequente daghèsh, hìc praefigitur per (ֵ) quia gutturalis in voce אֲדוֹנָי hoc exigit. pag. 12.

Tertiò. Post nomen יְהוָֹה, literae בְּגַד כְּפַת habent daghèsh lene: quod non fieret, nisi legendum esset אֲדוֹנָי potiùs quam *Jehova*. Ibi enim sub ultima litera (י) utpote mobili, intelligitur shevà mutum, ratione cujus habetur illud daghèsh. pag. 6. Hic autem sub ultima litera ה, utpote quiescente shevà mutum non intelligitur.

Jam ergo, quia loco nominis יְהוָֹה substituitur nomen אֲדוֹנָי, etiam hujus danda est explicatio. Radix est אדן inusitata. In-

de אֶדֶן *basis*, et אָדוֹן *Dominus*. Cum suffixo, אֲדוֹנִי *Dominus meus.* Illud (ָ) in penultima deberet mutari in Shevà: pag. 19. sed א, quia est gutturalis, habet (ֲ) pro shevà. pag. 20. Porro de persona excellenti, dicitur in plurali אֲדוֹנַי *Domini mei* : Et, de Deo, אֲדֹנָי cum (ָ) pro (ַ) distinctionis causâ. Hoc tamen nomen, licet verè sit nomen plurale cum suffixo, sumitur tanquam purum nomen singulare, et latinè redditur *Dominus.*

בְּכָל־ Litera ב significat *in* ; habetque shevà, ut solet. pag. 12. Habet etiam daghèsh lene, quia venit post shevà mutum, ut modo explicatum est in argumento tertio. Quoad alteram partem vocis, radix est כָּלַל *perfecit.* Inde nomen כֹּל *omnis.* Sed hoc loco, pro cholem, habet camètspcatùph, propter maccàph. pagina 19. Quòd autem ibi sit Camèts-catùph potiùs quàm Camèts, colligitur per regulam traditam pagina 7. Praeterea כ, hoc loco, cùm nec sit in initio sententiae, nec veniat post shevà mutum, non habet daghèsh. Quando autem כֹּל absolutè ponitur, seu extra contextum Hebraeum, prima litera habet daghèsh ; quia tunc censetur esse in principio sententiae. Idemque dicendum de omni voce, quae incipit ab aliqua è literis בְּגַד כְּפַת.

עֵת Nomen est ortum à verbo vix usitato עָתַת. Accentus distinctivus *athnak* claudit sententiam.

תָּמִיד Est adverbium à verbo inusitato תמד. Prima litera ת habet daghèsh : quia est in principio sententiae. pag. 6.

תְּהִלָּתוֹ Radix, הָלַל, quod in *piel* significat *Laudavit* Inde nomen תְּהִלָּה *laus.* Cum Suffixo mutatur ה in ת pagina 17. Et sic fit תְּהִלָּתוֹ *laus ejus.* Prima litera venit post shevà mutum, quod subintelligitur sub ultima litera vocis prae-

cedentis. pag. 6: Et ideò, cùm sit una è literis בְּגַדְ כְּפַתְ, habet daghèsh lene. pag. 6. ל habet *daghèsh forte*, ad significandum defectum alterius ל radicalis. Hoc fit in his verbis imperfectis pagina 43. Et in nominibus inde ortis. cap. 2. pag. 24.

בְּפִי: Litera ב significat *in* praefigitur, per shevà, ut solet pagina 12. פֶּה *os* est radix. Ob adjunctum suffixum, ammittit ה. pagina 17. Unde fit פִּי *os meum*, et בְּפִי *in ore meo* Sed hoc loco, propter rationem superius explicatam, daghèsh omittitur tum in פ tum in ב. Anomaliam hujus nominis פֶּה vide ulteriùs pag. 26. Denique apponitur accentus *soph-pasùk*, ad finem versùs denotandum.

audient : mea anima laudabitur Domino in

בַּיהוָֹה תִּתְהַלֵּל נַפְשִׁי יִשְׁמְעוּ

laetabuntur et, mansueti

עֲנָוִים וְיִשְׂמָחוּ:

בַּיהוָֹה Juxta dicta, legendum est בַּאדוֹנָי, quod etiam contractè dicitur pro בַּאֲדוֹנָי p. 21. ב habet daghèsh, quia est in principio sententiae pag. 6. Habet etiam (ַ) pro shevà, propter affinitatem cum puncto composito sequente. pag. 21. Reliqua ad hanc vocem spectantia, jam explicata sunt in versu primo.

תִּתְהַלֵּל Tertia sing. fem. Fut. *Hithpael.* à radice הָלַל. Propter shevà mutum, quod, juxta superiùs dicta, subintelligitur sub ultima litera vocis praecedentis, prima litera hujus vocis habet daghèsh lene. pag. 6.

נַפְשִׁי. Radix est ipsum nomen נֶפֶשׁ *anima*. Habet suffixum, et ideo primum (ֶ) mutatur in shevà. p. 19.

Sed, nè legatur shevà ante aliud sheva, mutatur iterum primum shevà in (ַ) pag. 21. Et sic tandem habetur נַפְשִׁי *anima mea.*

יִשְׁמְעוּ Est tertia persona plur. masc. Fut. *Kal* à radice שָׁמַע *audivit*. Sed, quia tertia persona imperativi exprimitur apud Hebraeos per futurum; vox haec verti potest *audient*, vel *audiant*.

עֲנָוִים Radix עָנָה *audivit*, *respondit* etc. Inde nomen עָנָו *mansuetus*. Pluralis fit addendo יִם pag. 10. (ָ) in penultima mutatur in shevà pag. 19. Sed, nè shevà simplex legatur sub gutturali, iterum mutatur in (ֲ) pag. 21. Et sic fit עֲנָוִים *mansueti*.

וְיִשְׂמָחוּ Radix שָׂמַח *laetatus est*. Prima litera ו significat *et*: praefigitur, ut solet, per shevà. pagina 12. Verbum ipsum deberet esse יִשְׂמְחוּ et sic explicaretur prorsus ut יִשְׁמְעוּ. Sed, propter accentum distinctivum, retrahitur tonus: et posterius shevà ortum ex (ַ) brevi, mutatur in (ָ) longum simile. pagina 18. Dico autem illud shevà ortum esse ex pathaeh; quia in singulari numero est יִשְׂמַח cum (ַ) pro (וֹ) juxta regulam traditam p. 37. Unde, dum fit in plurali יִשְׂמְחוּ, shevà sub מ oritur ex pathach.

exaltemus et : mecum Dominum Magnificate

גַּדְּלוּ לַיהוָה אִתִּי וּנְרוֹמְמָה

pariter ejus nomen

שְׁמוֹ יַחְדָּו ׃

גַּדְּלוּ Radix, גָּדַל *magnus fuit*. Plur. masc. imperativi *Piel*.

לַיהוָה Lege לַאדֹנָי Et vide primam vocem versus praecedentis.

אִתִּי Componitur ex particula אֵת *cum* , et suffixo adjuncto pag. 59.

וּנְרוֹמְמָה Illud (וּ) significat *et*, Ponitur pro (וְ) propter shevatam , quae sequitur. pagina 13. Et , quia illud (וּ) habetur pro brevi , shevà sequens quiescit. Quoad reliquam vocem , radix est רוּם *altum esse*. In *Piel* est רוֹמֵם per (וֹ) immutabile. pagina 45. Unde juxta paradigma verborum perfectorum (dicta irregularitate praesupposita) regulariter fit נְרוֹמֵם in prima persona plurali futuri *piel*. Hic autem additur ה paragogicum habens se per modum *suffixi*. Et ideò (ֵ) sub מ mutatur in shevà. pagina 61. Et sic sit נְרוֹמְמָה *exaltabimus* , vel *exaltemus* : Sicut enim tertia persona (ut dictum est suprà) ita et prima persona imperativi , apud Hebraeos exprimitur per futurum.

שְׁמוֹ Radix שֵׁם *nomen*. Propter *suffixum* , mutatur (ֵ) in (ְ) pag. 19.

יַחְדָּו Est adverbium à radice יָחַד *unitus fuit*.

omnibus ex et , *me exaudivit et* , *Dominum Quaesivi*

דָּרַשְׁתִּי אֶת־יְהוָה וְעָנָנִי וּמִכָּל־

me liberavit meis pavoribus

מְגוּרוֹתַי הִצִּילָנִי׃

דָּרַשְׁתִּי Prima pers. sing. praeteriti *Kal*. Radix דָּרַשׁ *quaesivit*.

אֶת־יְהוָה Vide in vers. 1.

וְעָנָנִי Illud וְ significat *et*. נִי est suffixum proprium. pag. 57. Hujus autem verbi radix est עָנָה *exaudivit*. Propter

suffixum, (ִ) sub prima radicis mutatur in shevà, pagina 55. Ipsum autem suffixum adjungitur per pathach (sub ultima radicis) pagina 57. Unde fit עֲנָהַנִי vel, posito sub gutturali (ֲ) pro shevà, עֲנָהֲנִי. Sed abjecto ה, et factâ punctorum retrogradatione, juxtà regulam pro hujusmodi verbis pagina 58. fit עֲנַנִי *exaudivit me.* Hic tamen, propter accentum distinctivum, (ַ) mutatur in (ָ) pag. 18. Et sic tandem habetur עֲנָנִי

וּמִכָּל־ Illud (וּ) significat *et.* Ponitur pro (וְ) propter labialem quae sequitur. pag. 13. מ significat *ex*; et, more solito, praefigitur per chirik, sequente daghèsh. pag. 12. Reliquam vocem vide explicatam vers. 1.

מְגוּרוֹתַי Radix גּוּר *pavere*, *peregrinari* etc. Inde מְגוּרָה *pavor*, cum duabus litteris *heemanticis* nominum formativis pag. 17. In plurali מְגוּרוֹת pa. 10. Cum suffixo מְגוּרֹתַי. Vide regulam. pag. 16.

הִצִּילָנִי׃ Radix נצל inusitatum in *kal.* In *niphal*, *evasit.* In *hiphil*, *evadere fecit.* In praeterito autem *hiphil*, tertia sing. deberet esse הִנְצִיל. Sed, quia verbum est defectivum *pe-nun*, abjecto nun shevato, fit compensatio per daghèsh. pag. 41. Et sic habetur הִצִּיל *evadere fecit*, seu *liberavit*. Cui suffixum נִי deberet adjungi per (ַ) pag. 57. Sed accentus distinctivus mutat illud (ַ) in (ָ) pag. 18. Et sic habetur הִצִּילָנִי׃ *liberavit me.*

eorum facies et sunt illuminati et , eum ad Aspexerunt

הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם

. *erubescent non*

אַל־יֶחְפָּרוּ ׃

הִבִּיטוּ Radix נבט. In tertia sing. praeteriti *hiphil*, deberet esse הִנְבִּיט. Sed, quia verbum est defectivum *Pe-Nun*, (sicut ultima vox versùs praecedentis) est הִבִּיט Et in tertia Plur. הִבִּיטוּ.

אֵלָיו Componitur ex אֶל *ad*, et suffixo, juxtà regulam traditam. pag. 60.

וְנָהָרוּ Illud וְ est notum praefixum. Quoad reliquam vocem, radix est נָהַר *confluxit.* Unde in tertia plur. praet. *Kal.* juxtà paradigma, fit נָהֲרוּ (et, posito (ֲ) pro shevà propter gutturalem, נָהֲרוּ). Sed, propter accentum distinctivum, retrahitur tonus, et shevà illud mutatur in (ָ) pag. 18.

וּפְנֵיהֶם Ponitur וּ pro וְ tum quia ante labialem, tum quia ante shevatam. pag. 13. Reliquae vocis radix פָּנָה *aspexit.* Inde nomen פָּנִים *facies.* Caret singulari. Sed quia sumitur, tanquam esset ex singulari פָּן illud (ָ) habetur pro (ָ) in ultima syllaba. Unde cum suffixis absolutis non mutatur; sed in regimine et cum suffixis constructis, mutatur in shevà. Uno verbo. Vox פָּנִים habet se ut דְּבָרִים (vide pag. 22.) prima syllaba דָּ abjecta.

אַל Dehortandi, et negandi particula *nè*, *non.*

יֶחְפָּרוּ ׃ Radix חָפַר *erubuit, fodit* etc. Unde in tertia masc. sing. futuri *kal*, fit יֶחְפַּר ubi gutturalis ח habet (ֱ) pro shevà. pag. 21. Et jod formativum futuri (per se loquendo shevatum, pag. 36.) habet (ֶ) propter affinitatem. pag. 21. Jam verò licet gutturalis cedat suo jure habendi punctum compositum,

et habeat tantum shevà simplex; adhuc litera formativa retinet punctum titulo affinitatis debitum. p. 37. Et sic sit יֶחְפַּר, cum (ֶ) pro (ִי), quia est verbum neutrum. pag. 37. Ab hoc singulari, fit in plurali יֶחְפְּרוּ *erubescent*. Sed hic, propter accentum distinctivum, Shevà mutatur in (ָ) et retrahitur tonus. pag. 19. Et sic tandem habetur : יֶחְפָּרוּ

audivit Dominus et , clamavit pauper iste

זֶה עָנִי קָרָא וַיהוָה שָׁמֵעַ

: *cum salvavit ejus angustiis omnibus ex et*

וּמִכָּל־צָרוֹתָיו הוֹשִׁיעוֹ ׃

זֶה Pronomen demonstrativum. pag. 15.

עָנִי Nomen, à verbo עָנָה *pauper*, *vel afflictus fuit.*

קָרָא Radix ipsa. Habet (ָ) in ultima ob literam quiescentem א. pag. 49.

וַיהוָה Lege וַאדֹנָי et vide primam vocem vers. 2.

שָׁמֵעַ Radix ipsa. Frequentiùs legitur שָׁמַע Sed pro communi terminatione (ַ), aliquando est (ֵ) pag. 37. Et tunc ultima litera ע debet habere (ַ) suffuratum, ut hoc loco habet. p. 4.

וּמִכָּל־ Explicatum est vers. 4.

צָרוֹתָיו Radix צוּר *arctare*. Inde צָרָה *angustia*. In plurali צָרוֹת Cum suffixo צָרוֹתָיו Vide pag. 17. Primum (ָ), cùm juxtà regulam communem deberet mutari in sheva, in hoc nomine non mutatur. pag. 26.

הוֹשִׁיעוֹ ׃ Radix ישע inusitata ; in *hiphil* הוֹשִׁיעַ *salvavit*, cum (וֹ) pro jodh shevato , juxta paradigma verborum *pe-jodh*. pag. 42. Et cum (ַ) suffurato sub ע pag.

4. Sed illud (ֵ) suffuratum evanescit, quando additur suffixum: et sic fit הוֹשִׁיעוֹ *salvavit eum.*

circa Domini Angelus Castrametans

חֹנֶה מַלְאַךְ־יְהוָה סָבִיב

eos liberavit et, eum timentes

לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם׃

חֹנֶה Participium à חָנָה *castrametatus est.* pag. 51. Sumitur etiam pro tempore praesente. pag. 30.

מַלְאַךְ Radix לאך inusitatum. Inde מַלְאָךְ *angelus.* Illud autem (ָ) hoc loco mutatur in (ַ) tum propter regimen, tum propter maccàph. pag. 20. et pag. 19.

סָבִיב Radix סָבַב *circuivit.* Inde סָבִיב *circuitus*, et adverbialiter *circa.*

לִירֵאָיו Radix יָרֵא *timuit.* Et idem est participium. pag. 37. Unde in plurali fit יְרֵאִים *timentes.* p. 19. et p. 10. Cum suffixo יְרֵאָיו *timentes eum.* Praefixum ל est signum dativi casus: non habet shevà, ut solet; sed, quia venit ante jodh shevatum, pro duplici shevà, est unum chirix. pag. 14.

וַיְחַלְּצֵם Illud ו praefixum significat et, simulque est conversivum futuri, ut colligitur ex modo praefigendi. pag. 13. Ipsius verbi radix est חָלַץ *liberavit*, *eruit* etc. Inde tertia sing. masc. fut. *piel.* יְחַלֵּץ Cum suffixo autem mutatur illud (ֵ) in shevà. pag. 55. Et suffixum ם adjungitur per (ֵ) pag. 57. sicque, simul addito praefixo, fit וַיְחַלְּצֵם et *liberavit eos.*

beatus : Dominus bonus quia ; videte et , Gustate

טַעֲמוּ . וּרְאוּ כִּי־טוֹב יְהוָה אַשְׁרֵי

eo in sperabit vir

הַגֶּבֶר יֶחֱסֶה־בּוֹ :

טַעֲמוּ Radix טָעַם *gustavit.* Inde , juxta paradigma , fit plur. masc. imperativi *Kal* טְעֲמוּ. Sed gutturalis ע habet (ֲ) pro shevà. pag. 20. Et ideò alterum shevà , quod per se loquendo deberet esse sub ט (sicut est in sing. masc. et plur. fœm.) non mutatur in chirik , sed in (ַ), propter affinitatem cum puncto composito sequente. pag. 21. Et sic fit טַעֲמוּ *gustate.*

וּרְאוּ Ponitur וּ pro וְ ante shevatam. pag. 13. Quod וּ habetur pro brevi. Itaque ; non legitur shevà sequens , quia venit post vocalem brevem. p. 5. Ipsius verbi radix רָאָה *vidit* e quiescentibus *lamedh-he.* Unde in imperativo *kal* fit Plur. masc. רְאוּ *videte.* pag. 51.

כִּי־ Conjunctio significans *quoniam.*

טוֹב *Bonus* , Nomen à טוֹב *bonum esse.*

אַשְׁרֵי A verbo אָשַׁר *incessit* , in *piel beavit.* Aliqui volunt esse nomen adjectivum indeclinabile , Sed si ita esset , diceretur אַשְׁרֵי אַתָּה *beatus tu* , potiùs quam אַשְׁרֶיךָ Contrarium tamen constat ex bibliis. Alii volunt esse adverbium , ita ut cum suffixis explicetur sic : *bene* , seu *beatè tibi* etc. cum nomine , *bene viro* , seu *beatè viro* etc. Plerique tamen dicunt esse substantivum inventum tantùm in forma regiminis pluralis , et cum suffixis. Juxta hos τὸ *beatus vir* idiotismo hebraico exprimitur sic , *Beatitudines viri* : Et τὸ *beatus tu*, sic *beatitudines tuae.* Huic modo loquendi favet apostolus dicens Rom. 4. 6. *David dicit beatitudinem hominis* etc.

הַגֶּבֶר Radix גָּבַר *praevaluit.* Inde גֶּבֶר *vir.* Et, cum *he demonstrativo*, seu *he emphatico*, הַגֶּבֶר Praefigitur ut solet per (ַ) sequente daghèsh, pag. 12.

יֶחֱסֶה־ Radix חָסָה *speravit*, è quiescentibus *lamedh-he.* In tertia masc. sing. futuri *Kal*, juxta paradigma, est יַחְסֶה pag. 51. sed gutturalis ח habet (ֱ) pro shevà. Unde et litera *etinalis* habet punctum affine. pag. 39.

בּוֹ׃ Componitur ex praefixo ב et suffixo ו pag. 58. Illud punctum in ב est *daghèsh forte.* Et vox haec debet legi per modum unius cum praecedente. pag. 64.

non quia, ejus Sancti Dominum timete

יְראוּ אֶת־יְהֹוָה קְדשָׁיו כִּי־אֵין

eum timentibus defectus

מַחְסוֹר לִירֵאָיו׃

יְראוּ Radix יָרֵא *timuit.* unde in imperativo *kal* fit plur. masc. regulariter יִרְאוּ. Sed haec coincidit cum tertia plur. masc. futuri *kal* à verbo רָאָה *vidit*: et ideò, distinctionis causa, tollitur shevà sub resh; ut sic, puncto vocali ו pertinente ad resh, א quiescat et cognoscatur verbum esse è quiescentibus *lamedh-aleph.* Jam verò redit alterum shevà, quod, per se loquendo, debet esse sub prima radicis; ut diximus in prima voce versus praecedentis. Cùm enim illud shevà non mutetur in chirik, nisi propter shevà sequens; hoc sublato, illud debet manere. Et sic habetur יְראוּ *timete.*

קְדשָׁיו Radix קָדַשׁ *sanctus fuit.* Inde nomen קָדוֹשׁ *sanctus.* Plur. קְדוֹשִׁים cum suffixo קְדוֹשָׁיו *sancti ejus.* (ָ) in penultima mutatur in shevà. pag. 19. (וֹ) non mutatur. pag. 20.

Sed hoc loco ponitur cholem sine vau expresso ; et coincidit cum puncto in cornu literae שׂ pag. 4.

כִּי־ Conjunctio significans *quoniam.*

אֵין Adverbium significans , *non.*

מַחְסוֹר Radix חָסֵר *defecit.* Inde מַחְסוֹר *defectus.* prima litera est hëemantica. pag. 14.

לִירֵאָיו׃ explicatum est vers. 7.

Domini quaerentes et : esurierunt et , eguerunt Leunculi

כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ וְדֹרְשֵׁי יְהוָה

bono omni deficient non

לֹא־יַחְסְרוּ כָל־טוֹב׃

כְּפִירִים Radix כָּפַר *pice obduxit* etc. nomen כְּפִיר *leunculus.* plur. כְּפִירִים

רָשׁוּ Radix רוּשׁ *egere , pauperari .* Inde tertia plur. praeteriti *Kal.* רָשׁוּ pag. 46.

וְרָעֵבוּ Radix רָעֵב *esuriit* , cum (‥) in ultima. Inde in plur. רָעְבוּ sed ponendum esset (-.) pro shevà sub gutturali pag. 20. nisi adesset accentus distinctivus. Hic autem accentus retrahit tonum, simulque mutat shevà in punctum longum , ex quo ortum habuit. pag. 19. Et sic fit רָעֵבוּ

וְדֹרְשֵׁי Radix דָּרַשׁ *quaesivit.* Inde in participio *benoni* דּוֹרֵשׁ vel דֹּרֵשׁ p. 35. plur. דֹּרְשִׁים regim. דֹּרְשֵׁי. Participia enim declinantur ut nomina. pag. 36. Tserè in ultima mutatur in shevà. pag. 20. Regimen autem plur. fit mutando (ים.) in (י‥) pag. 11.

לֹא־יַחְסְרוּ Vocula לֹא est adverbium significans *non.* Ipsius verbi radix חָסֵר *defecit.* Inde tertia plur. masc. fut. *kal.* יֶחְסְרוּ Sed litera etinalis habet (-) propter affinitatem cum

puncto composito, quod debetur gutturali ח. pag. 21. Vide etiam quae dicta sunt de ultima voce versùs 5.

כָּל־טוֹב Vide vers. 1. et 8.

timorem : me audite, filii Venite

לְכוּ־בָנִים שִׁמְעוּ־לִי יִרְאַת

vos docebo Domini

יְהוָה אֲלַמֶּדְכֶם׃

לְכוּ־ Radix יָלַךְ e quiescentibus *pe-jodh.* Inde plur. masc. imperativi *kal* לְכוּ vide paradigma pag. 42.

בָּנִים Radix בָּנָה *aedificavit.* Inde בֵּן *filius* plur. בָּנִים

שִׁמְעוּ־ Plur. masc. imperativi *Kal* à שָׁמַע *audivit.*

לִי Componitur ex suffixo (י.) et praefixo ל pag. 15.

יִרְאַת Radix יָרֵא *timuit.* Inde יִרְאָה *timor.* In regimine autem fit יִרְאַת p. 11.

אֲלַמֶּדְכֶם Radix לָמַד *didicit.* In *Piel docuit.* Inde 1. sing. futuri *piel* אֲלַמֵּד. Cum suffixo mutatur (-) in (:) pag. 55. et quia suffixum כֶם adjungitur etiam per shevà. pag. 57. shevà venit ante aliud shevà : ideoque prius shevà ortum ex (-) mutatur in (-) pag. 21. Et sic fit אֲלַמֶּדְכֶם *docebo vos.*

dies diligens, vitam volens qui, vir ille quis

מִי־הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים

bonum videndum ad

לִרְאוֹת טוֹב׃

מִי־ Pronomen interrogativum. pag. 16.

הָאִישׁ Prima litera est ה emphaticum. Solet praefigi per (-) sequente daghèsh. pag 12. sed, quia א, utpote gutturalis, non capit daghèsh, p. 6. fit compensatio, mutando (-) in (־) pag. 12. nomen אִישׁ *vir* est ipsa radix.

הֶחָפֵץ Iterum venit ה emphaticum, seu demonstrativum. Sed cum (״) quia ante ח cametsatum. pag. 13. radix חָפֵץ *voluit.* Idemque est participium *benonì.* pag. 37.

חַיִּים Nomen pluralis tantùm numeri. radix חָיָה *vixit.*

אֹהֵב Participium *benonì.* Radix אָהַב *dilexit.*

יָמִים Radix יוֹם *dies.* Plur. יָמִים pag. 25.

לִרְאוֹת Solet ל praefigi per shevà. pag. 12. Sed illud shevà hic, quia venit ante aliud shevà, mutatur in chirik. pag. 21. Quoad reliquam vocem, radix רָאָה *vidit.* Inde fit in infinitivo *kal* רְאוֹת pag. 51. et cum praefixo ל, לִרְאוֹת.

tua labia et: malo à tuam linguam custodi

נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ

dolum loqui à:

מִדַּבֵּר מִרְמָה׃

נְצֹר Radix נָצַר *custodivit.* Est verbum defectivum *pe-nun*: sed sequitur formam perfectorum. Unde in imperativo *kal* fit נְצֹר pag. 35.

לְשׁוֹנְךָ Radix לָשַׁן inusitata in *kal.* inde autem fit nomen לָשׁוֹן *lingua.* Propter suffixum, (ָ) mutatur in (ְ) pag. 19. et sic fit לְשׁוֹנְךָ *lingua tua.*

מֵרָע Illud מ significat *a*; praefigi solet per chirik sequente daghèsh. pag. 12. sed, quia resh non capit daghèsh.

pag. 6. fit compensatio, mutando chirik in tserè. pag. 12. Quoad reliquam vocem, radix רוּעַ *malum esse.* Inde רַע vel רָע *malus* et substantivè *malum.* Hic autem, propter accentum distinctivum, debet scribi רָע cum (ָ) pag. 18.

וּשְׂפָתֶיךָ Radix שָׂפָה *labium.* Dual. שְׂפָתַיִם nam primum (ָ) mutatur in shevà. pag. 19. Additur autem ַיִם, et ה mutatur in ת pag. 10. Unde cum suffixo fit שְׂפָתֶיךָ Praefixum וּ ponitur pro וְ ante literam shevatam. pag. 13. Et, quia illud וּ habetur pro brevi, shevà sequens quiescit. Quia autem shevà illud oritur ex puncto longo, litera פ non habet daghèsh. pag. 64.

מִדַּבֵּר Radix דָּבַר *locutus est.* Inde infinitivus *Piel* דַּבֵּר et מִדַּבֵּר cum מ praefixo. pag. 12.

מִרְמָה׃ Radix רָמָה *projecit.* In *piel dolosè egit.* Inde Nomen מִרְמָה *dolus.*

quaere : bonum fac et, malo a Declina

סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ

eam persequere et, pacem

שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ׃

סוּר Verbum è quiescentibus *ajin-vau.* Est hic in imperativo *kal.* eademque vox est infinitivus *kal*, et ipsa radix.

מֵרָע Explicatum est vers. praecedenti.

וַעֲשֵׂה Radix עָשָׂה *fecit.* Inde imperativus *kal* עֲשֵׂה cum (ֲ) pro shevà sub gutturali. pag. 21. Unde et litera (ו) quae solet praefigi per shevà, pag. 12. habet (ַ) propter affinitatem. pag. 21.

בַּקֵּשׁ Imperativus *piel* à verbo בִּקֵּשׁ *quaesivit.*

שָׁלוֹם Radix שָׁלַם *perfecit*, *pacificus fuit* etc.

וְרָדְפֵהוּ: Radix רָדַף *persecutus est.* Inde imperativus *kal* רְדוֹף. Sed cum suffixo, prima radicis habet camets-catuph, secunda habet shevà. pag. 57. Et suffixum הוּ (Verborum proprium pag. 55.) adjungitur per (ֵ) pag. 57. et sic fit רָדְפֵהוּ, cui praefigitur (וְ) more solito. Porrò פ, licet ibi veniat post shevà mutum, non habet daghèsh; quia illud shevà oritur ex puncto longo (וֹ) pag. 64.

ejus aures et, justos ad Domini Oculi

עֵינֵי יְהוָה אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנָיו

eorum clamorem ad

אֶל־שַׁוְעָתָם:

עֵינֵי Radix עַיִן *oculus.* dual. עֵינַיִם pag. 30. et pag. 25. In regimine עֵינֵי pag. 11.

אֶל־צַדִּיקִים Prima vocula est praepositio significans *ad.* Alterius vocis radix צָדַק *justus fuit.* Inde צַדִּיק *justus.* plur. צַדִּיקִים pag. 10.

וְאָזְנָיו Radix אזן. Inde אֹזֶן *auris.* Dual. אָזְנַיִם. Et cum suffixo אָזְנָיו p. 28. Illud cholem, juxta regulam communem pag. 20. mutatur in (ֳ) sed, quia punctum compositum ante aliud shevà amittit suum shevà, pag. 21. inde fit camèts-catùph.

שַׁוְעָתָם: Radix שָׁוַע *clamavit.* Inde שַׁוְעָה *clamor.* Cum suffixo mutatur ה in ת pag. 17. et sic fit שַׁוְעָתָם

exscindendum ad: malum facientes in Domini Vultus

פְּנֵי יְהוָה בְּעֹשֵׂי רָע לְהַכְרִית

eorum memoriam terra de

מֵאֶרֶץ זִכְרָם׃

פְּנֵי Radix פָּנָה inde nomen plurale פָּנִים In regimine פְּנֵי. Vide de hac voce plura in vers. 5.

בְּעֹשֵׂי Radix עָשָׂה *fecit*, è quiescentibus *làmedh-hc.* Inde participium *benoni* עֹשֶׂה. Plur. עֹשִׂים. In regimine עֹשֵׂי. Cholem ponitur sine ו expresso, ut saepe fit pag. 4.

לְהַכְרִית Radix כָּרַת *exscidit.* Inde infinitivus *hiphil* הַכְרִית praefigitur ל more solito, ut fiat gerundium, pag. 36.

מֵאֶרֶץ Componitur ex אֶרֶץ et מ praefixo. אֶרֶץ *terra* est ipsa radix. מ praefigi solet per chirik sequente daghèsh. pag. 12. Hic autem, quia gutturalis א non capit daghèsh, pag. 6. fit compensatio per (ֵ) pag. 12.

זִכְרָם Radix זָכַר *recordatus est*. Inde זֵכֶר *memoria*. Cum suffixo, utrumque (ֶ) mutatur in shevà. pag. 19. et 20. prius autem shevà, quia venit ante aliud shevà, mutatur in (ִ) pag. 21. et sic fit זִכְרָם *memoria eorum.*

omnibus ex et, audivit Dominus et, clamaverunt

צָעֲקוּ וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל־

eos liberavit eorum angustiis

צָרוֹתָם הִצִּילָם׃

צָעֲקוּ Radix צָעַק *clamavit.* Inde tertia plur. praeteriti *kal* צָעֲקוּ cum (ֲ) pro shèva sub gutturali. pag. 21.

וַיהוָה שָׁמֵעַ וּמִכָּל־ Explicatum est v. 6. צָרוֹתָם ut v. 6. Pro suffixo autem, vide pag. 17.

הִצִּילָם׃ ut vers. 4. Pro suffixo autem, vide pag. 57.

contritos et : corde attritis Dominus propinquus

קָרוֹב יְהוָה לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב וְאֶת־דַּכְּאֵי־

salvabit spiritu

רוּחַ יוֹשִׁיעַ׃

קָרוֹב Radix קָרַב *appropinquavit.*

לְנִשְׁבְּרֵי־ Radix שָׁבַר *fregit.* Inde participium *niphal* נִשְׁבָּר Plur. נִשְׁבָּרִים, in regimine נִשְׁבְּרֵי. pag. 11. ל praefigitur, ut solet, per shevà pag. 12.

לֵב Nomen contractum ex לֵבָב. Utrumque significat *cor.*

וְאֶת־ Praefigitur ו, ut solet, per shevà. pag. 12. vocula אֶת est signum accusativi casûs. pag. 11. (ֶ) pro (ֵ) propter *maccaph.* pag. 19.

דַּכְּאֵי־ Radix דָּכָא *contrivit.* Inde nomen דַּכָּא *contritus.* Plur. דַּכָּאִים In regimine דַּכְּאֵי.

רוּחַ Radix רָוַח *respiravit.* Pro (ַ) sub ח, vide pag. 21.

יוֹשִׁיעַ׃ Radix ישע è quiescentibus *pe-jodh.* Inde tertia sing. masc. futuri *hiphil* יוֹשִׁיעַ pag. 42. cum (ַ) suffurato sub ע pag. 4.

illis omnibus ex et: justi afflictiones multae

רַבּוֹת רָעוֹת צַדִּיק וּמִכֻּלָּם

Dominus eum liberabit

יַצִּילֶנּוּ יְהוָה׃

רַבּוֹת Radix רָבַב *multiplicatum est.* Inde רַב *multus*. Plur. רַבִּים. Fem. רַבָּה Plur. רַבּוֹת. Est daghèsh in ב ad significandum defectum alterius ב radicalis. Sic fit in his verbis duplicantibus ajin. pag. 45. et in nominibus inde ortis. pag. 17. et 24.

רָעוֹת Radix רוּעַ *malum esse.* Inde רָעָה *malum*, *malitia*, *afflictio.* Plur. רָעוֹת. Primum (ָ) in hoc nomine non mutatur. pag. 26.

צַדִּיק Ut supra. vers: 15.

וּמִכֻּלָּם Componitur ex duplici praefixo, et ex nomine simul cum suffixo: primum praefixum וּ significat *et*: ponitur pro (וְ) ante labialem. p. 13. Alterum praefixum מ significat *ex*: praefigitur, ut solet, per chirik sequente daghèsh. pag. 12. Nomen est כֹּל *omnis*, à radice כָּלַל *perfecit.* Cum suffixo mutat cholem in Kibbùts; et daghèsh ponitur in ל ad significandum defectum alterius ל radicalis. pag. 24.

יַצִּילֶנּוּ Radix נצל inusitatum in *Kal.* in *niphal evasit*, in *hiphil evadere fecit*: ubi, juxta paradigma verborum perfectorum, tertia sing. masc. futuri deberet esse יַנְצִיל Sed quia est verbum defectivum *pe-nun*, nun shevandum tollitur; et, ad defectum significandum, ponitur daghèsh in litera sequente. p. 41. Et sic fit יַצִּיל, cui adjungitur suffixum verborum proprium pag. 55. et fit יַצִּילֶנּוּ *liberavit eum.*

illis ex unum: ejus ossa omnia Custodiens
שֹׁמֵר כָּל־עַצְמוֹתָיו אַחַת מֵהֵנָּה
est confractum non
לֹא נִשְׁבָּרָה׃

שֹׁמֵר Participium *Benoni* (à verbo שָׁמַר custodivit) vim habens temporis praesentis, quo carent hebraei. pag. 30.

כָּל־עַצְמוֹתָיו De prima voce dictum est vers. 1. Quoad alteram vocem, radix עָצַם *roboratus est.* Inde עֶצֶם *os ossis.* Ob numerum pluralem, primum (ֶ) mutatur in shevà. pag. 19. Sed pro sheva sub gutturali ponitur (ֲ) p. 21. alterum (ֶ) mutatur in (ָ) pag. 20. Et sic fit עֲצָמִים *ossa*, et, cum terminatione feminina, עֲצָמוֹת. Jam, si juxta regulam traditam pag. 17. fingas hanc vocem esse in numero singulari, et inde formes pluralem; debes addere (ים) pag. 10. Debes etiam mutare (ָ) in shevà. pag. 19. Et tunc quia (ֲ) venit ante aliud shevà, debet amittere suum shevà. pag. 21. Et sic habetur plurale fictum עַצְמוֹתִים. Cui si adjungantur suffixa more solito, habebitur עַצְמוֹתָיו *ossa ejus.*

אַחַת Radix אֶחָד *unus*, cum (ַ) pro (ָ) ante ח cametsatum. pag. 13. Inde nomen fem. אַחַת *una*, quasi pro אַחֶדֶת.

מֵהֵנָּה Litera מ, licet soleat praefigi per chirik sequente daghèsh, pag. 12. Hoc loco habet (ֵ) pro compensatione ob daghèsh exclusum è sequenti litera gutturali. pag. 12. הֵנָּה est pronomen, significans idem quod הֵן *illae.* p. 15.

לֹא Adverbium significans *non.*

נִשְׁבָּרָה׃ Radix שָׁבַר *fregit.* inde tertia singularis masculina Praeteriti *niphal* נִשְׁבַּר femininum נִשְׁבְּרָה ubi shevà

sub ב ortum habet ex patach. Et ideò accentus distinctivus mutat illud shevà in punctum longum simile, seu in camèts, et simul retrahit tonum. pag. 19. Et sic fit נִשְׁבָּרָה.

osores et : malitia impium interficiet

תְּמוֹתֵת רָשָׁע רָעָה וְשֹׂנְאֵי

delinquent justi

צַדִּיק יֶאְשָׁמוּ׃

תְּמוֹתֵת Radix מוּת *mori.* In *piel*, *interficere.* In *piel* autem horum verborum quiescentium *Ajin*, prima radicis habet ubique (וֹ) et duplicatur tertia. pag. 45. Unde in tertia sing. fem. futuri *Piel* est תְּמוֹתֵת.

רָשָׁע Nomen à verbo רָשַׁע *impiè egit*,

רָעָה Nomen à verbo רוּעַ *malum esse.*

וְשֹׂנְאֵי Radix שָׂנֵא vel (quod magis usitatum est) שָׂנֵא *odio habuit.* Unde שֹׂנֵא sumi potest, vel ut participium à שָׂנֵא, vel ut nomen; adeoque verti potest, *odio habens*, vel *osor.* Plur. שֹׂנְאִים. In regimine שֹׂנְאֵי Litera ו praefigitur, ut solet, per shevà. pag. 12.

צַדִּיק ut suprà vers. 15.

יֶאְשָׁמוּ׃ Radix אָשַׁם *deliquit*, *desolatus est.* etc. Unde fit : יֶאְשָׁמוּ prorsus eodem modo quo : יֶחְפָּרוּ vers. 5. Vide quae dicta sunt, et applica singula.

delinquent non et , suorum servorum animam Dominus Redimens
פּוֹדֶה יְהוָה נֶפֶשׁ עֲבָדָיו וְלֹא יֶאְשְׁמוּ
illo in sperantes omnes
כָּל־הַחוֹסִים בּוֹ :

פּוֹדֶה Radix פָּדָה *redemit.* Verbum quiescens *lamedh-he.* Inde participium *benoni* פּוֹדֶה vim habet temporis praesentis, pag. 30.

נֶפֶשׁ Est ipsa radix.

עֲבָדָיו Radix עָבַד *servivit.* Inde עֶבֶד *servus.* Plur. עֲבָדִים cum suffixo עֲבָדָיו. Primum (ֵ) mutatur in shevà, pag. 19. Et pro shevà sub gutturali, ponitur (ֲ) pag. 21. alterum (ִ) mutatur in (ָ) pag. 20.

וְלֹא Componitur ex praefixo ו, et adverbio לֹא *non.*

יֶאְשְׁמוּ Haec vox nullam habet difficultatem novam; nec ullo modo differt ab ultima voce versûs praecedentis; nisi quòd careat mutatione, quae ibi facta est propter accentum distinctivum.

כָּל־ Ut supra. vers. 1.

הַחוֹסִים Radix חָסָה *speravit.* Verbum quiescens *lamedh-he.* Inde participium *benoni* חוֹסֶה Plur. חוֹסִים p. 51. praefigitur ה *demonstrativum* per (ַ) nulla facta compensatione ob daghèsh exclusum ex gutturali ח pag. 12. Vis istius participii simul cum praefixo, optimè exprimitur graecè *οἱ ἐλπίζοντες*, potest et latinè exprimi sic, *qui* (sunt) *sperantes*, vel, *qui sperant.* Sicut enim participia supplent vices temporis praesentis; ita et ה demonstrativum, dum participiis praefigitur, vices supplet pronominis relativi.

בּוֹ : Ut supra vers. 8.

יונה:

LIBER JONAE

א

1 וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה בֶן־אֲמִתַּי לֵאמֹר: קוּם לֵךְ אֶל־ 2
נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי־עָלְתָה רָעָתָם
3 לְפָנָי: וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה וַיֵּרֶד יָפוֹ
וַיִּמְצָא אָנִיָּה בָּאָה תַרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא
4 עִמָּהֶם תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה: וַיהוָה הֵטִיל רוּחַ־גְּדוֹלָה
אֶל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר:
5 וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־אֱלֹהָיו וַיָּטִלוּ אֶת־
הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל־הַיָּם לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם וְיוֹנָה יָרַד
6 אֶל־יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַם: וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֹבֵל
וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ אוּלַי יִתְעַשֵּׁת
7 הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבֵד: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לְכוּ
וְנַפִּילָה גוֹרָלוֹת וְנֵדְעָה בְּשֶׁלְּמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיַּפִּלוּ
8 גּוֹרָלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה־נָּא לָנוּ
בַּאֲשֶׁר לְמִי־הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ מַה־מְּלַאכְתְּךָ וּמֵאַיִן תָּבוֹא מָה
9 אַרְצֶךָ וְאֵי־מִזֶּה עַם אָתָּה: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עִבְרִי אָנֹכִי וְאֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם וְאֶת־
10 הַיַּבָּשָׁה: וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה־
זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי־מִלִּפְנֵי יְהוָה הוּא בֹרֵחַ כִּי
11 הִגִּיד לָהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה־נַּעֲשֶׂה לָּךְ וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעָלֵינוּ
12 כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שָׂאוּנִי וַהֲטִילֻנִי אֶל־
הַיָּם וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדֵעַ אָנִי כִּי בְשֶׁלִּי הַסַּעַר
13 הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם: וַיַּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל־הַיַּבָּשָׁה
14 וְלֹא יָכֹלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם: וַיִּקְרְאוּ אֶל־יְהוָה
וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אַל־נָא נֹאבְדָה בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאַל־

תִּתֵּן עָלֵינוּ דָּם נָקִיא כִּי־אַתָּה יְהוָה כַּאֲשֶׁר חָפַצְתָּ עָשִׂיתָ׃
וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל־הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְפּוֹ׃ וַיִּירְאוּ 16 15
הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ־זֶבַח לַיהוָה וַיִּדְּרוּ
נְדָרִים׃

ב

1 וַיְמַן יְהוָה דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת־יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי
2 הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת׃ וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל־יְהוָה
3 אֱלֹהָיו מִמְּעֵי הַדָּגָה׃ וַיֹּאמֶר קָרָאתִי מִצָּרָה לִי אֶל־יְהוָה
4 וַיַּעֲנֵנִי מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי שָׁמַעְתָּ קוֹלִי׃ וַתַּשְׁלִיכֵנִי מְצוּלָה
בִּלְבַב יַמִּים וְנָהָר יְסֹבְבֵנִי כָּל־מִשְׁבָּרֶיךָ וְגַלֶּיךָ עָלַי עָבָרוּ׃
5 וַאֲנִי אָמַרְתִּי נִגְרַשְׁתִּי מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ אַךְ אוֹסִיף לְהַבִּיט אֶל־
6 הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃ אֲפָפוּנִי מַיִם עַד־נֶפֶשׁ תְּהוֹם יְסֹבְבֵנִי סוּף
7 חָבוּשׁ לְרֹאשִׁי׃ לְקִצְבֵי הָרִים יָרַדְתִּי הָאָרֶץ בְּרִחֶיהָ בַעֲדִי
8 לְעוֹלָם וַתַּעַל מִשַּׁחַת חַיַּי יְהוָה אֱלֹהָי׃ בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נַפְשִׁי
אֶת־יְהוָה זָכָרְתִּי וַתָּבוֹא אֵלֶיךָ תְּפִלָּתִי אֶל־הֵיכַל קָדְשֶׁךָ׃
מְשַׁמְּרִים הַבְלֵי־שָׁוְא חַסְדָּם יַעֲזֹבוּ׃ וַאֲנִי בְּקוֹל תּוֹדָה 10 9
11 אֶזְבְּחָה־לָּךְ אֲשֶׁר נָדַרְתִּי אֲשַׁלֵּמָה יְשׁוּעָתָה לַיהוָה׃ וַיֹּאמֶר
יְהוָה לַדָּג וַיָּקֵא אֶת־יוֹנָה אֶל־הַיַּבָּשָׁה׃

ג

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יוֹנָה שֵׁנִית לֵאמֹר׃ קוּם לֵךְ אֶל־ 2 1
נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא אֵלֶיהָ אֶת־הַקְּרִיאָה אֲשֶׁר אָנֹכִי
3 דֹּבֵר אֵלֶיךָ׃ וַיָּקָם יוֹנָה וַיֵּלֶךְ אֶל־נִינְוֵה כִּדְבַר יְהוָה וְנִינְוֵה
4 הָיְתָה עִיר־גְּדוֹלָה לֵאלֹהִים מַהֲלַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃ וַיָּחֶל יוֹנָה
לָבוֹא בָעִיר מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם
5 וְנִינְוֵה נֶהְפָּכֶת׃ וַיַּאֲמִינוּ אַנְשֵׁי נִינְוֵה בֵּאלֹהִים וַיִּקְרְאוּ־צוֹם
6 וַיִּלְבְּשׁוּ שַׂקִּים מִגְּדוֹלָם וְעַד־קְטַנָּם׃ וַיִּגַּע הַדָּבָר אֶל־מֶלֶךְ
נִינְוֵה וַיָּקָם מִכִּסְאוֹ וַיַּעֲבֵר אַדַּרְתּוֹ מֵעָלָיו וַיְכַס שַׂק וַיֵּשֶׁב
7 עַל־הָאֵפֶר׃ וַיַּזְעֵק וַיֹּאמֶר בְּנִינְוֵה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ וּגְדֹלָיו
לֵאמֹר הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה הַבָּקָר וְהַצֹּאן אַל־יִטְעֲמוּ מְאוּמָה
8 אַל־יִרְעוּ וּמַיִם אַל־יִשְׁתּוּ׃ וְיִתְכַּסּוּ שַׂקִּים הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה

וְיִקְרְאוּ אֶל־אֱלֹהִים בְּחָזְקָה וְיָשֻׁבוּ אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וּמִן־
9 הֶחָמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם׃ מִי־יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנִחַם הָאֱלֹהִים וְשָׁב
10 מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְלֹא נֹאבֵד׃ וַיַּרְא הָאֱלֹהִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם
כִּי־שָׁבוּ מִדַּרְכָּם הָרָעָה וַיִּנָּחֶם הָאֱלֹהִים עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר־
דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת־לָהֶם וְלֹא עָשָׂה׃

ד

1 2 וַיֵּרַע אֶל־יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ׃ וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה
וַיֹּאמַר אָנָּה יְהוָה הֲלוֹא־זֶה דְבָרִי עַד־הֱיוֹתִי עַל־אַדְמָתִי עַל־
כֵּן קִדַּמְתִּי לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה כִּי יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה אֵל־חַנּוּן
3 וְרַחוּם אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְנִחָם עַל־הָרָעָה׃ וְעַתָּה
4 יְהוָה קַח־נָא אֶת־נַפְשִׁי מִמֶּנִּי כִּי טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי׃ וַיֹּאמֶר
5 יְהוָה הַהֵיטֵב חָרָה לָךְ׃ וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן־הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקֶּדֶם
לָעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סֻכָּה וַיֵּשֶׁב תַּחְתֶּיהָ בַּצֵּל עַד אֲשֶׁר יִרְאֶה
6 מַה־יִּהְיֶה בָּעִיר׃ וַיְמַן יְהוָה־אֱלֹהִים קִיקָיוֹן וַיַּעַל מֵעַל
לְיוֹנָה לִהְיוֹת צֵל עַל־רֹאשׁוֹ לְהַצִּיל לוֹ מֵרָעָתוֹ וַיִּשְׂמַח יוֹנָה
7 עַל־הַקִּיקָיוֹן שִׂמְחָה גְדוֹלָה׃ וַיְמַן הָאֱלֹהִים תּוֹלַעַת בַּעֲלוֹת
8 הַשַּׁחַר לַמָּחֳרָת וַתַּךְ אֶת־הַקִּיקָיוֹן וַיִּיבָשׁ׃ וַיְהִי כִּזְרֹחַ
הַשֶּׁמֶשׁ וַיְמַן אֱלֹהִים רוּחַ קָדִים חֲרִישִׁית וַתַּךְ הַשֶּׁמֶשׁ עַל־
רֹאשׁ יוֹנָה וַיִּתְעַלָּף וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר טוֹב מוֹתִי
9 מֵחַיָּי׃ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יוֹנָה הַהֵיטֵב חָרָה־לְךָ עַל־
10 הַקִּיקָיוֹן וַיֹּאמֶר הֵיטֵב חָרָה־לִי עַד־מָוֶת׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אַתָּה חַסְתָּ עַל־הַקִּיקָיוֹן אֲשֶׁר לֹא־עָמַלְתָּ בּוֹ וְלֹא גִדַּלְתּוֹ שֶׁבִּן־
11 לַיְלָה הָיָה וּבִן־לַיְלָה אָבָד׃ וַאֲנִי לֹא אָחוּס עַל־נִינְוֵה הָעִיר
הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֶשׁ־בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה רִבּוֹ אָדָם אֲשֶׁר
לֹא־יָדַע בֵּין־יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ וּבְהֵמָה רַבָּה׃

ERRATORUM CORRECTIO.

Pag. 3 Vers. 22 lege אָב p. 10 v. 11 l. אִגְּרוֹת
p. 13 v. 20 l. וְאָמַרְתָּ ib. וְשָׁמַרְתִּי p: 14 v. 13 l. לְהַמְלֵךְ
p. 15 v. 7 l. מִמְּכֶן ib. v. 8 l. אַתֶּן p. 23 v. 23. l. לָךְ
p. 24 v. 11. l. תֵּם ib. v. 24 l. גַּת p. 26 v. 17 l. הִמְכֶם p. 27
v. 11 l. מִשְׂגָּב p. 30 v. 6 l. tu p. 32 v. 8. l. הָמְסַרְתֶּם p. 34
v. 6 l. הָמְסַר : מְסֹר p. 35 v. 3 l. הִמָּסְרִי p. 37 v. 21. l. יְשַׁכֵּב ib. v.
22. לְשַׁכֵּב p. 39 v. 17 l. ח p. 41 v. 14 l. תִּגַּשׁ p. 42 v. 20 l. הוֹשִׁיבָה p.
44 v. 15 l. נְסַבָּה ib. 23 l. תּוּסַב ib. 24. l. הוּסַבּוֹתָ p. 46 v. 19
l. הוּקַם p. 48 v. 11 l. חִיֵּב p. 49 v. 23 l. תִּמְצֶאנָה p. 51 v. 14
l. קוֹנֵה ib. v. 22 l. קָנֵינוּ p. 52 v. 2 l. כָּמָה ib. v. 16 l. וַיֵּשֶׁב ib.
v. 17 l. וַיִּבְכֶּה p. 53 v. 7 l. הֶעָל : הַעֲלֵה ib. v. 8 l. הַכֵּה : הַךְ
ib. v. 11 l. תֻּמֶּם ib. v. 12 l. תַּמְסֶה ib. v. 17 l. וַיִּשְׁתַּחֲוֶה p. 54 v.
13 l. יִתְפַּקְּדוּ ib. v. 23. l. נָתַתִּי ib. v. 27 l. כִּלְכֵּל p. 57 v. 24
l. נִי p. 59 v. 7 l. הִנְנִי ib. v. 17. l. יְשִׁבֶם p. 60 v. 1 l. אַחֲבִי
ib. v. 3. l. תַּחְתֶּנִי p. 62 v. 12 l. לַיְלָה p. 63 v. 9 l. (׳) ib. v.
12 l. שְׁאֶלְתֶּם : שָׁאַלְתִּי ib. v. 19 l. וַיֵּדַע p. 64 v. 16. l. וַיְּחַד
ib. v. 26 l. שְׁתַּיִם p. 66 v. 4 5 6 l. יַעַן יַעַן יַעַן ib. v. 14. l. בְּלָא
ib. v. 20 l. עֵבֶר p. 67 v. 4. אָנָּא אָנָּה הָהּ ib. v. 5 l. בִּי ib. v.
8 l. אָי ib. v. 15 l. מַטָּה ib. v. 17 l. כִּבֵּר ib. v. 25 l. כַּל p. 68
v. 16 l. אַיְּכָה p. 73 v. 23 l. בְּאוּשְׁתָּא p. 78 v. 7 l. in p. 80
v. 9. l. אִשְׁתַּקְטַל אִשְׁתַּקְטָלָא אֶשְׁתַּקְטַל p. 81 v. 7 l. שַׁעֲבֵד p.
82 v. 1 l. תְּהַקְטֵל p 83 v. 27 l. אִתְגַּזְרַת p. 86 v. 13 l. ܐܬܩܛܠܬ
Ib. v 19 l. קַטַּלְתְּ ib. v. 23 l. קַטֵּלְנָא p. 87 v. 2 l. אִתְקַטַּלְתּוּן
ib. v. 23 l. הַקְטַלְתּוּן p. 88 v. 1 l. אִתְקַטַּל p. 90 v. 24 l. ܐܩܛܠܘ
ib. v. 25. l. ܐܩܛܠܘ p. 92 v. 6 l. תִּתְקְטֵל ib. v 15 l. תִּקַטְּלִין
ib. v. 17. l. תְּקַטְּלָן ib. v. 22 l. יִתְקַטַּל p. 93 v. 9 l. תִּתַקְטְלָן

ib. v. 13. l. תְּשַׁקְטֵל p. 94 v. 11 l. 20 p. 98 v. 1. l. אֲאַכֵל ib. v. 9 l. quiescentis ib. v. 10 l. מִלֵּד ib. v. 11 l. אִלֵּד ib. v. 13 l. אִנְלֵד ib. v. 20 l. לֵד p. 99 v. 1 l. in ib. v. 20 l. קָמֵת p. 101 v. 12 l. יִתְּבִיל p. 102 v. 4. l. אֲהָקֵים ib. v. 5. l. vi. 18 p. 104 v. 15 l. ◌ֵי aut ◌ִי p. 106 v. 23 l. אַקֵל p. 110 v. 16 l. אַפֵּי p. 111 v. 5 l. בְּתוּלָא p. 112 v. 2. l. מִלְבַיָּא ib. v. 23 l. עֲנַף p. 113 v. 3 l. זְנָא ib. v. 4 l. זְנַיָּא ib. v. 13. l. כִּלָּא ib. v. 19 l. כַּשְׂדָי p. 114 v. 11 l. אַרְיָוָת p. 115 v. 17 l. קַדְמֵיתָא ib. v. 18. deleatur το 23. p. 117 v. 14 l. מְמַלְיָן מְמַלְיָת p. 118. v. 22 l. שִׁית p. 119 v. 20 l. וְחַד : יוֹמָא p. 120 v. 11 l. חַד : וְחַד p. 121 v. 12 l. אֲדָר ib. v. 15 l. אֲדָר p. 122 v. 18 l. מִנִּי p. 124 v. 1 l. קֳדָם p. 125 v. 4 l. חטאך ib. v. 15 l. מַלְכְּתָהּ p. 126 v. 18. l. videtur p. 136 v. 2 l. וּפְנֵיהֶם p. 139 v. 4 l. הַגֶּבֶר p. 149 v. 19 l. אֶהֱדָ p. 152 v. 6 l. תַּרְשִׁישָׁה ib. v. 7. l. וַיִּמְצָא : תַּרְשִׁישׁ ib. v. 8 l. גְּדוֹלָה ib. v. 10 l. אֱלֹהָיו ib. v. 11 l. אֶל ib. v. 18 l. אֲלֵיהֶם ib. v. 23 l. אֲלֵיהֶם id. v. 24 l. בְּשֶׁלִּי ib. v. 26 l. יְהוָֹה p. 153 v. 1 l. Addenda in margine nota massorethica יתיר א ib. v. 2. l. הַיָּם הַיָּם ib. v. 8 l. קָרָאתִי מִצָּרָה p. 154 v. 8 l. אָנָּה ib. v. 12 l. הָעִיר ib. v. 13 l. וַיַּעַשׂ ib. v. 14 l. אֱלֹהִים ib. v. 17 l. הַקִּיקָיוֹן ib. v. 18 l. אֱלֹהִים ib. v. 19 l. יוֹנָה ib. v. 24 l. הַרְבֵּה ib. v. 25 l. בֵּין לִשְׂמֹאלוֹ.

REIMPRIMATUR

Fr. Dominicus Buttaoni O. P. S. Pal. Ap. Magister.

REIMPRIMATUR

A. Piatti Archiep. Trapezunt. Vicesgerens:

